NİZAMİ GƏNCƏVİ

SİRLƏR XƏZİNƏSİ

* * *

Şəfqətli, ədalətli tanrının adı ki var,
Hikmət xəzinəsini açan açardır, açar.
Hər sözün, düşüncənin odur əvvəli sonu.
Nə söyləsən, tanrının adıyla qurtar onu.
Qüdrətilə varlığa həyat verər həyatda,
Əbədiyyət timsalı özüdür kainatda.
Ən ulu sərkərdədir gərdişdəki aləmə,
Cavahir həmaili yaraşıqdır qələmə.
Hər səxavət çeşməsi yaranıbdır əliylə,
Kainatı qurubdur öz qadir əməliylə.
O, gizli pərdəsini açar sirli göylərin,
Üstünə pərdə çəkər hər günahın, hər şərin.
Bəzəyər qaş-daşıyla sinəsini hər dağın,
Ləpəsi - suyun hüsnü, gül-çiçəyi - torpağın.
Arifləri hər zaman fəzilətə səsləyər
Nemətini sevəni nemətilə bəsləyər.
Ağlın zərif sapına muncuğu yaraşıqdır,
Ağlın tutqun gözləri qüdrətilə işıqdır.
Müqəddəs alınlara səcdə damğası vurur,
Tacıyla tacidarlar yer üzündə taxt qurur.
Pozulmaz hökmləri hökmüylə pozan odur,
Günahları əfv edən, mərhəmət yazan odur.
Harayı bir darğadır məhşərdən qorxanlara,
Çeşməsi həyat verər təlaş yaxan canlara.
Dəyişməzdir varlığı, dəyişməzdir xisləti,
Dəyişdirər varlığı, kainatı, xilqəti.
Əzəməti yanında iki dünya əbəsdir.
Əvvəlimiz, sonumuz anicə bir nəfəsdir.
Təməlləri sarsılmaz kainatda yox tayı,
Bu mülkün bir sahibi varmı ondan savayı?
Yaratdığı yerlə göy çox boşalıb dolacaq.
Bu varlıq olmasa da - olmuş, olub, olacaq.
Peyğəmbərlər can atdı ilk sirrinə xilqətin,
Bu sirri açammadı, bu sirr çətindir, çətin.
Sirlər dəryasıdır əzəl gündən bu dünya.
Sonsuz səhradır mülkü, əbədidir bu səhra.

Əvvəlini arasan - əzəlsiz bil sən onu.
Axırını sorsalar - sonsuzluqdadır sonu.
Keşməkeşli həyatda canlı, cansız nə ki var.
Hamı onun köləsi, özü qadir hökmdar.
Ondan başqa nə varsa, ömrü deyil əbədi,
Onun ülvi varlığı bilməz ki, heçlik nədi.
Könlündə cilvələnən huri-mələk özüdür.
Nərgiz gözlərindəki nurlu bəbək özüdür.
Üzündə ismətin də, qısqanclığın da odu.
O, həm göz yaşı verər, həm də məhəbbət odu.
Ecazkar qüdrətinə min-min afərin söylər
Parlaq aylı, günəşli, sonsuz cəlallı göylər.
Gizləsə kərəmini nurlu pərdədə - tüldə.
Bitməz şəkər qamışı, bitməz tikanlı gül də.
Yaşıllıq - kərəmiylə canlanıb abad oldu,
Varlığın kölələri yoxluqdan azad oldu.
Dünyanı yaratmağa o, can atdığı zaman,
Dolaşıqlı fələyin çətin işləri yaman.
Məşəqqətli düyünü açdı qadir əməli,
Gecənin saçlarından qopdu gündüzün əli.
Cavahir boyunbağı göyün boynunda yandı.
Gecənin qıvrım saçı ulduzlarla darandı.
Kəməndindən çıxmağa məgər fələk çalışdı?
Torpağın kəmərində yeddi ulduz alışdı,
Günəş ağ qəba geydi, ay isə qara cübbə,
Yarandı mavi göydə dümağ, qapqara qübbə.
Gövhər səpən buludlar mirvari səpsin deyə,
Göydə qopdu gurultu, şimşək döndü nizəyə.
Qəlbindən dərya açdı buludların zöhrəsi,
Xızırın çeşməsilə güldü çəmən çöhrəsi.
Kəhrəba zərrə yağdı sübhün camı günəşdən.
Daşlar yağan zərrəni təşnətək uddu dən-dən.
Suyla od ülfət tutdu təbiətdə birinci,
Daşda yaqut yarandı, bəyaz sədəfdə inci.
Buxarlandı küləkdən yerin ürək qanı - su,
Daşın qanlı bağrında qana qatdı yaqutu.
Fələk açdı comərdlik bağındakı gülləri,
Dillərdə dastan etdi söz quşu bülbülləri.
Dilin tər xurmasından ürəyə nəşə doldu,
Ağızın incisinə qulaq bir sədəf oldu.
Bircə göz qırpımında gözünü yumdu guya,
Kəraməti can verdi həyat bəxş etdi suya.
Tökdü yerin saçların cahanın qucağına,

Asilik xalı qoydu Adəmin yanağına.
Getdi qızıl lövhədən natəmizlik qubarı.
Buludun göz yaşını gülə səpdi, baharı.
Ulduzlar pardaqladı çöhrəsini səmanın.
Gül-çiçəyin üstündə canı əsdi səbanın.
Bağrına qan axan gil - bəşərin ilk təməli,
Tutdu ağlın nəbzini ürəklə loğman əli.
Təbəssüm qəmi qovdu açıldı, güldü çöhrə,
Gecələrə nəğməkar, müğənni oldu Zöhrə.
Qaranlıq ənbər saçır qucağında gecənin,
Təzə ay bir sırğadır qulağında gecənin.
Söz dünyanı dolaşıb, sirlər açıb başıyla.
Sındırıbdır başını dərgahının daşıyla.
Quru, boş xəyallarla çox gəzib hər yeri o,
Yenə əliboş dönüb qapısından geri o.
Ürək də sorağında dolaşdı çox, tapmadı,
Göz də xeyli aradı, gördü ki, yox, tapmadı.
Ağıl dedi: "Çatdırım axtarışı mən sona".
Ədəbi gözləmədi, ədəb öyrətdim ona.
Kim başını keçirib bu sehrli halqaya,
Dönübdür sorağında bənizi solğun aya
Mələklər qanadlanıb cəlalını öyərlər,
Kəramət sahibləri qapısını döyərlər.
Qulluq halqası taxıb ərşi-fələyin özü,
Torpağın qəlbinə də od salıb eşqin közü.
Şəfadır xəstələrə, sinəsi dağlılara,
Qasidi nicat verər ayağı bağlılara.
Dərgahına pərdədir hicablı fələk ki var,
Pərdəsini yırtmağa əl atmamış ruzigar.
Sökə bilsə pərdəni, fələk çətin sökərdi,
Söksəydi, göy üzünü yer üzünə tökərdi.
Aciz yeri bağlayıb yəhərinin qaşına,
Nizami göz yaşını tökər yerin daşına.
Zavalsızdır birliyi, sonsuzdur cah-cəlalı,
Əbədidir cahanda şahlığı, şah cəlalı.
Könül can aynasının qubarını hey silər,
Qapısının torpağı olmağı şərəf bilər.
Gül-çiçəyə can verər dərgahının torpağı,
Gülzarının yanında yalandır İrəm bağı.
Qüdrətinə sübutdur Nizaminin varlığı,
Canı - vəhdət tarlası, könlü - gülüzarlığı.

MİNACAT

1

Sən, ey bütün varlığa həyat verən, can verən!
Gildən yaranmışlara nəfəs verən, qan verən!
Bayrağın altındadır, ulu tanrı, xilqətin,
Biz səninlə mətinik, sənsə əzəldən mətin.
Mümkünmüdür bənzədək varlığını bir şeyə?
Kimsə sənə bənzəməz, bənzəməzsən kimsəyə.
Dəyişməyən özünsən bu sonsuz kainatda,
Ölməzliyin timsalı varlığındır həyatda.
Biz hamımız faniyik, əbədiyyət sənindir,
Uca göylər, qüdsiyyət, təmiz niyyət sənindir.
Hökmünlə, fərmanınla dolandırırsan yeri.
Sütunsuz saxlayırsan yaşıl günbəz göyləri.
Donqar, qozbel fələyi sən gətirdin dövrana,
Vücudun qazanında duz qatdın duzsuz cana.
Fitrətin səkil göydə yaratsa əks-səda.
Səndən başqa kim deyər: "Allah, mənəm" dünyada.
Sən olmasan, gəlməzdi eşqin quşu pərvaza;
Mehraba uyan aşiq uymaz ki, işvə-naza.
Dünya qalan zamandan kərəminin selində,
Yer üzünü inlədir ağır yükü belində.
Kərəm beldən gəlməsə, görsə köməksizdi yer,
Çoxdan qarnı cırıqdı, çoxdan göbəksizdi yer.
Səcdə həmayilini kim deməz: mən taxaram,
Səndən başqa varlığa səcdə haramdır, haram.
Səndən danışmayanda susa bilmək yaxşıdır.
Sənsiz yada nə düşsə yaddan silmək yaxşıdır.
Nur camından nur içər gecənin saqisi Ay,
Səhərin qumruları damında salar haray
Təklikdə görün gözə, aç üzdən pərdəni sən,
Qurtar gün camalınla bu zülmətdən məni sən.
Gücün gucsüz fələyi təzələsin yenidən,
Dünyanın kələfini çözələsin yenidən.
Poz belə bir dövranın xeyirlə şər işini,
Dağıt səyyarələrin seyrini, gərdişini.
Kəs dillərin sözünü, kəs dillərin özünü,
Əzəlki fənalığa qaytar yerin özünü.
Zülmət aşiqlərini işıqsız zülmətə at.
Cavahirə uyanlar görməsin cavahirat.

Altıbucaqlı taxtı devir, yıx əməlinlə,
Uçsun doqquz pilləli minbər fələk əlinlə
Yerdə gilə qarışsın ayın nurlu haləsi,
Sınsın Zühəl daşıyla Zöhrənin piyaləsi.
Gecənin həmayili ulduzları tök yerə.
Gecə gündüz quşları həsrət qalsın şəhpərə.
Gil-palçıq təpəsini kürü yerin üzündən,
Bir kərpic qəlibi də yayınmasın gözündən.
Asimanın alnından gecənin tozunu al.
Ucalmağa tapmasın Cəbhə, Əxbiyə macal.
Yeni varlıq yaratmaq düşsə də öz öhdənə,
Əvvəlki yoxluğuna varlığı qaytar, yenə.
Dünyanın nizamını yenidən qur, təzələ.
Çarxı qütbün başına dönməkdən azad elə.
Suyunla zülm odunu söndür yer üzündə sən,
Torpağı yelə tapşır sehranda, düzündə sən.
Münəccim kitabını yandırıb qora döndər,
Münəccim səcdə qılan kahini kora döndər.
Bürcündən çıxar ayı, qoy yersiz qalsın hilal,
Bu pərdəni götür ki, boşa çıxsın boş xəyal.
Tanrının varlığına olmaz onda sözləri,
Yoxluğa məhkumluğa şahid olar özləri.
Qəzəbinə gələsi çoxdur aramızda, çox.
Gileyli, şikayətçi yoxdur aramızda, yox.
Kimin qanını töksən, halaldır qanı sənə,
Sən kimi dara çəksən, qurbandır canı sənə.
Qəlbi ağlın nuruyla döndərmisən qəndilə.
Şirin-şirin danışmaq öyrətmisən sən dilə.
Hökmünlə vaxt olar ki, uzanar da gecələr,
İşıqlı gündüzünü qoymaz darda gecələr.
Sənsən qütbə mətanət, çarxa dövran, hərəkət.
Varlıq bağı suyundan alıb bəhər, bərəkət.
Qönçə açıb ağzını deyir ki: kölənəm mən.
Gülün canı olsam da, sənsiz tez ölənəm mən.
Nəsimdən xumar deyil nəstərəni bu bağın,
Gözünə tutiyatək işıq verib torpağın.
Şölə saçan çırağa döndərmisən süsəni,
Dil açıb, öz dilində alqışlayır o səni.
Nizami vəhdətinin carçısı bir bəndədir,
Hər iki dünyada da nicat gözü səndədir.
Düşüncə dünyasını hünərlə abad eylə,
Boynunu qəm yükündən ömürlük azad eylə.

2

Sən, ey bəşər yox ikən, əzəl gündən var olan.
Sən - əbədi qalansan, biz - torpaq, qubar olan.
Dövran özü yəhərlər mindiyin kəhərini.
Yeddi fələk çiynində gəzdirər yəhərini.
Dərbədər dolanaraq "pənah ol" deyənik biz,
Qapının halqasıtək qapını döyənik biz.
Nəğmə səsi, ney səsi qoy yayılsın hər yerə,
Könülaçan nəğməkar özünsən könüllərə.
Sorağınla nəsibdir sonsuz ümid, qorxu, dərd,
Günahları bağışla, sən ki, comərdsən, comərd!
Köməksiz biçarəyik, əlinlədir çarəmiz,
Sən də çarə qılmasan, kimdən umaq çarə biz?
Dağınla dağlanmışıq, - damğamız aşikara,
Yad damğalı tazıyla şahlar çıxmaz şikara.
Taleyimiz belədir, pozu yoxdur yazıya,
Sən bizi döndərmisən bir damğalı tazıya.
Aman, bu necə dildir, - qanad verib sözünə.
Ar bilir dinməyi də, susmağı da özünə.
Hardan qanad almışam? Bir belə uçmaq nədir?
Mən kiməm? Səcdə ilə torpağı qucmaq nədir?
Can necə bu dəryadan keçməyə yol tapıbdır?
Ürək necə belə bir çeşməyə yol tapıbdır?
Lal kimi heyrətdəyik, nə deyək dost-tanışa?
Allahı tanıyanın dili olmaz danışa.
Peşmanıq, yersiz sözlər çox çıxar dilimizdən,
Sənsə səxavətini gəl əsirgəmə bizdən.
Uça-uça gəlmişik bu, cəlallı dərgaha.
Qalıbdır ümidimiz, gümanımız allaha.
Həmdəm ol, ey dərdlinin hər dərdinə təsəlli.
Çarəsizə çarəsən, loğmanlığın da bəlli,
Köç gedib, biz qalmışıq, gəlmir zınqırov səsi,
Kimsəsizik, kimsəsən, kimsəsizlər kimsəsi!
Kimə pənah aparaq səndən başqa dünyada?
Pənah varmı sığınaq? Amandır, yetiş dada!
Yalnız öz dərgahındır bizim qibləgahımız,
Əgər sən də olmasan, kim olar pənahımız?!
Dərgahına əl açan varmıdır bizim qədər?!
Gözlərindən qan saçan varmıdır bizim qədər?!
Keçməsən - günahkarıq, bağışlasan - günahsız,

Pənah ol pənahsıza, qoy qalmayaq pənahsız.
Nizaminin adında şərəfli adın vardır,
Qulluğuna layiqsə, - cəlallı hökmdardır.
Alqışın nemətilə barındır, dilini aç,
Onun könül mülkünə şer-sənət nuru saç.

SONUNCU PEYĞƏMBƏRİN ŞƏNİNƏ

Varlığın lövhəsinə ilk söz yazanda qələm, -
Əhmədin "əlif"ini yazıbdır onda qələm.
"Əlif" "hey"i mülkünə hakim edəndən bəri,
"Dal" onun boyunbağı, "mim" də ki bir kəməri.
Bu kəmər, boyunbağı edib camal sahibi,
Səadət dünyasında olub kamal sahibi.
Bu günbəz ki, kərpici saçar firuzətək nur, -
Onun cənnət bağında tər-təzəcə turuncdur.
Turuncun adətidir: gül açmaz ilk baharda,
Meyvəsi yetişəndə gəlib çıxar bahar da.
Peyğəmbərlik bayrağı göylərə qalxan vədə
Sonuncu peyğəmbərlik verildi Məhəmmədə.
Ay - zəbərcəd üzükdür, nurlandırır dağ-daşı,
Məhəmməd möhürüylə parlayır onun qaşı.
Dünyanın sırğasıdır adındakı hər bir "mim",
Hər iki cahanı da edib özünə təslim.
Yer üzünə elçidir, İsatək qulu vardır,
Müjdəçi müjdəçidir, çapar da ki çapardır.
Dünyaya dərs almamış natiq kimi gəlibdir,
Dərsi - Məsihin "mim"i, Adəmdəki "əlif"dir.
"Ənbiya" kəlməsinin həm əvvəli həm sonu.
Əhdinə, vəfasına "əlif"tək düz bil onu.
Varlığı ən işıqlı bir nöqtədir varlığa,
Hər sözü, hər kəlamı səslər bəxtiyarlığa.
Təkəbbür, lovğalıq da o bilmədi cahanda,
Cahandan uca başı əyilmədi cahanda.
Kəlamıyla təlimin artdı şöhrəti, şanı,
Əlçatmaz, ünyetişməz fələklərdir eyvanı.
Müqəddəs dərgahında hicabdadır nəbilər,
Müqəddəslik onunla ləkələnmək nə bilər.
Günahkarın gözləri kor qalıb qürbətdə də.
Məkkədən xərac alıb, bac alıb qürbətdə də.
Sükutu səni yaxar, göz kor olar tüstünə.
İstəyi pərdə çəkər günahların üstünə.

Ədalətlə yatırar hər qovğanı, savaşı,
Onu sevməmək olmaz, sevəni sanma naşı.
Varlıq dəyirmanını fırlandıran oxdu, ox,
Üstümüzdə ağadır, səxavəti çoxdu, çox.
Əzəliyyət dərsindən əbədilik dərs alıb,
Ürəyinə qürbətin öz çırağı nur salıb. -
İşığıyla dolubdur günəşin qızıl tası,
Meracından Ay olub göydə hilal parçası.
Ərşdə merac gecəsi öz taxtını qurubdur.
Başına tac qoyubdur, belə kəmər vurubdur.
Gecənin səməndinə nal vurub, göyə uçub,
Nəfəsinə yer üzü dar gəlib, - deyə uçub.
Səhərin mələkləri səkil atı gətirib,
Həsrətindən, darıxan yer üzünə yetirib.
Alapaça toxdayıb, nəfəs alır haçandır,
Nizami - yəhərinin örtüyünü açandır.

PEYĞƏMBƏRİN MERACI

Gecənin bir aləmi o günəş göydə yandı,
Aləmi nurlandıran məşəli alovlandı.
Fələk gəcavəsinə göz olmuşdu gözüylə,
Ay, Zöhrə məşəlini gəzdirirdi özüylə.
Yeddi iqlim, altı səmt, dörd cəhət öz yerində,
Kainatın özü, də, yox oldu nəzərində.
Gündüzün ürəyini həsrəti oda yaxdı,
Gecənin qulağına vüsalı sırğa taxdı.
Düşməninin gözləri gedən zaman yuxuya,
Yuxunu cilovladı o, ülvi bir duyğu yad.
Dünyanın qəfəsində qəlbi sıxılır deyə.
Uçdu könlünün quşu səssiz-səmirsiz göyə.
Qanad salıb dayandı qulluğunda mələklər.
Sevincindən bilmədi heç neyləsin fələklər.
Ruhu qanadlı quşdu, canı ona qəfəsdi,
Qəlbini qəlbimizə tay eləmək əbəsdi.
Mübarək qədəmini haraya ki basardı,
Hər tağ onun önündə uçan qala, hasardı.
Heyrətindən gəlmişdi vəcdə iki cahan da,
Baş əyib eləyirdi səcdə iki cahan da,
Ayağı toxunduqca uça-uça pilləyə,
Hər dəfə ucalırdı uca-uca pilləyə.
Yelqanadlı köhləni arxada qoyub uçdu.

Atının tərliyini mələklər göydə qucdu.
Kainat dəryasında oldu parlaq bir inci,
O inciylə parladı göyün tacı birinci.
Torpağın öküzündən dür qapdı göy öküzü,
Gecənin gövhərilə güldü zülmət göy üzü.
Bu səfərdə göylərdən töhfə aldı, bac aldı.
Cövzadan kəmər aldı, Xərçəngdənsə tac aldı.
Sünbül döndü, ətirli, təravətli sünbülə,
Əsədin pəncəsinə qolazlandı Sünbülə.
Gecənin siqlətini ölçməkdimi qərəzi?
Zöhrə onu çəkirdi əllərində Tərəzi.
Çəkməyə daşı yoxdu, necə çəkəydi Mizan?!
Siqlətinə mat qalıb ona baş əydi Mizan
Zanbaqtək quyruğuna zəhər dolub Əqrəbin,
Süsənbər zəhərini kəsən olub Əqrəbin.
Kamanın oxu süzüb yayındı başqa yana,
Dönmədi otlağında Oğlağın, bağrı qana.
Günəş camallı Yusif Dol içində oturdu,
Qəlbi Yunis qəlbitək Balıq qarnında vurdu.
Həməlin sinəsində qurdu Sürəyya taxtı.
Gül-çiçəyin ordusu düzə axdı, nə axdı.
Yüksək cəlallı bağın, gülü hər yanı sardı,
Yer üzü çiçəkləri sayrışan ilk bahardı.
Gecə gündüzə döndü göydə günəşmi güldü?
Xəzan bilməz baharda sərvə dönən bir güldü.
Nərgizli, güllü bağda ürəyi də axmadı.
Sürməli nərgiz gözü bir gülə də baxmadı.
Yeddi göyün hikməti ona bəlliydi daha,
Mübarək qədəmini basmalıydı dərgaha.
Yırtdıqca ulduzların pərdəsini ayağı
Mələklərin çiynində dalğalandı bayrağı.
O ənbər nəfəsindən gecə bilmədi məlal.
Atının dırnağından bir nala döndü hilal.
Bu merac gecəsində qatı zülmət heç nədi,
Buraqın ayağından şimşək öpmək istədi.
At deyil, göyərçindi, kəklikdi, qızıl quşdu,
Ya humaydı, qumrudu, - bəs bu necə uçuşdu?
Firuzə döşəməli pillələrlə yüksəldi.
Ərşlə dizbədiz olub, gültək əl üstə gəldi.
Ərş evində sidrəni əyninə köynək saydı,
Ərş ətəyində qaldı, başı ərşdən ucaydı.
Müşayət eləyənlər özlərini yordular,
Əldən-dildən düşdülər, dirəndilər, durdular.

O, qərib yolçu kimi heyrətə düşdü daha,
Qapını döymək üçün yaxınlaşdı dərgaha.
O müqəddəs pərilər, mələklər artıq hanı?
Tənha qalan özüydü, bir də təxti-rəvanı.
Elə yolla getdi ki, yoxdu, bircə sirdaşı,
Sirdaşı tənhalıqdı burda hər qədəm başı.
Kim onunla bu sirrin dərgahına yovuşdu.
Mənəvi aləmiylə ülviyyətə qovuşdu.
O, xilqətin başına şərəfli bir tac oldu,
Ərş bu ülvi nemətə əbədi möhtac oldu.
Asimanda elə ki, başa vurdu yolları,
Bayrağını yellətdi ərşin büllur qolları.
O cismani varlığın yalnız nəfəsdi canı,
Onunla yol gedirdi can mülkünün sultanı.
Elə ki ərş evini dolaşdı başdan-başa,
Təlaş cana, ürəyə yol açdı başdan-başa.
Bədən öz xəznəsinə pənah apardı daha,
Göz onu axtarsa da, çətin tapardı daha.
Bir göz ki əzəl gündən qüdrətdən nur alıbdır.
Qaranlığa, zülmətə daim işıq salıbdır.
Yollar yoran qədəmi necə mətindi, mətin,
Göz önündən götürdü pərdəsini xilqətin.
Getdikcə, sonsuz yollar çoxaltdı təlaşını,
Çıxartdı kainatın yaxasından başını.
Məkansız bir məkanın dərgahına çatanda.
Comərdliyin nuruyla nurlandı qəlbi canda.
Onu sirli pərdədə qısqanclıq bürüyəndə.
Çaşqınlığın əlinə keçdi cilov, yüyən də.
Həşəmətli dərgaha səcdəylə basdı ayaq,
Vüsal öz əlləriylə hicabı açdı bayaq.
Aya - qədəm atmağı atdı başın üstünə,
Can min təlaş gətirdi bir təlaşın üstünə.
Qədəmi incimədi, dönmədi də yolundan,
Axtardı. "Gəl" deyərək tutan hanı qolundan?
Hər sözün ixtiyarsız sədasıdır hər kəlam,
Salamına cavabdı eşitdiyi o "salam".
Ecazkar bir işıq ki, hey yanırdı sönmədən,
Gözlərinə göründü boş xəyala dönmədən.
Cövhərsiz mayasızdır gözə dəyən varlığı,
Hər varlıqdan uzaqdır görünməyən varlıqı.
Tanrının dərgahında qəlbi nura büründü,
Xəlvətdə görünən kəs aşkarda da göründü.
Onu gözdən gizləmək çətin olar, şübhəsiz.

"Görməmişəm" deyənin korluğu var, şübhəsiz.
Məbudun ziyarəti savabdır, savab, bəli,
Camalı görməlidir, görməlidir, görməli!
Bu sehrli pərdənin yoxdu yeri, məkanı,
Vüsalına çatmağa imkan hanı, vaxt hanı?
Kim arayıb, axtarıb bu pərdədə yerini.
Ha çalışıb, tapmayıb heç bir yerdə yerini.
Varlığına varsa da, hanı olduğu dərgah?
Allah ola bilməzdi yeri bilinsə hərgah.
Qüdrətini danma ki, kafirlik, xamlıq olar,
Yerini axtarma ki, o da avamlıq olar.
Sanma görüb-görüşdü peyğəmbər də özüylə,
Gördü ağlın gözüylə, ürəyinin gözüylə.
Başına qaldıraraq həqiqətin camını,
Mərhəmət badəsilə məst elədi hamını.
Tanrının iltifatı həmdəm oldu, öyündü.
Haqq - rəhimli, qılıqlı, o da ki, ərköyündü.
Şəkər dodaqlarına xoş təbəssümdü adət,
Dilədi ümmətinə bəxtiyarlıq, səadət.
Hikmət xəzinəsindən vara yetirdi cəhdi,
Bəxtəvərə döndərdi hər diləyi, hər əhdi.
İqtidar sahibitək döndü haqq dərgahından,
Yer üzündə hamidir o, hamıya yaxından.
Eşqin ülvi gücüylə göylərə yüksəldi də,
Bir nəfəsə getdi də, bir nəfəsə gəldi də.
Hər kəlamın, hər sözün möhürdür dilimizə,
Ətrin - can məlhəmidir, onu çox görmə bizə.
Bu comərdlik mülkündə ol səxavətli hami.
Qoy sözünü şəninlə başa vursun Nizami.

PEYĞƏMBƏRİN MƏDHİ

1

Bir günəş qəndilidir göyün doqquz tağında,
Son nəbidir, nəbilər üzüyü barmağında.
Ən gözəl elçimizdir, ağıltək qulu vardı.
Yəhərinin qaşında iki cahan şikardı.
Gözəllik zəmisində sünbülü təzətərdi,
Sirlərin dəryasında ən qiymətli gövhərdi.

Sünbül saçı - Sünbülə, şölə saçır gündüzə,
Gövhəriylə dür səpir, inci səpir Gün düzə.
Dürrü görünər, deyə gülməz şəkər dodaqlar,
Sədəfin sinəsini dürrü həsəddən dağlar.
İncisindən daşın da daş qəlbi inciməzdi,
Bəs niyə incisini daşlar sındırdı, əzdi?
Harda ki, daşqəlbli var, avam, nadan, naşı var,
Orada daşqalaq var, dəlilər savaşı var.
Dəlilik məlhəmilə ağıllanmazdı dəli,
Sındırmasa incini, əzib ovmasa ləli.
Tənə daşı vuranla istəmədi barışsın.
Yad gövhəri qoymadı gövhərinə qarışsın.
Gövhər o dar mücrüdən çıxaraq azad oldu,
Heyrət nəyə gərəkdi, daşdan gövhər doğuldu.
Qanbahası verməyə gücü hanı o daşla?!
Axdı kiçik ağzının qızıl qanı o daşla.
Daşın ağzından çıxan gövhərlərə qiymət kəs, -
Qanayan dodağına, sınan dişinə dəyməz.
Nə qədər inci, gövhər yatar zəngin mədəndə,
Sanma gövhər dişinə çatar zəngin mədən də.
Qələbə ərz etdi ki, mən hazıram qisasa,
Diş yerinə diş tökdü, toyu döndərdi yasa.
"Uf" demədən, qanlara qəltan ağzını sildi,
Hamı mərhəmətini, comərdliyini bildi.
Qopan dişin ağrısı işləsə də beyninə,
Çıxarıb atdı onu, almadı da eyninə.
Diş nədir, ağrıları çıxardı hər candan o,
Çəkdi tamah dişini hər iki cahandan o.
Ordular da yenməzdi belə ər oğlu əri,
Əl-bayraq, dil də - xəncər, dişdə xəncər kəsəri.
Olsa dişi, kəsəri olmazdı xəncərinin,
Tökdü dişini - ağzı almazdı xəncərinin.
Bu əzabı çəkdi ki, kərəmini görələr,
Tikana uymayalar, bağından gül dərələr.
Güllər sayrışan bağda tikanın nə qorxusu?!
Əfsundan dil çıxaran ilanın nə qorxusu?!
Tavus yanında qarğa nəyə gərəkdi bağda?!
Bülbüllərin cəh-cəhi qəlbə fərəhdi bağda.
İlhamlı nəfəsilə qızıl güldü Nizami,
Güllərin nəğməkarı bir bülbüldü Nizami.

2

Sən, ey müqəddəslərin hər birindən müqəddəs.
Qurban olmaq öyrətdin, qurbanın oldu hər kəs.
Şəfqət qəsri ucaldı xeyirxah əməlindən,
Əzab-zillət evini dağıtdın təməlindən.
Ərəb ariflərinə mahtabsan, nurlu aysan.
Əcəm hakimlərinə şahsan, arxa, haraysan.
Hamı sənə yol verir, yol verməzsən sən yada.
Dünyanın ağasısan olmasan da dünyada.
Öz səfər sovqatından comərd pay əsirgəməz,
Süfrəsini gen açar, sovqatını tək, yeməz.
O süfrənin başında barındın hər nübardan,
Bizə nə gətirmisən daddığın tər nübardan?
Şəkər dodağını aç, şəkər yesin qoy hamı.
Dadıb şirin xurmanı əhsən desin qoy hamı.
Saçın zülmət gecətək sübhə çıxartdı bizi,
Eşq atəşin qaynatdı dirilik çeşməmizi.
Hüsnündən divanədir, yox halı aşiqlərin,
Zənciri saçlarındır sevdalı aşiqlərin.
Kəmərin gərdənbənddir, - çarx dolayıb boynuna.
Gün camalın nur saçır səhərlərin qoynuna.
Suya çəkib qurutdun aləmin ətəyini.
Ənbərinlə doldurdun torpağın göbəyini.
Türbətinin qubarı döndü ənbər ətrinə,
Yurdun ənbər vətəni oldu sənin xətrinə.
Torpağın ətirlidir Süleymanın mehindən.
Cənnət də ətirlənər gülzarının şehindən.
"Ulu tanrı!" dediyin doğma məkandı Kəbə.
Gülabına təşnədi, eşqinlə yandı Kəbə.
Tacın, taxtın vardı ki, dünya paytaxtın oldu,
Səma başının tacı, yer üzü taxtın oldu.
Gölgən ola bilərmi? Həşəmət nurusan sən,
Ülvi nur kölgəsisən, əzəmət nurusan sən.
İslamın sütunutək o dörd bayraq ucaldı.
Şəninə gecə-gündüz beş kərə təbil çaldı.
Oldu Məkkən, Mədinən çiçəklənən gülzarın,
Gözünə işıq gəldi hər bir qərib zəvvarın.
Mübarək qədəminə saçını tökdü gecə,
Başını ətəyinlə bürüdü, bükdü gecə.
Ətəyinə cavahir səpdin odlu baxışla,
Köynəyini bəzədi günəş zərli naxışla.

Nəsimin titrək əli saçına sığal vurdu,
Səhərin sədəfini ənbər ilə doldurdu.
At oynadıb meydanda səba əsirdi yenə,
Ənbər öz ordusuyla ona əsirdi yenə.
Ənbərin əsə-əsə satılması süftədi,
Versən iki cahana, bil iki, yenə müftədi.
Sidrə qəsrin önündə baş əyib kölgə salar,
Ərş-taxtını qurmağa cəlalına alçalar.
Varlığın - bu xilqətin nur saçan səhəridir,
Günəşin ərşi yaxıb zərrə kimi əridir.
Parlaq güzgü olmasa gündüzünə günəşin,
Nurunu saçardımı yer üzünə günəşin?!
Sən ki iki cahansan, yerdə yatmağın nədir?!
Əgər xəznə deyilsən, yerə batmağın nədir?!
Torpaq altda olsan da, xəzinə billik səni,
Torpağa tapşırarlar hər yerdə xəzinəni.
Mənəvi xəzinəsən, viranən saya gəlməz,
Sayən - nurlu şamındır, pərvanən saya gəlməz.
Çarxın nişangahını dəldi atdığın nizə,
Kəndirinlə salladın dolçasını kəhrizə.
Gündüzün al günəşi, gecənin nurlu ayı
Peyk olmasa yolunda, dolanmaz ki, havayı.
Kamalın loğmanısan, şəfası sənsən onun,
Ayda səni soraqlar, səfası sənsən onun.
Qalx, işıqlı səhərin üzümüzə açılsın.
Nizaminin üzündən şadlıq nuru saçılsın.

3

Ey Məkkə, Mədinənin pərdələnən günəşi,
Zülmət pərdələyərmi nur ələyən günəşi?!
Əgər aysan, günəşdən nur almağın görünsün,
Əgər gülsən, ətirli gülşən bağın görünsün.
Həsrətini çəkənlər düşdülər can hayına,
Haraya çağıranın özün çat harayına.
Ay günəş köhlən olub, alsın səni belinə,
Durma ərəb mülkündə, yetiş əcəm elinə.
Bir yeni aləm yarat dünyada qüdrətinlə
Doldur iki dünyanı səsinlə şöhrətinlə,
Xütbənlə xətiblərin özün yetiş dadına,
Hakimlər kəsdirməyən sikkə kəsdir adına.

Torpağının ətrindən ətir saçandı yurdun.
Fitnə, nifaq qoxuyur sənsiz haçandı yurdun.
Harınların əlindən bu taxtı al geri sən,
Alçaqlar ləkələdi, təmizlə minbəri sən.
Cin-şeytan yuvasına döndərdilər dünyanı,
Qoy zalımın, namərdin yerdə çürüsün canı.
Acgöz harınların sən həsrət qoy naz-nemətə,
Torpaqsız qoy onları - uydular qənimətə.
Hamımız cansız bədən gəl, gəl, can ol sən bizə,
Hamımız qarışqayıq, Süleyman ol sən bizə.
Karvanımız soyulmaz, darğamızsan sən özün,
Bayraqdarı neylərik, sərkərdəmizsən özün.
Məsləkindən döndərib, azdırıblar hərəni,
Qəsdə girib kəsiblər, yol-izi, bənd-bərəni.
Ya meydana Əlini - ər oğlu əri göndər,
Ya da şeytan üstünə cəsur Öməri göndər.
Çöhrən - Yəmən ayına, saçın - gecəyə dönsün.
Başın - aytək qoy Yəmən cübbəsindən görünsün.
Azğına yolsuzlara əsarətin gərəkdi,
Aman yox amansıza, cəsarətin gərəkdi.
Beş yüz əlli doqquz il yuxuya dalmısan sən.
Dünyanın axırıdır, bəs harda qalmısan sən?
Qalx! Qoy sənin hökmünlə İsrafil adlı mələk
Qəndilləri söndürsün işıqsız qalsın fələk.
Sirdaş ol pərdələri açılmayan dərgaha,
Biz qəflət yuxusunda, sənsə, yatma, qalx daha.
Bu fəlakət evinin bəla fəlakətindən
Hamını xilas eylə, qurtar dardan, çətindən.
Nə istərsən düzlükdən, ədalətdən savayı?
İradənlə oynamaq havayıdır, havayı.
Qayğınla, köməyinlə, eşqinlə bizə yarsan.
Müqəddəs əməlinlə dağ üstə dağ qoyarsan.
Göstər məslək mülkünü, o müqəddəs yerləri,
Bağışlansın ariflər, sadiq məslək ərləri.
Əməlin uğurludur, zavalsızsan qəzadan.
Yolunun yolçusunu qurtararsan cəzadan
Camalını göstərsən - günəş hüsnün nur yayar,
İki cahan şadlıqdan vəcdə gəlib oynayar.
Eşqini hopdurub ki, iliyinə Nizami,
Həyat tapsın ruhunun gül iyinə Nizami.
Nəfəsinlə ötüşsün qoy ömrünün hər günü,
Bir yoxsula bağışla bu Süleyman mülkünü.

4

Ey nəbilər tacının şölə saçan gövhəri,
Tacidara döndərdin saysız ər oğlu əri
Baxıb ümid gözüylə yaxın da, yad da sənə,
Dönüb dünya evində hamı sənin kölənə
Xilqət - gözəl şerdir ilk beytdir onda adın,
Ən gözəl qafiyətək səslənir sonda adın.
Elə başdan-binadan xarabaydı bu aləm.
Onu abad eyləyən bir sənsən, bir də Adəm.
Bu dünya sarayının qoyulanda təməli.
Suya da, kərpicə də möhtac imiş, deməli.
Adəmin də, Nuhun da kələfləri dolaşdı,
O dolaşıq düyünü sənin əllərin açdı
Adəm bir buğda yedi,- unuduldu tövbəsi.
Ona yasaq edildi dadsız gül mürəbbəsi
Tövbə - günah qoxudu könlünün gülşən bağı
Gülşəkər ətirlidir yollarının torpağı
Könlü sənin tövbəni şirin gülşəkər sandı
Bu tövbədən gülşəkər gülşəkərliyi dandı.
Əzəldən hünər topu yaratdılar hüzura.
Könül mülkü - meydandı, top atdılar hüzura
İlk zərbəni vurmağa Adəm çıxdı irəli,
Qələbə əzmi ilə əsdi çövkənli əli.
Sünbülü görən kimi, atı üstünə cumdu,
Topu ala bilmədi, ah, bu necə hücumdu?!
Nuh susayıb dirilik çeşməsinə can atdı,
Çeşmənin sorağında gəmisi suda batdı.
İbrahim kəcavədə xəcalətdən sıxıldı.
Yarı yolda üç dəfə-kəcavədən yıxıldı.
Davudun boğulanda tutulanda nəfəsi,
Zilə qalxa bilmədi, inlədi bəmdə səsi.
Daim ədalətindən nəşə duydu Süleyman,
Peyğəmbərlik tacına sanma uydu Süleyman.
O quyudan qisməti ah, nə oldu Yusifin?!
Nəsibi bir kəndirdi, bir də doldu Yusifin.
Gedər-gəlməz səfərə atını çapdı Xızır.
Ətəyini isladıb, çeşməni tapdı Xızır.
Camı boşdu həqiqət sorağında Musanın.
Sındı ümid şüşəsi Tur dağında Musanın.
Niyyət bais deyildi təlaşına İsanın.

Atasızlıq qaxıncdı öz başına İsanın
Əməlin təməl oldu sarayına dünyanın,
Məqamında yetişdin harayına dünyanın.
Şərəfinlə şanınla təsdiqləndi bu fərman
Xütbəni tamamladı, yaratdığın bu dövran.
Qalxıb, yaxşı dolandır bu dövranı fələkdən,
Hünər, qüdrət səndədir, mədət hanı fələkdən?!
Fələyin gen sinəsi öz meydanındı sənin,
Yer topunu buraxmaz koğa kimi çövkənin.
Fənalıq tozanağı sarmamış kainatı,
İndi meydan sənindir, çap, şahə qaldır atı.
Fəna həyat camını əlindən ala bilməz,
Alçaq yoxluq adını yadına sala bilməz.
Qoyma varlıq mülkünə düşsün yolu yoxluğun.
Əllərinlə bağlansın əli-qolu yoxluğun.
Nəfəsinlə dil açıb dilsiz varlıq cahanda,
Şəfqətin dərdin, qəmin məlhəmidir hər canda.
Savaş barışıq oldu sənin məsləkin ilə,
Çıxdı ağlın gəmisi qan nəhrindən sahilə.
Doqquz fələk qibləsi yolunda taybataydı.
Bu altı günlük nərgiz saçıntək ətir yaydı.
Əgər bircə tükün də əskik olsa başından.
Bu dünya saçın kimi dağılar təlaşından.
Yazmasan da, yazılı saysız dəri oxudun,
Dinməmiş, beyinləri, ürəkləri oxudun.
Niyə sənin barmağın söz üstünə gəlmədi?
Kafirlər deyərdi ki: nə sözdü, nə kəlmədi?
Kim deyər: sözüm düzdür, üstündən barmağı çək.
Sözünü əzbər bilir hamı beş barmağıtək.
Qubar yox, şəkər tozu qonub astanan üstə,
O şəkər dodaqların innabdı, ya da püstə.
Bir ovuc şəkər tozun eşqin biyabanında
Qırx günlük azuqədir eşq əhlinin yanında.
Qurtuluş səhərimsən, sənsən bəxtiyarlığım.
Dirilik suyumsan ki, torpağındır varlığım.
Könlümün gülşənidir qapındakı torpağın,
Həyat, dünya bağışlar səfalı cənnət bağın.
Pak türbənin üstünü zəvvartək kəsə biləm,
Toz olub qona biləm, yel olub əsə biləm.
Torpağını gözünə tutya sanar Nizami,
Qapında qolubağlı qul dayanar Nizami.
Türbətin ətir saçsın ərənlərin başında,
Torpağın ənbər olsun hər bir ərin başında.

DAVUD OĞLU MƏLİK FƏXRƏDDİN BƏHRAM ŞAHIN ŞƏNİNƏ

Ərşə məhkum dünyada almamışam hələ kam.
Alnının qırışları düyünlənən məhbusam.
Qandalımı açmağa tapmayıram bir kəsi.
Kölgəyəm, başım üstə yoxdu hümay kölgəsi.
Ayağım torpaqdadır, çoxda ki, yerdəyəm mən,
Sözümlə, şöhrətimlə uca göylərdəyəm mən.
Dünyanı ayaqla yox, dolanmışam başımla,
Ayaqdəyməz yerlərə yol açmışam başımla.
Üzüm ağ, alnım açıq, başdan aşıb sevincim.
Könlümün aynasıdır şölə saçan söz incim.
Hünərimi əks etdim sözümün güzgüsündə,
Aləmi canlandırdım gözümün güzgüsündə.
Hansı könül güzgüsü əksimi əks eləyər?
Hansı işıq çeşməsi yanğıma su çiləyər?
Ağlın iti nəzəri seyrə daldı hər yanı,
Dolaşdı başdan-başa zirəkliklə dünyanı.
Ləyaqət, qədir-qiymət gördü comərdlikdədir,
Yüksək məqama çatmaq, himayə mərdlikdədir.
Bəxti güclü şahımın zəfər çəngi səslənər.
Bu dünyanın bağında qönçə kimi bəslənər.
İskəndər, şanlı Xızır zəkası işıq saçar.
Sehrikar münəccimdir, "Məcəsti" sirri açar.
Onun əzəl qayəsi - varlığın ülviyyəti,
Şöhrətə ucaldıbdır təmiz, ülvi niyyəti.
O, Süleyman üzüklü, günəş taclı hökmdar.
Məlik Fəxrəddin adı: - dünyamıza iftixar.
Əzəldən xoşbəxtdir ki, Davud atası olub,
Süleyman şöhrətinə gəlib çatası olub.
Göylərə ucaltdığı İshaqın bayrağıdır.
İsmaili - kafiri ona qəti yağıdır.
Dönübdür bu aləmin dostuna, sirdaşına,
Doqquz fələk dolanar Bəhram şahın başına.
Qüdrətini göylərin öz Bəhramında ara.
Bəhram Gurla vuruşsa, gömər onu məzara.
Yetkin ağlı, kamalı tanıtdırıb dünyada,
Şahların sərvəridir, əsla basılmaz yada.
Verib dünya mülkünü öz xalqının əlinə,
Həm Ərmənə hakimdir, həm də ki Rum elinə.

Xilafət taxtı kimi şahlıq taxtı ucaldı,
Abxazda, Rum elində şanlı qələbə çaldı.
Ondadır comərdliyi, səxavəti ərlərin,
Ondadır düşüncəsi, ədaləti ərlərin.
Məsləki göylərdədir, nur saçır bəxt çırağı.
Mülki - sədəf, incidir - dərgahının torpağı.
Səxavəti - dünyanın bir büllur çeşməsidir,
Dürr dəryası, balıqlar üzən nur çeşməsidir.
Səxavət çeşməsindən əli civə səpibdir,
Bir yerə yığmaq olmaz, bəli, civə səpibdir.
Gün kimi şölə saçar kəmərinin qaş-daşı,
Durar yaqut kəmərli al günəşlə yanaşı.
Lacivərd pəncərəsi bəla səpən bu fələk
Onunla əlləşəni eyləyər ələk-vələk.
Fələyin təbli susar zənglərinin səsindən,
Ayın şüşəsi sınar hənrindən, nəfəsindən.
Hər nəşənin, şadlığın mənbəyi, ilki odur,
Ən nəcib insanlığın sonu da, bil ki odur!
Əli - səxavət camı dolandıran saqidir,
Var olsun, səxavəti əbədidir, baqidir.

BƏHRAM ŞAHA XİTAB VƏ TƏZİM

Ey bəşər gövhərinə şərəf yaraşıq olan.
Bu aləmdə hər kəsin gözünə işıq olan!
Sirlərinlə hamilə doqquz qarınlı göylər
Şəninə təbil çalıb: "Zəfər yar olsun" söylər.
İki balıq əzəldən Yerə, göyə şərəfdir,
Qulağı qılıncının gövhərinə sədəfdir.
Ay ki, qılınc şaxıdır gecələr hər buluda.
Qılıncının zəhmindən qaçıb girər buluda.
Fərat nəhri yaratdı qanlar tökən qılıncın,
Həyat suyu qaynayan qəlblər sökən qılıncın.
Kim ki şirin yatıbdı fırtınanın selində.
Nuh olsa da, batıbdı fırtınanın selində.
Camın bənzər Cəmşidin, Keyxosrovun camına,
Günəş bir pərvanədir camalının şamına
İgid ərlər yıxmağa aslan ürəkli ol sən.
Şiri-nərlər yıxmağa aslan biləkli ol sən.
Fələyə də bəllidir aslanların meşəsi.
Zəhmindən, hünərindən çəkinməkdi peşəsi.
Hünərlə, cəsarətlə sınanar ər döyüşdə,

Səndədir yenilməzlik cəsarət hər döyüşdə.
Göy səma altındakı obaları, elləri
Hökmüylə dolandırır - istəyinin əlləri.
Taxt vermisən çoxuna - indi əmir vəzirdir.
Əmrinə, qulluğuna mələklər müntəzirdir.
Çarx şahlıq üzüyünü adına bəzər sənin.
Külək Süleyman kimi hökmünlə əsər sənin.
Tanrının töhfəsidir cavan vaxtı şahlığın.
Bəxtiyarlıq naminə qurub taxtı şahlığın.
Ötgün bəxtin qızıla döndərər torpağı da,
Adın dilə gələndə şərbət olar ağı da.
Gəlsə səninlə işrət Firudinin arına.
Başı beyni yem olsun Zöhhak ilanlarına.
Saqiylə müğənniylə işrət sənin mey sənin,
Əbədi səadətlə gülsün bəxtin hey sənin.
Şahlar da məmləkət də köməyinin möhtacı.
Əlində odlu qılınc, başında şahlıq tacı.
Heybətli qılıncla sən daim qalib çıxmısan.
Bəzən taclar almısan, bəzən taxtlar yıxmısan.
Var-dövlət paylamaqda xəlifələrə taysan,
Tac verib, taxt aldığın saya gələrmi, saysan?!
Baş varmı, qılıncınla tac almamış olasan?!
Şah varmı ölkəsindən bac almamış olasan?!
Ayağına enən baş - tac alıbdır özünə.
Qəlbinə yol tapdığın çıxıb bəxtəvər günə.
Bayquş - səadət quşu bir humay olub indi.
Ayağının altında başlar zay olub indi.
Ədalətin çoxluğu hekayətə dönübdür,
Şikayətin yoxluğu şikayətə dönübdür.
Zindandan da ağırdır sərt dırnağı atının,
Nalını çarmıx sanar hər bir yağı atının.
Gövhərinə mücrüdür göylərin yeddi tağı,
Bayrağın altındadır cənnətin səkkiz bağı.
Hökmünə baş əyməyən hökmən naşıdır, naşı!
Tac daşıya bilərmi noxtaya layiq başı?!
Hər elmin ustasısan, hünərinə əminsən,
Bir canınla canısan hər iki aləmin sən.
Səbanın qulağına pıçılda peyğamını,
Nəfəsinlə alışdır söz-sənətin şamını.
Göylərin töhfəsini sadiq bəndəyə göndər,
Nizaminin qəlbini lütfünlə dağa döndər.
Söz - möhtəşəm görünər igid ərin yanında,
Cılızdır süfrəndəki nemətlərin yanında.

İncisiz, yaqutsuzdur dəryam, mədənim daha,
Möhtacam əli, ağzı cavahir səpən şaha.
Gözündən yayınmasın həsəd çəkən hər naşı,
Oxların - ləli olsun, qılıncınsa qaş-daşı.
Əzəldən bəxtiyarlıq bəxş edib sənə göylər,
Uğur, qələbə dilər hər işdə yenə göylər.
Şəninə söz qoşan da, həsəddən yanan da var,
Söz qoşanın özüməm, qovrulanın - yağılar.
Zəfərin göyə qalxan bir ələmə dönübdür.
Düşmən - başı kəsilmiş bir qələmə dönübdür.
Mən ki bir nəğməkaram belə təzətər gülə,
Dönmüşəm bağındakı gözəl səsli bülbülə.
Eşqin, ülfətinlədir aldığın hər bir nəfəs.
Yolunda zəng çaldırır bu məhəbbət, bu həvəs.

BU KİTABIN YAZILMASI

Birovuz geydirmədim söz qızına donu mən.
Qəlbim nə yaz deyibsə yazmışam da onu mən.
Sənətin hər sehrinə yenə də əl atmışam,
Yeni qəlibdən çıxan bir heykəl yaratmışam.
Səhərtək əritmişəm gecələrin şamını,
Sehirkarlıq möcüzəm heyran qoyub hamını.
Yoxsula da, şaha, da hikmət nuru saçmışam.
Ülviyyət xəznəsinin hər sirrini açmışam.
Şəkərimin üstündə yad milçək dolaşmayıb.
Yad şəkər şirəsinə milçəyim bulaşmayıb.
Nuh - sənət ümmanımda batar, kəsər səsini.
Xızır - sənət çeşməmdə sındırar kuzəsini.
Bütün şahlar adına püşk atdım bu gözələ,
Bəxtinə özün düşdün, öz adın gəldi ələ.
İki söz cəngavəri yaratdı iki əsər,
İki Bəhram adıyla adları dildə gəzər.
Qiymətli qızıllardı köhnə mədənin varı,
Mənsə yeni dəryadan yığdım, inci-mirvarı.
O, Qəznədə ucaltdı sözün mülkündə bayraq.
Mənsə Rum sikkəsilə verdim sənətə növraq.
O sikkənin üstündə söz qızılı naxşıdır.
Mənim xalis qızılım ondan daha yaxşıdır.
Aldığı bəxşiş qədər dövlətim yoxdur mənim.
Lakin ondan müştərim, alıcım çoxdur mənim.
İşvə-nazlı gözəldir, sevdirər naz özünü,

Nəvazişlə oxşasan, qərib saymaz özünü.
Sözlərim əlvanlıqda gülü sayrışan bağdır,
Ürəyimin yağıyla işıq saçan çıraqdır.
Süfrənə düzülübdür sözün gözəl neməti,
Xoşla hamıdan qabaq özün gözəl neməti.
Şit deyil, duzlusa da, ləzzət apar dadından,
Bəyənməsən, ləzzəti tamam çıxsın yadından.
Söz süfrəsi başında fələklə zövq alarsan.
Öz comərdlik töhfənlə məni yada salarsan.
Sənə sadiq, vəfadar olmağın öz yeri var,
Qulluğunda dayanmaq iftixardır, iftixar.
Şahlardan hörmət-izzət, qayğı, vəfa görmüşəm,
Səninlə ülfətimdən özgə səfa görmüşəm.
Etibara bağlıdır bu xidmətim, qulluğum,
Bir məqama yüksəldər sənə sadiq qulluğum.
Tərif yazan şairlər öpdülər dərgahını,
Əbədi dərgahında öydülər öz şahını.
Nizaminin yanında özünü öyən olmaz,
Nizami olan yerdə "şairəm" deyən olmaz.
Hamını qabaqlayıb qabağa getmişəm mən,
Sənətin yollarında hamını ötmüşəm mən.
İti söz almazından ələ qılınc almışam.
Ləng gələnin başını bədənindən salmışam.
Nizami qılıncına dözməz nə baş, nə gərdən,
Ovxarı köhnəlsə də, düşməyibdir kəsərdən.
Əlçatmaz zirvədəyəm, sarsılmazdır dayağım,
Bundan da yüksəklərə dəyməlidir ayağım.
Uçuram yüksəklərə, ən uca zirvələrə,
Hünərimlə qalxıram mən uca zirvələrə.
Comərdsən, görürsən də arzumu, təlaşımı,
Ayaq basdığın yerə qoya bilim başımı.
Tozundan tuturam ki, bəlkə qalxım göylərə,
Sən məni çatdırmısan, mən çatmaram o yerə.
Bir-iki ay çalışıb, çox can atmışam ki, mən
Şahımın səcdəsində əhdə çatım yenidən.
Sədlərlə istehkamlar kəsmişdi sağ-solumu,
Hər yandan bağlamışdı mənim çıxış yolumu.
Görüşünə uçaraq can atırdım dərgaha,
Dəridən çıxmağa da, inan, hazırdım daha.
Yenə gördüm yolları aslandı, şirdi kəsən.
Dörd yanımı xəncərdi, odlu şəmşirdi kəsən.
Özümü cəsarətlə qılınca toxumuşam.
Qılınclar arasında xütbəni oxumuşam.

Söz çeşməmin suyunu qapına çiləmişəm.
Mən özümə qapında qum olmaq diləmişəm.
Ey günəş, bir zərrəyəm, sən vermisən şüamı,
Tanrı özü eşidər yəqin səhər duamı.
Könlüm incilər səpən coşqun dəryandı sənin.
Canımın gövhəriylə kəmərin yandı sənin.
Bu əbədi dünyada gündüz olsun hər gecən.
Tacının şöləsindən nurla dolsun hər gecən.
Səadətlə yaşasan bu dünyada sən indi,
Bundan gözəl səadət o dünyada sənindi

SÖZÜN TƏRİFİ

Dünya yaranan gündən qələmin ilkin sözü -
Varlıq səhifəsində sözün özüdür, özü.
Açılanda varlığın sirli pərdəsi əzəl,
Söz oldu bu, cahanda cilvələnən ilk gözəl.
Ürək sözə dil açdı, dedi ki: "Ver mənə can",
Yoxsa, yolmu tapardı bu cansız bədənə can?!
Yer üzünə incini sözlə saçıbdır qələm,
Kainatın gözünü sözlə açıbdır qələm.
Dünyaya sözdü şərəf, gör ki, nədir qiyməti,
Danışmaqla, yazmaqla itməz qədir-qiyməti.
Söz eşqin lüğətində öz canımızdır bizim,
Biz - sözük, görkəmimiz - eyvanımızdır bizim.
Düşüncələr, xəyallar min-min əsər bitirər,
Onu sözün quşları mənzilinə yetirər.
Yeniliklər törədən bu qoca kainatda,
Sözdən incə, kəsərli heç nə yoxdur həyatda.
Düşüncənin munisi, gözəl sirdaşı sözdür,
Unutma ki, insanın əzəl sirdaşı sözdür.
Tacidar tac sahibi sözü sanıb cahanda,
Ariflər söz qədrini sözlə anıb cahanda.
Gah dillərdə təranə, əllərdə ələmdi o.
Gah qələmlə süslənən füsunkar sənəmdi o.
Sanma bayraq söz qədər zəfər çalar hər yanda,
Qələm öz qüdrətinə ölkə alar hər yanda.
Camalını gizlədər, hicabı var sözün də.
Xəyaldır köləsinin, qullarının gözündə.
Biz ki, söz aşiqiyik, söz sevənin biriyik,
Onun ölüsüyük ki, onunla da diriyik.
İlhamsız-odlanaraq sözün yanmış oduna.

Sözü - sənət aşiqi, bir su sanmış oduna.
Söz dünyadan gözəldi, söz həyatdan gözəldi,
Qövsi-qüzehli göydən, kainatdan gözəldi.
Yer üzündə tapılmaz sözün rəngi-boyası,
Dilə gəlməz tərifi - dili aciz qoyası.
Söz bayraq qaldıranda ilham dolu könüldə,
Tərənnümə söz tapmaz sözlü ağız da, dil də.
Ürəyin tellərini sözlə təzələdi can,
Duyğular kələfini sözlə çözələdi can.
Şairi şah elədi şah əsərləri sözlə,
Möhürlədi məsləki məslək ərləri sözlə.
Sözü - qızıl yatağı altunla tutdu qoşa,
Dedi söz sərrafına: "De, hansı gəlir xoşa?
Səncə köhnə qızılmı, təzə sözmü yaxşıdır"?
Söz sərrafı söylədi: "Söz dünyanın naxşıdır!"
Söz qasidi bələdsiz başa vurar yolları.
Söz - hünər meydanında yenər mərd oğulları.
Söz - gümüş sikkəsidir, dirhəm - tozu da deyil,
Qızıl - itdən urvatsız, qorxaq tazı da deyil.
Söz hər yerdə hakimdi, hamıdan baş da odur,
Dünyanın sərvətidir, inci qaş-daş da odur.
Ürəksizlər qafildir ürək sözündən belə,
Sözün şərhi artıqdır sözün özündən belə.
Söz durduqca, sorağı qoy dünyaya car olsun,
Nizaminin şöhrəti sözlə daim var olsun!

ŞAİRLİK LƏYAQƏTİ

Qiyməti var ölçüsüz, pərakəndə sözün də,
Cavahirdir cavahir sərrafları gözündə.
Sən kəlamı bəzə ki, zövq alıb gülsün ürək,
Hikmətli kəlamlara ölçü, qafiyə gərək.
Şairlər yaratdığı sözdən qiymətli nə var?
Sözlə iki dünyanın xəznəsini alarlar.
Xəznələr açmaq üçün açar gərəkdir, açar,
Açılmaz xəznələri şairlər sözlə açar.
Şairlər söz mizanı quran zamandan bəri,
Sözlə nəcibləşdirib sözə aşiq kəsləri.
Ərşin bülbülləridir sözə qadir şairlər
Hər tərifə layiqdir sözü nadir şairlər.
Düşüncənin odundan qovrulub yanar onlar.
Özünü mələklərə bir sirdaş sanar onlar.

Şairliyin qurduğu sirli-sehirli pərdə.
Şübhəsiz, peyğəmbərlik kölgəsidir hər yerdə.
Ərənlər, ulu kəslər səf çəkərək düzəlib.
Qabaqca peyğəmbərlər, sonra şairlər gəlib.
Həqiqət dostu olmaz onları gözdən salan.
Hərəsi bir ləpədir, qabıqdır yerdə qalan.
Süfrəyə zinət verən tər-təzəcə nübardır,
O nübarda canımın, tam bir parçası, vardır.
Can-dillə sığallayıb əldən dildən düşüncə,
Ürək qanla yoğrulub, bişiribdir düşüncə.
Bir hikmət çeşməsidir bu şairlik sənəti,
İtirib məddahların ucbatından hörməti.
Kim ki söz pərdəsində çalar gözəl havalar,
Dünya ona dar hücrə, daha geniş qəsri var.
Baş var ki, ölkə alar, var olsun qoy belə baş!
Vüqarından əyilməz hər qapıda elə baş.
Kim ki, başla aldığı könül mülkündə gəzər,
İki dünya boynunu həmayillərlə bəzər.
Qədəminə əyilən öz başıdır şairin.
Şer-sənət kürsüsü bardaşıdır şairin.
Qəddi dönər kamana şövqü, həyəcanıyla.
Sözə can vermək üçün əlləşər öz canıyla.
Lülələnmiş kağıza diz üstə inci axar.
Fələyin qulağına qul kimi sırğa taxar
Göy - sehirli mücrüsu, tapmaz nələr mücrüdən?
Bir sədəfdən on sədəf ələ gələr mücrüdən.
Söz mülkündə köhləni qan-tərə batar onun,
Dodağından öpməyə canı can atar onun.
Gövhər dəfinəsini eşər söz tişəsilə,
Göyün dəbilqəsini deşər söz tişəsilə.
Əziz, doğma balası kəlamıdır, sözüdür,
Bu övladın atası ilhamının özüdür.
Fələyə baş əydirər şairlərə qulluğu,
Rəva görməz onlara köləliyi, qulluğu,
Nəfəsini canında duyar hamı şairin,
Dildə dönər nəğməyə hər kəlamı şairin.
Memardır - sözləriylə heykəl yonan sənətkar.
Şair - adı dillərə uçub qonan sənətkar,
Məncə, Zöhrə özüdür, Harut sehri açandır,
Sehrkar Müştəridir, sözü gövhər saçandır.
Söz köhləni çapanlar qorusa da bu qəsri,
Alçaqlar viran qoyub verdi bada bu qəsri.
Saxta, boyalı sözlə ismət qalmadı sözdə,

Şair qəlbim dözməyir, yanıb qovrulur közdə.
Ürəyin meyvəsini can verib almaq olar,
Çörək üçün qaş-daşı ayağa salmaq olar?!
Ey fələk, qoy dolaşsın xəyalı çaşdıranlar,
Açılmaz düyün kimi sözü dolaşdıranlar,
Oğrular ucbatından puç görürəm mən onu,
Söz kələfi dolaşıb, qurtar düyündən onu,
Qızıl üçün can verər gümüş satan miskinlər,
Gümüşlə saf qızıla hey can atan miskinlər.
Kim ki, qızıla qatdı gündüz kimi başını
Gecətək qucaqladı nur saçan qaş-daşını,
Əllaməlik eləyib, ad alsa da eləsi,
Alçağın alçağıdır, ucalsa da eləsi.
Sultan zər-xarasını kim ki geydi əyninə,
Qan uddu, - dəmir toxmaq qan sızdırdı beyninə.
Civə kimi getmədi kim ki, qızıla sarı,
Gümüş oldu, - əzmədi Səncərin toxmaqları.
Sözün - beçə balıdır, qıyma ucuz alına,
Qoyma milçək daraşsın sözün beçə balına.
Söz verib, söz alanın əhdinə inanma sən,
Biganənin adını alqışınla anma sən.
Söz mülkündə çatmamış arzuna, muradına,
Şerin gözəl qızını nişanlama adına,
Şer göyə qaldırar şöhrətini ölkədə.
Kəmərinin qaşından Cövza qalar kölgədə.
Şer səni sidrənin kölgəsinə göndərər,
Mənalar dünyasında hökmdara döndərər,
Olarsan şerin ilə söz hakimi dünyada,
Şairlərdir hikmətin öz hakimi dünyada.
Qanadlı kəlamları, uçurmamış göylərə,
Fələk kimi yorulma, həsəd çəksin göy yerə.
Odlu düşüncələrdən şama dönəsən gərək,
Gecə alovlanasan, gündüz sönəsən gərək.
Düşüncənin köhləni dönər yelə yollarda,
Fələyin bədöy atı yortar belə yollarda.
Göyə meydan oxusun qanad açan sözlərin,
Bu dünyanın könlünə ətir saçan sözlərin.
Gözəl çoxdu hicabda, sevmə hər gözəli sən,
Seç özünə misilsiz, gözəllər gözəli sən,
Tapdığın hər incini sinənə taxmaq nədir?
Ondan gözəl incilər axtar ki, sinəndədir.
Sənətin bayraqları ucalar kainatda,
Aydan da, günəşdən də öc alar kainatda.

Həyəcandan, təlaşdan təngiməz də nəfəsi,
Könlünün riqqətindən ləngiməz də nəfəsi.
Göylərə uçursa da təfəkkürü, xəyalı,
Göyləri fəth etsə də, həyalıdır, həyalı!
Cəbrayıl qanadlıdır şairin ilham atı.
Əlinin yelpiyidir İsrafilin qanadı.
Duyğular aləmini duyan hanı aləmdə?
İncəliyi açmağa uyan hanı aləmdə?
Bütün quşlar olsaydı əncir yeyəsi bağda,
Əncirə tamarzıydı əncir yiyəsi bağda.
Yeni tərzə, üsluba qadir sənətkaram mən,
Möcüzəm göstərir ki, nadir sənətkaram mən.
Şer-sənət məbədi abad oldu əlimlə,
Şairlik meyxanadan azad oldu əlimlə.
Zahid, rahib qalmadı, üstümə axdı onlar,
Əbanı, qurşağı da atəşə yaxdı onlar.
Qızılgül qönçəsiyəm, açmamışam hələ mən,
Ətrimi yaymaq üçün intizaram yelə mən.
Bakir sözüm, kəlamım günəş kimi nur yayar,
Şöhrətim qiyamətin şeypurutək gurlayar.
Sənətim güzgüsüdür kainatın, varlığın,
Yer üzü məftunudur belə sehrkarlığın.
Ecazkar sənətimlə açaram tilsimləri,
Sehrimlə əfsunlanıb, tilsimdədir bir pəri.
Gəncə - Harut sehirli Babil deyil, bəs nədir?
Ürəyim - ulduzlara nur saçan bir Zöhrədir.
Zöhrə təki ucalıb Mizan bürcünə Gəncə,
Onu belə ucaldan ülvi sözümdür, məncə.
Heyrətamiz sənətim - ölməzliyə bir buta.
Sehrimlə, möcüzəmlə nicat yoxdur Haruta.
Nizamiyəm, xəyala dönənin biriyəm mən,
Həyəcanlı sözümlə əbədi diriyəm mən.

KÖNÜL DÜNYASI VƏ ONUNLA SİRDAŞLIQ

Günəş təslim olaraq yerə atdı qalxanı.
Xəcalətdən yerin də suya batdı qalxanı.
Kainatın nəfəsi daralmağa başladı.
Günəş - öz qalxanıtək saralmağa başladı.
Ordusu düşən görüb qalxanını günəşin.
Tökdü odlu qılıncla al qanını günəşin.
Sağlığında inəyin muncuq bəzər boynunu,

Əldən düşən zamanda xəncər kəsər boynunu.
Dayəsini gecənin çağası qucaqladı.
Gündüzün qumrovunu ayağına bağladı.
Gecə - dəli-divanə aman vermir qəm ona,
Hazırladı torpaqdan dayəsi məlhəm ona.
İsanın nəfəsitək torpaq məlhəmə döndü,
Dəliliyin atəşi onun suyuyla söndü.
Xəstə şəfa şərbəti içdi dayə əlindən,
Divanəlik binası sarsıldı təməlindən.
Bir ləyən qan qusaraq gör nə hala qaldı o,
Təpədən dırnağadək qapqara qaraldı o.
Qəlbinin qaralığı çöhrəsinə yayıldı.
Yer üzünün kafiri - üzüqara sayıldı.
Hər hoqqası, oyunu - məsxərə, qaravəlli,
Bu şəbədəbazlığı kimə deyildi bəlli?!
Gah oldu gül-çiçəyi Ay əyninin qumaşı.
Gah Zöhrənin dəfinə dirhəmlərdi şabaşı.
Zülmətlərə bürünmüş bu çıraqsız gecədə,
Mənim kimi bülbülə bağça-bağsız gecədə,
Hər sözümə kəlməmə ürək qanım hopubdu,
Ciyərimin qanından qığılcımlar qopubdu.
Sözümlə sirdaş kimi ürəyimi açanda.
Fikrimlə, xəyalımla məsləhətə qaçanda.
Dedi ilham pərisi: "Hazıram, nə diləsən.
Elə borca giriş ki, qaytara da biləsən.
Bu müqəddəs atəşə su çiləmək olarmı?
Can mülkünə at çapan yel diləmək olarmı?
Günəşin şöləsini yaqutlara bağışla.
Tamahın torpağını tabutlara bağışla,
Ox nəyinə gərəkdi, hər sözün oxdu sənin,
Köhləninin sürəti şimşəkdən çoxdu sənin.
Qafil olmaq yaraşmaz, ayıl qəflətdən daha.
Tök üzünün suyunu könül adlı dərgaha.
Göy rəngli küpün altda nə qədər inləyək biz?
Könüldən söhbət aç ki, nəğmətək dinləyək biz.
Könül quldurlarından qurtar öz yaxanı sən,
Dünyan - könül dünyası, bu dünyanı tanı sən.
Könüllə qanadlanıb ərş evinə hər pəri.
Könülün qanadıdır Cəbrayılın şəhpəri.
Kim ki, iki dünyadan cilovunu döndərib,
Könül öz sayilini möhtəşəmə döndərib.
Könül gildən, palçıqdan, de, yoğrularmı, səncə?
Gildən insan düzəlsə, qəlbi olarmı, səncə?

Heyvan vurur ömrünü başa canla dünyada.
Yaşa odlu ürəklə, həyəcanla dünyada.
Ülvi məqsəd üçündür göz-qulağı bəşərə,
Göz-qulaqdır öz gözü, öz qulağı bəşərə.
Şəbnəmli nərgiz gözün qan saçmağa yaranıb,
Qulağın qafillikdən gen qaçmağa yaranıb.
Gülə də, nərgizə də bel bağlama bağında.
Gülü də, nərgizi də gəl dağlama bağında.
Alçaqların qəlbini oxuyan gözə dön sən.
Qaynar gənclik çağında alova, gözə dön sən.
İlhamınla kamalın özünə yar seçibdir,
Evlənməyə hazırdır, qırx yaşına keçibdir.
Qırx yaşını ötəndə sayılmasın qul gərək,
Dolanmağa, gəzməyə, xərcləməyə pul gərək.
Qırx yaşın təlimindən söz açma ki, tanışıq,
Evlənməyə tələs ki, artıqdır boş danışıq.
Məlul-məlul dayanma, qovuş gözəl dildara,
Qəmli qəlbin qəmxarı, - könül kimi yar, ara.
Dərd çəkməyə dəyərmi, bir qəmxara qovuşsan?!
Sındır qəmin boynunu, belə yara qovuşsan.
Qəm-qüssədən üzülən canından əl üzəndə.
Son nəfəsdə dirçələr dostu-yarı süzəndə.
Bir cana odlu nəfəs - yarla yarın vüsalı,
Yar nəfəsi yandırar hər kədəri, məlalı.
Sübh gözünü açmamış nəfəs alıb əsnəyər.
Səhər öz müjdəsilə ulduzları səsləyər.
Sübh - gözünü ovardı, zəlil kimi, xar kimi,
Al səhəri qoynuna almasaydı yar kimi.
Evlənmək istəsən də, canansız toy hardadı?
Özünə yar axtar ki, toy-büsatın yardadı.
Hər diyar zənginlikdə Xara tay ola bilməz
Heç kəs könül verdiyin yara tay ola bilməz.
Hamının öz sirdaşı, yarı vardır cahanda,
Əsil yar havadardır, xilaskardır cahanda.
İki-üç həmdəmi var, heç biri pak sayılmaz.
Ülviyyətdən uzaqdır qəflətdən də ayılmaz.
Yapış üzəngisindən könül hökmdarının.
Önündə göz yaşı tök könül adlı yarının.
Ərşin qadir sultanı yaradanda dünyanı.
Ayrı aləm yaratdı bu bədəni, bu canı.
Pərvərişi, şəfqəti daim bəsdi onlara.
Ayrılmaz sirdaş kimi nigah kəsdi onlara.
Qucaqlaşıb yatdılar, dünyaya gəldi könül,

Oğultək taxta çıxdı, gör nə yüksəldi könül.
Könülü ülviyyəti sultanlığa səslədi.
Bir mənəvi, cismani ata, ana bəslədi.
Üzünə nur çiləyən könlünün Süheylidir,
Can da könül mülkündə bədəntək tüfeylidir.
Könül adı gələndə möhtəşəm dağa döndüm,
Beynimin öz yağıyla nurlu çırağa döndüm.
Canımı hədəf aldı ilhamımın pərisi,
Qulağım dil yerinə oldu söhbət hərisi.
Sevincimdən dilim də ağzıma sığışmadı,
Qəm qoşunu dağıldı, bir yerə yığışmadı.
Könülün eşq atəşi alov saçdı qanıma,
Gözümün çeşməsindən su çilədim canıma.
Qolumdakı zənciri parçaladım ər kimi.
Quldurları yolumdan qovdum şiri-nər kimi.
Köhlənimlə uçurdum qan-tərə batanacan.
Birbaş könül mülkünə təngnəfəs çatanacan.
Cananıma yetincə öz canımı teylədi.
Gecə yarı olunca, ömrü yarı eylədim.
Müqəddəs məbədimdi pənahım, iqamətim,
Döndü çövkən topuna çövkən qəddim, qamətim.
Ətəyimi yığaraq öz yaxama bağladım.
Top dalınca yel kimi hey kükrədim, çağladım.
Çövkənin ağacı da, topu da öz canımdı,
Qanad verib uçuran sonsuz həyəcanımdı.
Varlığımı unutdum, sürüdü qeyrət məni.
Gözüm çıxdı kəlləmə, bürüdü heyrət məni.
Özüm - səfər görməmiş, dostlarım - kor nabələd.
Qürbət məni sıxmazdı, yola olsaydım bələd.
Yol-iz tapa bilmirəm, bu da səfər - seyirdi?
Ayağım "get" desə də başım "getmə" deyirdi.
Köhlənimin cilovu eşqin öz əlindəydi,
Dil-dodağım təpidi aman, bu hoqqa nəydi?!
Qapını döydüm, dedi: "Gələn kimdir bu zaman?!"
Dedim: "Görüşə gəlib pak niyyətli bir İnsan".
Pişvazıma gələnlər qaldırdılar pərdəni,
İxtilat pərdəsində əzizlədilər məni.
Könül mülkünün şahı - məhəbbət adlı pəri
Səsləyərək dedi ki: "Nizami, gəl içəri".
Ən yaxın sirdaş oldum gəldiyim bu dərgaha,
"Gəl" dedikcə yeriyib yaxınlaşdım mən şaha.
Cah-cəlallı bir saray cəlb elədi nəzəri,
Yaman gözə gəlməsin, kor olsun bədnəzəri.

Yeddi xəlifə gördüm bir kaşanə içində.
Yeddi macəra vardı bir əfsanə içində.
Könül mülkü göylərdən daha geniş, əngindi.
Sakinləri bəxtiyar, neməti də zəngindi.
Günortanın sultanı baş tərəfdə əyləşib.
İlıq nəfəs sahibi közərməkdən keyləşib.
Qızıl atlı süvari qarşısında baş əyir,
Yaqut qəbalı əsgər ondan zəfər diləyir.
Acıdil, cavan cəsus hər an hazırdır ova.
Qüssəli qara kölə qorxudan düşüb lova.
Bərədə pusqu quran bir kəməndatan da var,
Gümüşdən zirehlənib misbədən pəhləvanlar.
Hamısı pərvanədi, nur saçan şamdı könül,
Hamısı tələşdadı, lakin aramdı könül.
Döndüm könül mülkünün əziz mehmanına mən.
Canımı töhfə verdim könül sultanına mən.
Könül qərargahında bayraqdara qovuşdum.
Hamıdan üz çevirdim, çünki yara qovuşdum.
Könül dedi: " Heyrətdən itirmisən huşunu,
Bu yuvadan uçurma səadətin quşunu,
Adicə ürəkmiyəm, can bürünə tüstümə?
Bir parça ət deyiləm duz səpilə üstümə.
Ürəklərin sərvindən kölgəm böyükdür, böyük!
Ürəklərin mülkündən ölkəm böyükdür, böyük,
Mən Qarunun yığdığı xəznəyə tay deyiləm,
Hər kəsin sərvətiyəm, hər kəsə pay deyiləm".
Söz tərlanım yolundu od saçan nəfəsindən.
Xəcalətdən çıxmadı öz qızıl qəfəsindən.
İsmətimdən qızardım atəşdəki pul kimi,
Sözündən sırğa taxdım qulağıma qul kimi.
Təzələdi dünyamı könül mülkünün şahı,
Nizamiyə açıqdır fələklərin dərgahı.
Paklıqdan, ülvilikdən uzaq olsam, nəyəm mən?
Könlümün sərvərinə, müqəddəs bəndəyəm mən.

KÖNÜL PƏRVƏRİŞİ HAQQINDA TƏNHALIQ DÜŞÜNCƏLƏRİ

Bədöy atım yumşaldı, ramdı, deyil xam indi,
Fələklərin torundan qurtardı yaxam indi.
Varlığımın kələfi dolaşıqdı yüz yerdən,
Dolaşığım açıldı açılmaz düyünlərdən.

Açılmaz, dolaş-dolaş, düyün-düyün telləri
Kəsdi ömür sapımdan sərvərimin əlləri.
Könül - pənahımızdır, dərgahımızdır biz
Tanrımız olmasa da, öz şahımızdır bizim.
Başımın darğasıdır iki cahanda mənim.
Qəmxarım olardımı yoxsa bir an da mənim?!
Sirdaş kimi sirrini açıb deməz heç zaman,
Lakin öz şəfqətini əsirgəməz heç zaman.
Gördü ki, tərbiyəsiz, təlimsiz bir naşıyam,
Təlim-ədəb verdi ki, İnsan adı daşıyam.
Xoşdu hər əzabıma qatlaşaraq inləmək,
Bir zavallı bəndənin söhbətini dinləmək.
Züleyxanın eşqindən Misirtək yandı aləm,
Yusifin camalıyla nura boyandı aləm.
Gecənin gözlərində sönən kimi nur, çıraq,
Səhərin gözlərində şölə saçdı gur çıraq.
Fələklər yandıranda səhər çağı şamını
Qızıl atlaz bəzədi gündüzün əndamını.
Ustadım günəş kimi nurlu çırağa döndü,
Əlimdən yapışaraq bir güllü bağa döndü.
Qəm tikanı yığmışdım, onu atası oldum,
Gül-çiçəyin içində itib-batası oldum.
Dodağımda təbəssüm lalə kimi açıldı,
Qönçə təki açıldı, ətrim bağa saçıldı.
Sinəsi dağlı lalə ürəyimi dağladı,
Gül-çiçək çələngini kəmərimə bağladı.
Yanaqlarım allıqda qanlı şərab rəngidi,
Vücudum gül-çiçəyin ətirli çələngidi.
Təlaşdan gülü-gülə, şaxı-şaxa qatanda.
Nəşəsindən çağlayan çeşmə gördüm hər yanda.
Eşqin qızıl bayrağı vüqarla dalğalandı,
Vəfa ətri qoxuyan könül oda qalandı.
Öz nəfəsi qasiddi şirindilli canana.
İsanın nəfəsitək can verdi cansız cana.
Zərrin təxti-rəvanı köhlənimdən götürdü,
Köhlənin cilovunu tez səbaya ötürdü.
Dedi ki: "Qürrələnmə, enməlisən atından,
Həyatın əlimdədir, bezmisən həyatından?!
Heyrətdən su üzündə yelkənsiz bir gəmiydim.
Cənnət ətri qoxuyan nəfəsin həmdəmiydim.
Çalxalanan, çağlayan gur dalğaya qovuşdum,
Susuzluqdan yanırdım, artıq çaya qovuşdum.
Günəşin şöləsindən çoxdu nuru çeşmənin,

Xızır da təşnəsidir belə duru çeşmənin.
Nərgiz kimi xumardı göy çəməni buranın.
Yatmağa can yeridi yasəməni buranın.
Ənginliyi, aləmi xatırladır göyləri,
Behişt öz nəfəsilə süsləyibdir bu yeri.
Gül qucub yasəməni, - seyr edirəm bayaqdan,
Gül toxunsa ayağa, tikan çıxar ayaqdan.
Ovçu gözüm çəməndə ceyran tülkü hərisi
Gül - ceyran göbəyidi, tikan - tülkü dərisi.
Təbəssümlü güllərin kefi, kökdü çəməndə.
Xəcalətdən tükünü tuti tökdü çəməndə.
Yemlik qəndmi qatıbdır - südü belə şirindi?
Ceyranlar şirin süddən sərxoş gəzişir indi.
Güllərin gərdəyindən gəlir küləyin səsi,
Otlar quzu ceyrana olub gül mürəbbəsi.
Xeyri mənsəb fərmanı tutubdu əllərində,
Ənbər saçan yelpikdi gülşən gözəllərində.
Nərgiztək sürmə çəkər bu çəməni süzənlər,
İlanları qırıbdı zümrüd otlar, süsənlər.
Ağıl-huş karvanını gül, yasəmən soyubdu,
Qumru, bülbül şairtək ağlı heyran qoyubdu.
İsadilli, birgünlük süsən necə nəşəli,
Musanın əli kimi olub sübhün məşəli.
Göyərçin inildəyir sübh zamanı ahından,
Öz rənginə boyayıb göy səmanı ahından.
Eşqi sığmır söyüdün ənbər varaqlarına,
Səba namə yazırdı çəməndəki yarına.
Baharın salamına baş əyir yasəmənlər.
Tikana gül çələngi bağışlayır çəmənlər.
Yasəmən - türk gözəli çadır qurub düzəndə.
Sürəyyanı andırır ay hüsnünü süzəndə.
Lalənin atəşgahı - laləzardır burada.
Hindli atəşpərəstdir, yanıb çatıb murada.
Lalənin qara xalı, şux yasəmən incisi,-
Qara ərəb qarğası, parlaq Yəmən incisi.
Sular xəzə bənzəyir, narın-narın ləpələr
Ağ xəzi, göy sincabı sahillərə səpələr.
Al-əlvan bayraqlarla yelkən açıbdır gəmi.
Ulduzlu asimandı çiçəklərin aləmi.
Fələyin şəfəqini şax budaqlar sökdülər,
Sayənin qədəminə altun pullar tökdülər.
Kölgələri təlitdi günəşin hücumları,
Ləpələr alqışladı rəqs eləyən qumları.

Sünbülün busəsindən nəsrin alışdı-yandı,
Qönçənin kirpiyindən gülün dodağı qandı.
Xeyrinin oxqabında yoxdu oxu tikanın,
Qalxana əl atdı ki, oxdu çoxu tikanın.
Söyüd gözə gəlmişdi, əsməcəliydi canı.
Tez üzərlik qovurdu lalənin buxurdanı.
Fərəhdən qanad açan gözəl tavusdu çəmən,
Şəbnəm kimi az qalır buxarlansın yasəmən.
Neyşəkər gülüşüylə fərəhdən boy atmışdı,
Gül sarı yaqutunu al qana boyatmışdı.
Xudpəsənd vəhşi güllər gül açmışdı hər yanda.
Nəsimin nəfəsindən dil açmışdı hər yanda.
Narınc rəngli asiman oyadanda günəşi,
Əlində turunc kimi oynadanda günəşi,
Öz qızıl bayrağını qaldırdı ərşə fələk,
Çəmən yıxmaq istədi - sərilsin fərşə fələk.
Yer üzü gül-çiçəkdi, başdan-başa çətirdi,
Göyün qəlbi günəşdi, yerin canı ətirdi.
Bəxtiyarlıq ulduzu erkən nur çiləmişdi,
Yer üzünə əbədi səadət diləmişdi.
Ya da öz güzarını fələk salmışdı yerdən.
Girov qoyub zümrüdü, mərcan almışdı yerdən.
Safdı mələk gözündən çəmənin nur çeşməsi.
Çatmaz belə çeşməyə günəşin gur çeşməsi.
Bu çeşmədə yuyunub, ətir qoxuyur çəmən.
Göylərin cəlalına alqış oxuyur çəmən.
Süleymanın ətrinə aşiq hophopdu bağda,
Sinəsindən Davudun naləsi qopdu bağda.
Qırqovul qanı axdı turacın caynağına.
Qanlı zəncir bağladı turac sərv ayağına.
Quşların fitvasıyla döndü darğaya bülbül.
Ölüm hökmü oxudu bağda qarğaya bülbül.
Bayquş qarğışçıydı ki, torpaqda gəzdi başı,
Ulamasa, sirrinə qurban getməzdi başı.
Süheyl dabbaqlığına başladı bağda səba,
Zərif güllü dərilər aşladı bağda səba.
Tələsərək özünü tez bağa saldı lalə.
Qəlbinin təlaşından yandı, qaraldı lalə.
Sayəsilə oxşardı öz gözəlini şümşad,
Lalənin ürəyinə qoydu əlini şümşad.
Yasəmən göyə gümüş dırnağını apardı,
Gecənin titəsini dırnağıyla qopardı.
Səhərin Yusifiydi yasəmənin çöhrəsi.

Quyusu - kölgəsiydi, kəndirisə - pöhrəsi.
Bağ sarı köynək geydi cuhud gözəlləritək,
Sular şölə saçırdı Musanın əlləritək.
Torpaq sudan düzəltdi özünə sarı məlhəm.
Bir sarılıq gətirdi üzünə sarı məlhəm.
Gecəni sıxışdırıb cövlana gəldi günəş.
Yel at çapdı kölgədə, göyə yüksəldi günəş.
Kölgə öpüb dişlədi günəşin dodağını,
Yel söyüdün telinə çəkdi öz darağını.
Sayə və nur bayrağı çiçəkli bağa düzdü,
Sonra axar-baxarda dodaq-dodağa süzdü.
Gülün odlu manqalı alovlandı könüldə,
Arzumun tikanları udtək yandı könüldə.
Güllərin minbərində ötdü şeyda bülbüllər,
Bənövşənin telindən kəmər bağladı güllər.
Davuddan daha artıq quşlar cəh-cəhəliydi,
Nizamidən daha çox güllər qəhqəhəliydi.

* * *

Küləkdən cananımın niqabı yenə düşdü.
Könlümun hökmdarı eşqə düşdü, nə düşdü.
Ətirləndi nəfəsdən şəkər təbəssümlü gül,
Gül dodaqda şəkəri şirinləşdirdi könül.
İşvəsindən qumaşda şux canı yandı ayın,
Od alan qamış kimi xırmanı yandı ayın.
Saç beləcən zirehdi könül sərvinazına.
Təpədən dırnağacan duz qatılıb nazına.
Camalının günəşi qamaşdırar baxanı,
Gözlərinin incisi naxışlayar yaxanı.
İşvələri duzludu, dodaqları baldımı?
Hüsnündən gözəllərdə bir gözəllik qaldımı?
Dodağının qəndindən bağda utandı tuti,
Çənəsini başının halqası sandı tuti.
Yumru narınc deyərsən ətirli çənəsinə.
Gümüş buxaq turunctək sallanıb sinəsinə.
Gülşənin gülü kimi ətri məst eylər səni.
Yar verdiyi şərabtək unutdurar tövbəni.
Təbəristan qızıdı, bir innabdı dodağı,
İnnab nabat əzməyə hardan tapdı dodağı?
Qızılgül qönçəsidi, şirincə neyşəkərdi,
Qupquruca nabatı gülabtək təzətərdi.

Ud kimi tüstülənən xalı ciyər yandırar,
Gündüzün sədəfində müşk-ənbəri andırar.
Ay qəlbini dağlayıb, dönüb qora xalları,
Ay üzünü bürüyüb qara-qara xalları.
Qəlbə günəşdən odlu gözlə basıb o, dağı,
Aylı, bəyaz gecədən nurludu ləl dodağı.
Qatar-qatar karvanı yüklə dolu könülün,
Ağzın meydanı kimi dardı yolu könülün.
Zillətlə, məşəqqətlə könül qəmxara döndü,
Qəlbi qana döndərib, istəkli yara döndü.
Təbəssümlü dodağın hər kəlamı şəkərdi,
Nazıyla, alqışıyla tilsimləri çəkərdi.
Ağzındakı sədəflər bir mücrüyə dolmuşdu,
Ağzı gövhər səpməyə açıq mücrü olmuşdu.
Bu sədəfi, mücrünü görüb neylədi eşqim?
Məni möcüzəsilə heyran eylədi eşqim.
Gədalıq torbasını belimdən açdı mənim,
Köləlik zəncirini əlimdən açdı mənim,
Öz kölə həyatımla vidalaşıb sovuşdum.
Dirilik çeşməsində ölməzliyə qovuşdum.
Ağıl - vurğun vurmuştək vuruldu öz yarına,
Dəmir zəncir vuruldu gümüş ayaqlarına.
Könül dərdli aşiqi bağlamağa qoymadı,
Günəşin çeşməsini çağlamağa qoymadı.
Qəminə qəmxar ara bir qəmli sirdaşından,
Meyin xumarlığını mey dağıdar başından.
Məhəbbət atəşimə can atanı dağlaram,
Qafilsən, gülşənlərəm, gül-çiçəkli bağlaram.
Günəş - nurlu gözümdü, fələklərdi - çəmənim,
Səhər - bağım, suyudur - gözümün yaşı mənim.
Könül şahı dönüncə yalqızlıq sirdaşıma,
Dizim dayaq olubdu düşüncəli başıma.
Bu səfəri inamla vurdum başa könüldə,
Sən də öz inamınla belə yaşa könüldə.
Bu yol elə bilmə ki, hər kişinin yoludur,
Bu yol Nizami kimi ər kişinin yoludur.

* * *

Könül şahı bir gecə həmdəm oldu yarıyla,
İxtilata başladı sadiq sirdaşlarıyla.
İşıqlı gündüzütək nur saçırdı gecəsi,

Sonsuz cah-cəlalından söz açırdı gecəsi.
Məclisinin büsatı - ilk baharın növrağı,
Büsatına heyrandı ruzigarın növrağı.
Ud nəfəsin dumanı, çətri vardı hər yanda,
Yusifin köynəyinin ətri vardı hər yanda.
Gecə keşikçisinin gözünü ovdu darğa.
Süfrənin milçəyini şəkərdən qovdu darğa.
Təranələr, qəzəllər ağlı heyran qoyurdu,
Hicabdakı gözəllər ağlı heyran qoyurdu.
Saqilər filayaqlı sürahiylə süzürdü,
Büllur cama, qədəhə yaqut şərab süzürdü.
Bağrı yanan şam kimi ciyərlər odlanırdı,
Qəlbi odlu ocaqtək ürəkdə od yanırdı,
Məclisə nur saçırdı buxurdanın şöləsi,
Udu qəndsiz yaxırdı yanan canın şöləsi.
Gülablı qəndab ilə gəldi camlar məclisə,
Altun şabaş yağdırdı yanan şamlar məclisə.
Noğul öpən şərablı al dodaqlar şəkərdi,
Badam gözlər - badamdı, bal dodaqlar - şəkərdi.
Məşuq - şəkər dodaqlı, aşiq - badam gözlüdü.
Zöhrə, Mərrix eşqdən ixtilatı, sözlüdü.
Aşiq duydu cananın peymanını, əhdini,
Gülüş - məlhəm dilədi bal dodağın şəhdini.
Yar hökmlü pələngdi, xəz döşənib yoluna,
Ətir saçan hörüklər zəncirdi şir qoluna.
Yar doladı qolunu boynuna aşiqinin,
Cavahirat yağdırdı oynuna aşiqinin.
İşvəli saqi kimi mey süzdü cama şamlar,
Sərxoş pərvanələri yetirdi kama şamlar.
Yuxu - qanadı yanan pərvanəydi bu gecə,
Baş qurban gedənəcən şam baş əydi bu gecə.
Sehirli rübabını tez ələ aldı Zöhrə,
Mizrabı sınanacan oxudu, çaldı Zöhrə.
Baş - yuxunu başından dağıtmağa çalışdı.
Bir-birinin bəhsinə çilçıraqlar alışdı.
Bir nemət ki özgəyə bəsdi ömür boyunca,
Ona öz sirdaşıyla qismət oldu doyunca.
Bu büsatın yanında hər büsat yalan oldu,
Hamı sonsuz nemətdən nəşəyə dalan oldu.
Bu cəlaldan iqbala, nemətə çatdı hamı,
Fənalıq libasını əynindən atdı hamı.
Müjdəylə qanadlandı şadlıq quşu Ülkərə,
Yeddi lələk saldırdı bu uçuşu Ülkərə.

Sübhün carçısı quşlar kabab oldu köz üstə,
Yar nə dedi sübhəcən, aşiq dedi göz üstə.
Səhər quşu yuxudan səhərtək bəndə düşdü,
Aya tor quran fələk özü kəməndə düşdü.
Qapılar qapalıydı ağyara, biganəyə.
Pərinin hörükləri zəncirdi divanəyə.
Müştəri seyrə daldı qıvrım saçlı mələyi,
Üzük kimi daraldı məftunluqdan ürəyi.
Hurilərin yanında qansız yağı yalandı.
Sevdalı aşiqlərin könül mülkü talandı.
Ürəklərin yolunda yasəmən əkdi onlar,
Ürəkdəki tikanı kirpiklə çəkdi onlar.
Şəkər qamışı oldu könüldəki hər acı,
Canların gül şaxıdı - boyların sərv ağacı.
Şəkər ağız - fındıqdı, qıyğacı gözlər - badam,
Püstə dodaq - innabı, görən deyər bal dadam.
Bu füsunkar gecənin sehirli aləmi var.
Canan - Babil mələyi, keşikçisi - hindula
Qəmzəyə, qara xala hamı, heyran, hamı mat.
Babilistan, Hindistan timsalıdı kainat.
Baxışların söhbəti sözlü gözlə, qaşladı,
Könül canan gözünü ziyarətə başladı.
Neştər kimi tikandı o qəmzəli baxışlar,
Qıvrım saça baxanda gözdən yağar yağışlar.
Aşiqinə tuşlanıb qəmzəsinin oxları.
Kamandan ox süzməmiş qurban gedir çoxları.
İsanın nəfəsitək bağışlayar can könül.
Dirilik suyu çilər torpaq ağzından könül,
Güllərin yasəməntək buxurdanları yandı,
Ay da fələklər kimi qulluğunda dayandı.
Üzdə şəkər təbəssüm, dodaqda duzlu badam.
Gül yanağın şəhdinə gül dedi ki, mən yadam.
Hər baxışı cahanı kaşanətək bəzədi,
Hər kirpiyi bir canı bütxanətək bəzədi.
Parlaq gümüş ələndi qara saçın tağından,
Söyüd ənbər yağdırdı gümüşü yarpağından.
Buxaq - gümüş kəmərdi, təri - inci şehdi ki,
Günəşin hovxurduğu bir qövsi-qüzehdi ki...
Saçı, odlu çöhrəsi - İbrahim möcüzəsi,
Xəncər kirpiklərində İsmayıl göz süzəsi.
İbrahimin sehriylə od dönüb gülüstana,
Nərgiz gözün xəncəri qan töküb batıb qana.
Busəsi bir meydi ki, aşiq ona can verər,

Dodağı İsa kimi cansız cana can verər.
Çöhrəsinin təridir gül-çiçəyin jaləsi,
Ülkərin çələngidir parlaq ayın haləsi.
Şəhla gözlü hurinin yaxası ki, açıldı,
Səhərin naməsindən vüsal nuru saçıldı.
Yandı ürəklərdəki hünər şamı bu nurdan,
Vurğun aşiqlər kimi çaşdı hamı bu nurdan.
Dili tamam tutuldu, səsi batdı carçının,
Göz-qaşı, naz-qəmzəsi dada çatdı carçının.
Eşqin gülgün meyindən bəşər yetdi murada,
Simuzər piyalədi nərgiz gözlər burada.
Bu işrət məclisində yaman sərxoşdu ağıl,
Səbir, dözüm sarıdan əlləri boşdu ağıl.
Gülüşlər, qəhqəhələr üzmüşdü canı indi,
Taqətin ah çəkməyə taqəti hanı indi?!
Ziyafət pərdəsində susdu səbrin nəğməsi,
Həyəcanın, qovğanın zilə qalxdı gur səsi,
Davudun nəğmələri dildən-dilə car oldu,
"Mahmud - Ayaz" dastanı eldən-elə car oldu.
Nizaminin sözləri şirin, duzlu, məzəli,
Müğənnilər dilində əzbərdir hər qəzəli.
Sözümlə əbədiyyət fərşi toxumuşam mən,
Gözümlə ürəkləri, ərşi oxumuşam mən.
Muştuluq naməsidir əsərim ürəklərə,
Baxışlardan zillənib nəzərim ürəklərə.
Könül şəkər gülüşlü gözəllərə vuruldu,
Baxışlar ahu gözün sürməsindən duruldu.
Kətan geymiş ay kimi gözəldi necə canan,
Qəlbimi kətan təki doğradı gecə canan.
Gecəylə vidalaşıb yatmağa tələsən Ay
Sübhəcən süzdü bizi batmağa tələsən Ay.
Qəmzəsinin oxları can üstə uçan oldu,
Hər can can bahasına neçə ox qucan oldu.
Bu nurdan şam kirpiyi yaşla doldu həsəddən,
Çırağın nurlu gözü nursuz oldu həsəddən.
Sitəmini, zülmünü sanma cəfa sanmışam,
Töhfə kimi qucmuşam, zülmü səfa sanmışam.
Çəməntək çay saçmışam gözdən axan yaşımı,
Günəştək qurutmuşam tərimi, üst-başımı.
Yar nübarı nəsibdi tamarzıya o gecə,
Sən demə, qovuşmuşam hər arzuya o gecə.
Nurdan kəmər qurşanan təzə ayım hardadı?
Camalını gizlədib, aşiq intizardadı.

Vuruldum bir könüldən min könülə mən ona,
Şirin vüsal gecəmiz nə tez yetişdi sona?
Könlümün arzusuydu: çata kaş dada gündüz,
Gecənin pərdəsini yaxmaya oda gündüz.
Bu gecə yar yarını öz qoynuna alaydı,
Səhərin açılması qiyamətə qalaydı.
Axtarıram günəştək belə nurlu gecəni,
Röyada da görmürəm bu uğurlu gecəni.
Vidalaşıb mənimlə şadlıq gecəm haçandı,
Sanma ki, başqa gecə könlümə nur saçandı.
Hər gecə yalvarıram üz tutub dərgaha mən,
Həsrətəm, o gecəyə qovuşmaram daha mən.
Ağ günün gündüzüydü, zülmət gecə deyildi,
Merac gecəsiydi ki, ona gecə deyildi.
Fələyin xəznəsinə inci düzür gecə Ay,
O gecənin dərdindən üzülüb gör necə Ay.
Gecəni qan düşməni bir kafir sanır gündüz,
Yalnız həmin gecənin eşqiylə yanır gündüz.
Uğurlu səfərim ki, başa çatdı birtəhər,
Əlində odlu qılınc üstümü aldı səhər.
Günəş odlu şəmşirlə lərzə saldı canıma,
Gözlərimin yaşını axıtdı eyvanıma.
Ləpələnən sularda süzdü, səkdi buludlar,
Günəşin köynəyini suya çəkdi buludlar.
Günün coşqun çeşməsi yüz rəng çalan çeşmədi,
Çox ömrün kuzəsini daşa çalan çeşmədi,
Öz gümüş çadrını ki, göylərdə qurdu fələk.
Günəşin tellərindən zər naxış vurdu fələk.
Yuxudan oyanmağa nə tez fürsət tapdı sübh,
Qızıl qanlar tökməyə xəncərini qapdı sübh.
Hücum çəkdi üstümə, mən də teylədim canı,
Can alan xəncərinə sipər eylədim canı.
Əjdahatək vermədi bircə qurtum su səhər,
Vüsal çeşməsi üstə təşnəni uddu səhər.
Könül xarabatımın səsi tutdu fəzanı:
"Ey səhər, eşq əhlinə rəva görmə cəzanı!
Bayaq vəfalı aşiq vüsaldan söz açırdı,
Gecəni nurlandıran şamlar şölə saçırdı.
Əridərək gecəmi, söndürərək şamımı,
Puç etdin növrağımı, gözdə qoydun kamımı.
Neştərinlə yarala balının hərisini,
Nuruna xor baxanın aşıla dərisini.
Nadanları öldür ki, belə işin savabdır,

Aşiq qəlbi onsuz da eşq odundan kababdır".
Göz yaşımı görəndə halıma ağladı sübh.
Şəfəqə gözlərindən qızıl qan çağladı sübh.
Xiffətimdən gündüzün xırmanı yandı göydə,
Günəşin çeşməsinə ahım dumandı göydə.
Fələk özü əjdaha ağzına atdı məni,
Əjdaha zəhəriylə günəş sağaltdı məni.
Səhərin şəfqətilə can üstündə ayıldım,
Yar hüsnünü görəndə mən yenidən bayıldım.
Kim yüksələ bilibsə göyün səyyar taxtına,
Nurlu səhərdən parlaq gün doğubdur baxtına.
Gündüzün utandırar gecələri, ey könül!
Yanında xəcalətdi neçələri, ey könül!
O gecənin vəsfini tərənnümdən doymadım,
Sübhəcən qələmimi əldən yerə qoymadım.
Nurlu gecə tənhalıq aləminin özüdür,
Şamları - düşüncənin şölə saçan gözüdür.
Yanan udu, gülabı anlamayan naşıdır,
Onlar dərdli aşiqin ahıdır, göz yaşıdır.
Vəsf etdiyim gözəllik, büsat, işrət ki vardı,
O vüsal gecəsinə nur səpən arzulardı.
Qara zənci gecəni kim döndərib gərdəyə?
Məhrəm olan varmıdır bu qubarlı pərdəyə?
Sübhü pərvanə kimi yaxar şamı günəşin,
Sönməz şam olduğunu görür hamı günəşin.
Səhər kimi bu şamdan köksündə dağın olsun.
Nizamitək sənin də sönməz çırağın olsun.

BİRİNCİ SÖHBƏT

ADƏMİN XİLQƏTİ

Nə "aşiq", nə də "məşuq" kəlməsi vardı hələ,
Nə varlığın varlığa gəlməsi vardı hələ.
Yoxluğa bəxtiyarlıq işığı saçdı Adəm,
Varlığın qapısını üzünə açdı Adəm.
Ondan əvvəl pəriydi, əcinnəydi həyatda,
Bəşərin ilk atası özüdür kainatda.
Xilafət bayrağını uca tutdu dağ kimi,
Endi də, yüksəldi də tutduğu bayraq kimi.
Pakdı ki, dərs alıbdı yerdə mələklər ondan,

Torpaqdan yaranıb ki, şərəfləndi yer ondan.
Cövhəri tutqunsa da, gövhər kimi safdı o,
Zərdi, məhək daşıdı, zərgərdi, sərrafdı o,
Göyün çilçırağından işıqlıdı kamalı,
Bəşərin varlığına bir aynadı camalı.
Can bütünün qoluna qolbağı taxdı əli,
Yeddi fələk - kənizi, bilərzikli gözəli.
İki cövhər qarışdı, bir saf cövhər alındı,
Laylası yerin, göyün beşiyində çalındı.
Xələt verdi bəşərə, buna şahid fələklər,
Elə bir darğadı ki, saqisidi mələklər.
Xilqətin cəlalıdı, növrağıdı varlığı,
Qüdrətin ülviyyəti, sorağıdı varlığı.
Qırxgünlük, qığıltılı çağa olan zamandan.
Qırx yaşlı müdrik qoca - Kamal dərs aldı ondan.
Qənirsiz gözəlliyi eşqi erkən oyatdı,
Gül şaxıtək cənnətin gül bağında boy atdı.
Günəş nurlu bir gözün oldu nurlu çırağı,
Bir şeyda bülbüldü ki, məskəni - cənnət bağı.
Uçub qondu dəninə fələklərin quşları,
Səcdəsindən nə qədər ləngidi uçuşları.
Səxavəti ucundan mənimsədi bir dəni,
Atdı gözəl cənnəti, dünya oldu məskəni.
Tora saldı özünü bir dənin ucbatından,
Minnətdarlıq üzrü də tez çıxartdı yadından.
"Alqış" sözü o gündən həmdəm, yardır aləmə,
Səcdəsinə əyilmək iftixardır aləmə.
Bütün gözlər eylədi bu səcdəyə tamaşa,
Bir dönüyün səcdəsi yanlışdı başdan-başa.
Güllər səpdi üstünə cənnətin səkkiz bağı,
Hamıya qızılgüldü, İblisə bir göz dağı.
Ey bəşər! Şadlanmadı, büsat qurmadı sənsiz,
Qəlbi İrəm bağında bir an vurmadı sənsiz.
Nə izdivac, nə nəsil sözü vardı cənnətdə.
Taleyimiz hakimdi ürəyinə, beyninə,
Bir buğda bir arpaca gəlmədi heç eyninə!..
Buğdanın həsrətindən od tutub yandı bağrı,
Qəlbini, buğda kimi yarı böldü bu ağrı.
Buğdatək nə anası, nə də atası oldu,
Torpaqdaca bəslənib tez boy atası oldu.
Bəsləyib böyüdəni bu yerdi, bu torpaqdı,
Una dönən buğdatək həmişə üzü, ağdı,
Saman kimi sarıydı, qaraldı dərisi də,

Çillikdən ay üzünün xal-xaldı dərisi də.
Arpa, buğda sayağı sığındı Yer qoynuna,
Həqiqəti gizlədi, günah düşdü boynuna.
Cansız buğda nəydi ki, elə alçaldı Adəm,
Buğdanın sinəsitək lüt-üryan qaldı Adəm.
Şeytan vəsvəsəliydi, xaindi, yaramazdı,
Ürəyinə girməsə, buğda da aramazdı.
Dişbatmaz, qupquruca, daş kimi bir buğdanı
Tamahlanıb yeyəndə ağıl, düşüncə hanı?
O zamandan ki, bəşər buğda dəni yeyəndir,
Buğda açıb ağzını: "Yeyim səni" deyəndir.
Ey ömrünün kələfi dolaşan çaşqın bəşər,
Bircə buğdadan ötrü insan da tora düşər?!
Arpa cadı yeməkdən heç zaman bezikmə sən,
Adəm tamah saldığı buğdaya göz dikmə sən!
Könülün qasidisən, iblisə müti olma,
Əmirin aslanısan, qapılar iti olma.
Haçan ki, Adəm kimi tövbən bilinər sənin.
Çirkinlik ləkələrin tamam silinər sənin.
"Günahkaram" deyənin nə qorxusu, nə dərdi?!
Etirafı Adəmi peyğəmbərə döndərdi.
Bir dən onu tamaha çəkən oldu, nəhayət,
Bu yerin tarlasını əkən oldu, nəhayət,
Bir dənə şirnikdi ki, peşman qoydu əməli,
Hərislikdən özünü tora saldı öz əli.
Həyat verdi həyatsız, növraqsız yer üzünə,
Sərəndibdə şahanə çadır qurdu özünə.
Günahkar, üzüqara gəlib çatdı bu yurda,
Bədnamlıq ləkəsini yuyub atdı bu yurda.
Paltarını boyadı fələyin lil küpündə,
Hindistanda yas tutdu, gözü yaşlıydı gündə.
Fələyin lilini ki, yudu harda göz yaşı,
Gəndalaşlar bitirdi dərhal orda göz yaşı.
Ay kimi gözəlləşdi qənirsiz Çin gözəli,
Gizlədi öz saçını öz tacında öz əli
Tövbənin riqqətilə qəlbi vurdu o vaxtdan,
Yer üzündə səltənət taxtı qurdu o vaxtdan.
Ədalət tarlasını vəfa xışı xışladı,
Bərəkətli torpağı bəşərə bağışladı.
Hər naz-nemət vermişdi cənnətin xəznədarı,
Atdı altı qapılı hücrəsinə o varı.
Hər nemət onunkudur, yemək-içmək sənindir,
Tarla onun, dən onun, yalnız biçmək sənindir.

Udu yaxıb-yandıran buxurdanın közüdür,
Yüklə ulaq inlədən palançının özüdür.
Əzəl gündən hər işin sənsiz düşüb yoluna,
Nə mərhəmət görmüsən, özün şahidsən buna.
Yazda gül dəryasında gültək üzən gəmi ol,
Demirəm tikan kimi sükutun həmdəmi ol!
Xəzan vaxtı yelkən aç, könül ümmanında sən,
Qorxu-təlaş kürəsi qalama canında sən.
Gendən baxan şir sanır, şir ürəyin hanı bəs?
Hər ürəyi olana igid, cəsur deyilməz.
Şirlərin, aslanların rəsmi çoxdur sarayda,
Camı yox ki, tərpədə yüz zopa da, haray da!
Fələklərə yüksəldər hünər, cəsarət səni,
Hünərsiz alçalarsan, tapar əsarət səni.
Taleyin günəşi ki, batmağa can-atandır,
Ürək azca qorxudan dərdə, qəmə batandır.
Yoxsa uca fələkdən niyə qorxub əsirsən?
Ölkələr fatehitək çünki ona əsirsən.
Fələktək mətanətli, ətalətdən uzaq ol,
Fələkdəsən, fələklə ədavətdən uzaq ol!
Yana-yana qızışar, alova dönər atəş,
Tezcə yandığı kimi tezcə də sönər atəş.
Şirin sulu bulaqtək coşub çağla həyatda,
Şirin suyun yerini nə verər kainatda?!
Gövhər kimi saf insan zərif olar cahanda,
İnsan nəyə gərəkdir təlaşı yoxsa canda?!
Külək zirək olmasa dolanarmı çəməni?
Qaf dağından ağırsan, ətalət basıb səni.
Tikan kimi güllərə uymağın daha bəsdir,
Bənövşətək hüsnünə boylanmağın əbəsdir.
Bu dünyanın sarayı güzgüdür başdan-başa,
Öz gözün öz hüsnünə hər an eylər tamaşa.
Öz əksinə vurulma, bil ki, nədir varlığın,
Qüdrətin güzgüsündə bir zərrədir varlığın.
Özünə aşiqliyin bəllidir əməlindən,
Göylər kimi sənin də güzgü düşmür əlindən.
Zərrəcə varlığının dada bilsən duzunu,
Bu şitlikdən qaçarsan bütün ömrün uzunu.
Sədaqətə arxalan, zülmü qoyma yaxına,
Kimsəyə bel bağlama, sığın haq dərgahına.
Yaxşılığı əyandır, qulluğunda qocal sən,
Ağ olsan da üzünə, etirafla ucal sən!
Bir xəcalət ahıdır aldığın hər bir nəfəs,

Mərhəmət sahibidir imdadına çatan kəs.

ÜMİDSİZ ŞAHIN GÜNAHININ BAĞIŞLANMASI

Röya aləmindəydi bir ədalətli padşah,
Gözlərinə göründü bir ədavətli padşah.
Dedi: "Tanrı qənimdi necə, nəydi cəzası?
Haqsızlıq günlərinə gecə nəydi cəzası?"
Zalım padşah danışdı: "Göz yumanda həyata.
Son dəfə göz dikəndə bu sonsuz kainata,
Ümid işığı gəzdim, söndü ümid məşəlim,
Hər ətəkdən yapışdım, üzüldü kömək əlim.
Halıma yanan kimdi, bir mərhəmət görmədim,
Heç kimdə insaf-mürvət, bir kəramət görmədim.
Söyüd kimi əsdirdi varlığımı bu halət,
Oldum ümidsizlikdən üzüqara, xəcalət.
Fəlakət girdabında boğulanda bu canım,
Bir tanrıya güvəndim, ona gəldi gümanım:
Ulu tanrı, yanında xəcalətəm mən sənin,
Günahını bağışla üzüqara bəndənin.
Hökmünə, fərmanına baxmamışam çox zaman,
Aman yoxdur kimsədən, özün aman ver, aman!
Ya cəza tonqalında yanmağa göndər məni,
Ya da mərhəmətinlə bəndəyə döndər məni
Hamıdan xəcalətli, kimsəsizcə bir kəsi
Bağışladı insaflı kimsəsizlər kimsəsi.
Mərhəmətə gətirdi yalvarışım, diləyim,
Zəlillik torpağında qoymadı ki, inləyim".
Kimin ki, peşmanlıqdır hər nəfəsi, hər ünü.
Qiyamətdə darğadır qovğalı məhşər günü.
Ömür boyu aldığın hər bir nəfəs ki, vardır,
Əzabına - tərəzi, həyatına - dağardır.
Dağarı gəzdirməkdə, söylə, nədir qərəzin, -
Ömrünün illərini ölçə bilsin tərəzin?!
Tərəzinin daşları, daş-qaşların olacaq?
Boş qalan dağarına göz yaşların dolacaq.
Həyat tərəzisini düz çəkməz yerin daşı,
Qoluna gil muncuğu taxan naşıdır, naşı!
Var-dövlətə qul olmaq bihudə bir həvəsdir,
Həyatının bəhrəsi bircə anlıq nəfəsdir.
Bu göylərin altında nəyin varsa bağışla,

Verdiyinin dalınca baxma küskün baxışla.
Bu dünyadan köçəndə o dünyanın qoynuna
Dağdan ağır günahın yük olmasın boynuna.
Yetimin göz yaşları ətəyinə axmasın,
Ağbirçəyin fəryadı səni oda yaxmasın.
Çürümüş köhnə fərşi gəl eylə ələk-vələk,
Gərdişini dəyişsin sinəsi dağlı fələk.
Ya kimsəsiz qəribtək intizarla köks ötür,
Ya da Nizami kimi bu dünyadan əl götür.

İKİNCİ SÖHBƏT

ƏDALƏTLİ VƏ İNSAFLI OLMAQ HAQQINDA ŞAHA NƏSİHƏT

Sən, ey canlı aləmə bəxtiyarlıq gətirən!
Gövhər taclı şahları şan-şöhrətə yetirən!
Şahsan, şah cəlalınla nurlar ələ gözə sən,
Gövhərsən, ülviyyətin öz tacını bəzə sən.
Dünyanın o başına yol gəzdilər havayı,
Bu sirri bilən yoxdur məndən, səndən savayı.
Əzəliyyət nuruyla gülən gündən bu varlıq
Kimə nəsib səndəki səadət, bəxtiyarlıq?!
Dünyanın əşrəfisən, dünya mülkü sənindir,
Dünyanın hər neməti, varı, bil ki, sənindir.
Yenilməz pəhləvansan, dünya sənlə öyünər,
Açıq qəlbin köksündə iftixarla döyünər.
Fələyin dövranından öz dövranın mətin ki, -
İki dünya qüdrətdə sənə çatar çətin ki,
Səhər niyə silibdir güzgüsünü görəsən?!
İstəyir aynasında öz üzünü görəsən!
Müqəddəs mehrabındır fələk durub keşikdə.
Səni öz körpəsitək yürgələyir beşikdə.
Sənsən könül quşu da, İsanın nəfəsi də,
Bəşərin öz hüsnü də, eşqi də, həvəsi də.
Camalını görüb ki, belə şadlanır günəş,
Eşqinin atəşiylə yanıb odlanır, günəş.
Telinin həsrətindən canı üzülər ayın,
Görsə nurlu üzünü çöhrəsi gülər ayın
Bəxtiyarsan hamıdan, ömrün boyu şad yaşa,
Qul deyilsən dünyaya, qüssədən azad yaşa,

Yumşaqlığın torpaqtək qoy hamıya xoş olsun,
Müqəddəslik özü də bir şahlıqdır dünyada.
Məslək, inam, dəyanət gərək hər bir insana,
Sədaqəti töhfətək verək hər bir insana.
Məslək eşqiylə yanan qəlb ki vardır həyatda,
Dünyanın o başından xəbərdardır həyatda.
Məslək ilə sənindir ölkə də, bu cahan da,
Bəxtiyarsan onunla bəlkə də bu cahanda.
Dünyanı məslək ilə almaq asandır, asan,
Azğın divin məkrinə gərək aldanmayasan.
Kəhrəbaca məsləki kimin deyildir bəsi?
Bircə batman qızıldır inamın hər zərrəsi.
Sərvətin qara torpaq, bir qara daşdı sənə.
Məsləkin həm qızıldı, həm də qaş-daşdı sənə.
Sənə nemət verən kəs hər qayğına qalandı,
Bir verib on alarmı, on verib bir alandı.
Məsləkindən savayı, bil ki, yoxdu qazancın,
Əgər varsa məsləkin, demək çoxdu qazancın.
Dözümü, yumşaqlığı, təmkini yerdən öyrən,
Hər şeydən vaz keçməyi əsən yellərdən öyrən.
Şahlıq verən buyurub: tut bu məslək yolunu;
Ədalət sahibləri tutdu məslək yolunu.
Məsləhətə möhtacdır ədalət hər bir zaman,
Xalqa zülmün amansız cəzasından dad, aman.
Can yandırsan orduna, məmləkətə, yurduna,
Arxalana bilərsən öz xalqına, orduna.
Zülmkarlıq dağıdar, bərbad eylər ölkəni,
Ədalət səadətlə abad eylər ölkəni.
Qiyamətin cəzası gözlər hökmranları,
Unutma haqsızlıqla axıtdığın qanları.
Xəcalətdən haraya qoyarsan başını sən?
Xalqı çıxart ağ günə, at zülmün daşını sən.
Ağlını eyş-işrətdə məst eləyib yatırsan,
Öz qurtuluş gəmini fırtınada batırsan,
Gücünlə gücsüzləri talayıb, çapıb, soysan,
Zülmünlə yetimləri çörəyə möhtac qoysan,
Kim çatar qiyamətdə dadına, fəryadına?
Çıxılmaz, xəcalətli gününü sal yadına.
Kafirliyə uyma ki, düz gətirsin hər işin,
Atəşpərəst üz tutar səcdəsinə günəşin.
Bu günəş bir sarı top, zırnıq oyuncağıdır,
Qoynu illət açılmış bir qadın qucağıdır.
Doqquz mıxlı çadırın həngaməsi, oyunu

Zırnıqlı gəlinciyin hoqqasıdır, bil bunu.
İsatək bu çırağı söndür öz nəfəsinlə.
Onsuz yanan çıraqsan eşqinlə, həvəsinlə.
Qanadını yandırma bu şama pərvanətək,
Həsrət qoyar arzuya, hər kama pərvanətək!
Dördüncü asimanı İsatək yarsan özün,
Günəşə yüksələrək günəş olarsan özün.
Bu dünyanın nəbzini kim tutsa İsa kimi
İnsafı, mürvətiylə olar dünya hakimi.
Dünyaya fateh olmaz zülmkarlıq, rəzalət,
Yer üzünün fatehi ədalətdir, ədalət!
Ədalətin - müjdəçi, bu dünyanı şad eylər,
Ədalətin işidir, - ölkəni abad eylər.
Məmləkətin dayağı ədalətdir hər zaman,
Ədalətlə nəsibin səadətdir hər zaman.

NUŞİRƏVANLA VƏZİRİ VƏ BAYQUŞLARIN SÖHBƏTİ

Nuşirəvan qoşunla çıxmışdır bir gün ova,
Ayrıldı dəstəsindən atla ov qova-qova.
Şahın yaxın həmdəmi artıq yalnız vəzirdi,
Hər ikisi at çapıb, ovlaqda ov gəzirdi.
Çatdı düşmən qəlbitək viranə bir yurda şah.
Tapardı axtardığı hər şikarı burda şah.
İki bayquş səs-səsə verərək ulayırdı,
Qəlbləri şah qəlbitək nəsə "arzulayırdı".
Şah soruşdu vəzirdən: "Nə danışır bu quşlar?
Bir-birinə nə deyir, nə söyləyir bayquşlar?"
Vəzir cavab verdi ki: "Zamana şahsan özün.
Hər hikmətdən, hər sirdən çoxdan agahsan özün.
Səsləri nə müsibət, fəlakət salmır yada?
Nigah-kəbin, cer-cehiz söhbəti var arada.
Bu quş onun oğluna ərə verir qızını,
İndi başlıq istəyir işə salıb ağzını:
"Bu xaraba kənd nədir, bir qıza azdır," deyir,
"Kəbin haqqı" bir neçə xaraba yazdır", deyir.
Elçi gələn quş deyir: "Şərikəm hər sözünə,
Şahın zülmkarlığı bəllidir yer üzünə.
Qanlar tökən görürəm şahı gündə yenə mən.
Yüz min belə xaraba kənd verərəm sənə mən."
Bu sözlər atəş kimi yandırdı, yaxdı şahı,

Elə fəğan qopardı göylərə qalxdı ahı.
Ağladı, ikiəlli qapaz saldı başına,
Nahaq qanlar zalımı qərq edər göz yaşına.
Zülmünü yada salıb, dişlədi barmağını:
Quşlar da eşidibdir zülmünün sorağını.
Var üçün insan nəsli bu obadan silindi.
Toyuq qaqqıldayırdı, bayquş ulayır indi.
Dünyaya uymuşam ki, qəflətdəyəm hələ mən.
Peşman-peşman başıma gərək döyəm hələ mən.
El varını soymuşam, xalqa divan tutmuşam,
Ölməyi, son mənzili büsbütün unutmuşam.
Talan, qarət dalınca haçanacan qaçım mən,
Əməlimlə, başıma-olmaz oyun açım mən?
Şahlığı, məmləkəti tanrı verib baxtıma.
El nifrət yağdırmasın qoy tacıma, taxtıma.
Mis deyil, qızıl sikkə nəsib olub adıma.
Bu qədər haqsızlıqla haq çatarmı dadıma?!
Zülmkartək tanınım eldə, obada niyə?
Ömrü zülmkarlıqla verim mən bada, niyə?
İndən-belə qəlbimdə mərhəmət olsun gərək,
Tanrıya, ya özümə bir hörmət olsun gərək.
Haqsızlığın həddini lap aşmışam daha mən,
El gözündə dönəcəm ən, yaramaz şaha mən.
Yanmalıyam, yanmalı, gör kimə yanır qəlbim?!
Qiyamətdə yanacaq qəlbimə yanır qəlbim.
Qılıncımla elləri biçməyim bəsdir daha,
Alçalıb, insan qanı içməyim bəsdir daha.
Talançıyam, fəxr edib öyəcəyəm özümü?
Qiyamətdə sorsalar, döyəcəyəm gözümü.
Xəcalətəm, mümkünmü daha şadlana qəlbim?
Daşqəlbliyəm, mümkünmü dönməsin qana qəlbim?
Qaxıncam, nalə, fəryad qopardığım budur, bu!
Qiyamətə özümlə apardığım budur, bu!
Öz köhlənim özümü tapdayacaq orada.
Can zülmün cəzasına tablayacaq orada?
Saysız xəznə yığmışdı qılıncının zoruna.
Ondan Samla Firidun nə apardı goruna?
Dünyaca var-dövlətim sayılarmı dünyada?
Dünyadan apardığım bir şey varmı dünyada?"
Şah bir odlu məşəldi, yandı yalı köhlənin,
Nəfəsindən əridi polad nalı köhlənin.
Şahanə dəbdəbəylə sarayına yetişdi,
Şəfqətilə hamının harayına yetişdi.

Bir yolluq qələm çəkdi bac-xəracın üstündən,
Son qoydu haqsızlığa, ellər çıxdı pis gündən.
Ədalət göstərərək atdı sitəmkarlığı,
Ömürlük arzusuydu elin bəxtiyarlığı.
Taleyin imtahanı canını alan oldu,
Ədaləti dünyada əbədi qalan oldu.
Ülviyyət aləmində yenə də şahdır özü,
Şan-şöhrət sikkəsinə yazıldı "adil" sözü.
Bəxtiyar hökmdardı, tarixdə qaldı adı,
Kim ki adil şah oldu, belə ucaldı adı.
Hər ürəyi sevindir, xürrəm yaşa dünyada,
Tanrı qoymaz ki, dəysin oxun daşa dünyada.
Günəşi oyadanlar xoşbəxt olsun sayəndə,
Dosta səadət olsun fikrin, zikrin, qayən də,
Dərdlərin təbibi ol, məlhəm qoy hər yaraya,
Yiyələn taxta, taca, həşəmətli saraya.
Eşqinlə atəşə dön, nifrətinlə buza dön,
El yolunda günə dön, aya dön, ulduza dön.
Yaxşılığı əzəldən adət etsən özünə,
Yaxşılığın hər yanda qapı açar üzünə.
Hər əməlin üstündən sanma keçəndi dövran,
Hər yaxşını, yamanı yaxşı seçəndi dövran.
Ülviyyətə qulluq et, günah dalınca varma,
Günahkar insan kimi boyun büküb yalvarma.
Ömür keçib gedəndi, dünya qalandı sənə?
Ülviyyətə sədaqət şərəfdi, şandı sənə.
Hər üzrün, yalvarışın - hiylə, kələk, aldanış.
Quru sözdən nə çıxar? İşdən, əməldən danış.
İşlər sözlə düzəlsə, hər iş də düz gələrdi,
Nizami hünəriylə göylərə yüksələrdi.

ÜÇÜNCÜ SÖHBƏT

DÜNYANIN KEŞMƏKEŞİ VƏ BƏŞƏRİN İZTİRABLARI

Yerə, göyə sığmayan ey həşəmət ağası!
Olma bir an cahana etinasız baxası!
İztirabın, əzabın edər üzüağ səni,
İstərəm ehtişamdan mən görüm uzaq səni.
Son gününü unutma, ömrün boyu sal yada,

Möhtəşəmlik ağası yoxsulluqdur dünyada.
Süleymanın mülkünü sorma hər an hardadır?
Mülkü öz yerindədir, de, Süleyman hardadır?
Vamiq - toylu, büsatlı sadiq yardı cahanda,
Əzra - nazlı gəlindi, bir nigardı cahanda.
O toy, gəlin otağı indi hardadır, harda?
Vamiq, Əzra hardadır? Məzardadır, məzarda!
Biləydim ki, bilirmi yaşını qoca aləm?
Arsızdır, ağartmayıb başını qoca aləm.
Bu torpaq boynuyoğun bir qansızdır əzəldən,
Bu fələk başkəsəndir, amansızdır əzəldən.
Dünyada səfa var ki, səfa da görək onda?!
Vəfa görən varmı ki, vəfa da görək onda?!
Torpaq üstə kim vardı - qucub haçandı torpaq,
Bizə öz udduğundan söhbət açandı torpaq?!
Hər gözəlin çöhrəsi bir ləçək, yarpaq olub,
Hər şahzadənin başı tapdanan torpaq olub.
Vermişik bu dünyaya biz öz gəncliyimizi,
Doğmaca balasıyıq, niyə qocaltdı bizi?
Zümrüd quşu bəsləyən Sam oğlu Zaldı bəşər,
Dünya - Samdır, qocalmaz, Zaltək qocaldı bəşər.
Öz çarxını tərsinə çox dolandırır fələk,
Ədasıyla qəlbini yaxıb-yandırır fələk.
Gah ucaldır canlının şahlığı ilə səni,
Gah döndərir kuzəçi əlində gilə səni.
İki rəngli fərşə ki, ayaq qoyubdu varlıq,
Həyatından bezardı, cana doyubdu varlıq.
Səhrada həyat sürən deyinər biixtiyar:
"Dəryalar qoynundakı bəxtiyardır, bəxtiyar!"
Dəryadakı darıxar, naləsi qalxar göyə,
Xiffətindən qovrular "səhra gözəldir" deyə.
Keşməkeşli həyatı fəlakətdir insana.
Hər yerdə narahatlıq bir adətdir insana.
Köç yükünü karvana çatmalıyıq, çatmalı!
Bu yurdu, xanımanı atmalıyıq, atmalı!
Karvana qoşulmayan düşəcək bəndə, demək,
Şəhərdən sürgün olar ən ucqar kəndə, demək.
Əldən düşən yolçunun, bil, hədərdir yolu da,
Yoxluqla arasında tük qədərdir yolu da.
Uyma vara, dövlətə, təkəbbürdən uzaq gəz,
Zülmət ömür yoluna günəş nuru çiləməz.
Əyləncəylə vurursan öz ömrünü başa sən,
Əyləncənin həddini lap aşmısan, haşa, sən.

Hoqqasına, oynuna uymalısan göylərin?
Hikmətini, sirrini duymalısan göylərin.
O zaman ki, uşaqdın, dolmamışdın kamala,
Qafilliyin istərdi əyləncədən kam ala.
Kamal ki, yetkinliyə, fərasətə yetişdi,
Şadlığın bəxti güldü, səadətə yetişdi.
Ucalmağa qoyarmı qafilliyi insanı?
Qafil insan dəlidir, onda düşüncə hanı?
Boş durma, yaz, alışdır gözəl xəttə qələmi,
Yazmasan da, götürüb barı, qəddə qələmi.
Vermə təlim aldığın ariflərə macal sən,
Bəxtiyar insanlara arxalanıb ucal sən.
Gülün şirin vüsalı nəsib olar tikana.
Gülün özü solsa da, ətri dolar tikana.
Məhşərdə oxunanda guya cəza fərmanı,
Sorğu-sual etməyə gətirirlər səhranı,
Deyirlər: "Səp qanını içmisən heyvanların,
Təşnəsisən tökülən, axan nahaq qanların,
Yoxsa, dirilik suyu həyat verməz qumuna,
Səhrasan, Fərat nəhri axıb gəlməz şumuna."
Qum fəryad qoparır ki: "Qan uddurublar mənə,
Günahsız yandırmayın, çox od vurublar mənə.
Duzumla, nemətimlə süfrələrə bəzəyəm,
Ciyərlərin duzuyam, ən dadlı bir məzəyəm.
Sinəmdə yer vermişəm hər ərənə, hər cana,
Dönmüşəm mələklərin qollarında mərcana."
Cəza hökmü dəyişdi, səhra da xoşhal oldu.
Bir mütribə döndü qum, nəsibi xalxal oldu
Ünsiyyəti hansı kəs arayıbdır yaxşıda,
Məqamında işinə yarayıbdır yaxşı da.
Yaxşı insan qalmayıb, şər şərə yaraşıbdır,
Dünya bal süfrəsidir, arılar daraşıbdır.
Dövrə bax ki, alçalıb zülmdən, şərdən bəşər,
Azğınlığın əlindən qaçır bəşərdən bəşər.
İnsanda nə ləyaqət, nə mərdlik qalıb indi.
İnsandan insanlığı namərdlik alıb indi.
Çoxdan yoxa çıxıbdı ədalətli Süleyman,
Haqsızlıqdan görünməz pəriyə dönüb insan.
Kimə ki, insan kimi dərdimi açmışam mən,
Namərdliyi ucundan üzündən qaçmışam mən.
Kimsənin kölgəsində səadət görməmişəm,
Əhdə dönük insanda sədaqət görməmişəm.
Hikmət dəni səpdim ki, vəfa dəni cücərsin.

Hamı alqış oxuyub, bir gün barını dərsin.
Toxumu şuma səpib becərər əkinçilər,
Vaxt gələr əkdiyindən bar dərər əkinçilər...

SÜLEYMAN VƏ QOCA ƏKİNÇİ

Günlərin bir günündə seyrə çıxdı elindən,
Söndü sübhün çırağı Süleymanın yelindən.
Ölkəsi boyda taxtı - küləyi uçdu onun,
Həşəmətli taxtını bir səhra qucdu onun.
Qoca əkinçi gördü - həmdəmi biyabandı.
Süleymanın ürəyi onun halına yandı:
Bircə ovuc dəni də kəsib yoxsul daxmadan,
Səpib kərəm mülkünə ehtiyaca baxmadan.
Yoxdu dən səpmədiyi bircə qarış yer belə,
Sünbüllər oynadıqca qarışırdı tel-telə.
Əkinçi bəbəyitək bəsləyirdi hər dəni,
Süleyman quşlarını səsləyirdi hər dəni.
Süleyman söylədi ki: "Tamahlanma, ay qoca,
Nemətini, ruzini gəl eyləmə zay, qoca.
Tor-cələ qurmamısan, dən səpirsən quşlara,
Quş dilində danışma, bələdəm mən quşlara.
Belin yox, quru əllə yer təpməyə gəlmisən?
Suyun yox, kəndli kimi dən səpməyə gəlmisən?
Əkin-səpin üstündə suyumuz boldu bizim.
Qismətimiz gül əkib, vay dərmək oldu bizim.
İsti dəni qovurur alovlanan tarlada,
Məhsul ələ gələrmi susuz yanan tarlada?
Qoca dedi: "İncimə, qoy deyim sözümü mən,
Nə suya, nə torpağa dikmişəm gözümü mən.
Halal zəhmət itməyib, əlləşmək deyil eyib.
Tanrı: "səndən hərəkət, məndən bərəkət" deyib.
Kürəyimin təridir - mənim suyum, selim də,
Bu dəmir dırnağımdır xış əvəzi belim də.
Şah deyiləm, məmləkət dərdi çəkib yaxılım.
Ömrü boyu şadam ki, vardır dənim, taxılım.
Bolluğun müjdəsini bu göylərdən alıram,
Hər dənin sünbülündən yeddi yüz dən alıram.
Şeytan ilə şərikli əkməsən əyər dəni,
Dən dolu sünbüllərin torpağa əyər dəni."
Səpdiyin əla toxum yaralı dən olanda,
Hər dən yırtar köynəyi sünbülə dən dolanda.

Qüdrətin nəzərində hansı canlı kiçilib?
Hər canlının libası öz əyninə biçilib.
Hər bir eşşək İsanın eşşəyinə taydımı?
Hər başa kölgə salan bəxt quşu humaydımı?
Kərgədan fil boynunu gəmirərək qoparar,
Qarışqa çəyirtgənin ayağını aparar.
Yüz nəhrin suyuyla da dərya haman dəryadı.
Bircə selin suyundan qopar çayın fəryadı.
Quran gündən lacivərd qübbəsini bu göylər.
Əməlinlə bəxş edib rütbəsini bu göylər.
Xoşbəxt odur dözümə ləyaqəti var onun.
Ağır yükə qatlaşmaq dəyanəti var onun.
Naz çəkmədən saralıb solan azdı dünyada.
Qarnı sir dağarcığı olan azdı dünyada.
Çox uzatma mətləbi yanıb-yanıb Nizami.
Naz çəkməyə dünyada tək yaranıb Nizami.

DÖRDÜNCÜ SÖHBƏT

HÖKMDARIN XALQA QAYĞISI VƏ ƏDALƏTİ

Ey mərdlik qalxanını atıb diz çökən insan!
Qəflət divi azğınlıq yoluna çəkən insan!
Güvənirsən şahlığa, şahlıq, gəldi-gedərdi.
Güvənirsən həyata həyatın da hədərdi.
Eyş-işrətlə vurursan öz ömrünü sona sən,
Fələk qatıb başını, oyuncaqsan ona sən.
Quranı, qılıncını bir kənara atmısan,
Əlində cam, sürahi nəşəylə baş qatmısan.
Nə güzgün, nə darağın bir an əldən düşəndir,
Gözəl-göyçək qadıntək sığallanmaq peşəndir.
Rabiyə olmasaydı xilaskarı, köməyi,
Susuzluq təşnə düzdə öldürərdi köpəyi.
İgidsənsə, kişilik adından utan barı,
Ərsiz hünər göstərən qadından utan barı.
Qul olmusan iblisə, qəlbə girən şeytana,
Əl atırsan fitnəyə, iftiraya, böhtana.
Öyünmə ki, igidsən, hər gözə iti oxsan,
Bədbəxtin birisən ki, bir qadınca da yoxsan.
Ağıl-kamal bəsləməz igidliyə ədavət.

Hünər də, igidlik də ədalətdir, ədalət.
Hamı sirab, sən təşnə, təşnə halla öyünmə,
Öz üzündə olmayan gözəl xalla öyünmə.
Sən ki fələk deyilsən, cəza hökmü yazırsan,
Cəza hökmü yazmaqla hər cəzaya hazırsan.
Ədalətin ucaltsın qoy nəslinin adını,
El gözündən salmasın özünü, övladını.
Haqsızlığa uyaraq günaha batmaq nədir?
Qan töküb, zalım olub, abrını atmaq nədir?
Bundan əzəl öyündün, qılıncını şaxıtdın,
Neçə igid öldürüb, nahaq qanlar axıtdın.
El gücü - sel gücüdür, hər an çəkin bu seldən,
Yataqda da can alar qisas oxu qəfildən.
Xalqa divan tutanı divan gözlər hər yanda,
Məzlumların fəryadı qorxuludur cahanda.
Hindli ərlər vermədi canlarını sadağa,
Saldı Sultan Mahmudun sağ canını yatağa.
Xalq intiqam fikrindən çox çətin ki, daşına,
Nə müsibət gətirər, qisas sənin başına.
Məslək əri həmdəmdi mələklərin özüylə,
Yumurtaya can verər tısbağa öz gözüylə.
Qılınc çəkib yerimə məzlum kəsin üstünə,
Hər səhər qarğış oxu tökülməsin üstünə.
Dünya özü zalımdır, zülm eləyir varlığa,
Ədalət hakimliyi qalıb hökmdarlığa.
Kim ki zülmün evini bərbad edib indidən,
Öz sabahkı evini abad edib indidən.

QARI VƏ SULTAN SƏNCƏR DASTANI

Haqsızlığın odunda bir qarı yandı oda.
Səncərin ətəyindən yapışdı bir gün o da:
"Zülm əlindən qalmışam mən zarıya-zarıya,
Zülmün divan tutdurur bir köməksiz qarıya.
Kefli-kefli qapımın ağzını kəsdi darğan,
Təpiklədi doyunca, o ki var, əzdi darğan.
Bir günahım olmadan çölə atdı daxmadan,
Sürüklədi saçımdan fəryadıma baxmadan.
Mən zülmün zindanında qansız gördüm yağını,
Ürəyimə, canıma basdı zülmün dağını.
Dedi: "Ey qozbel qarı, söylə, filan gecədə
Filankəsi öldürən kimdi sizin küçədə?"

Evimi çox axtardı, - qatil hardadır, - deyə,
Bu müsibət, həqarət sığarmı yerə, göyə?
Darğan sərxoşluq edir, el-obada qan olur,
Bir günahsız qarıya dözülməz divan olur.
Əyyaşlıqla soyurlar el varını darğalar.
Divana da çəkirlər bir qarını darğalar.
Bu zülmə, haqsızlığa dözmək çətindir, çətin,
Mənim abrım tapdanır, səninsə ədalətin.
Bu yaralı sinəmdə əzilməmiş yer hanı?
Ruhum uçub bədəndən, tapşırıram bu canı
Sən dadıma çatmasan, şah demərəm adına,
Qiyamətin günündə çatmasınlar dadına.
"Dad, aman", deyə-deyə qalan görüm səni mən,
Zülmünün cəzasını alan görüm səni mən.
Hər elin hökmdarı el dərdinə qalandı,
Zülmün hara çatıb ki, var-yoxumuz talandı.
Yetimlərin malını talamaqdır işin də,
Abxazları soymusan, şirə qalıb dişində.
Qarıların nəyi var, quldurluqdan sən utan!
Utan, utan, onların ağ birçəyindən utan!
"Şaham" deyib öyünmə, sən ki qulsan tamaha.
Viran qoydun elləri, şah olmaz səndən daha.
Şah elin hər işini nizama salsın gərək,
Həmişə öz xalqının qeydinə qalsın gərək.
Hökmünə, fərmanına baş əyər hamı onda,
Sevib, sonsuz məhəbbət bəsləyər hamı onda.
Aləmi alt-üst edib, talamısan elləri,
Xalqa xeyrin dəyibmi şah olan gündən bəri?
Şan-şöhrəti dünyaya sığışmazdı türklərin,
Ölkəsi ədalətlə güllü yazdı türklərin.
Zalımlığın bəllidir, işin-peşən talandır.
Sən ki hindli quldursan, türk olmağın yalandır.
Zavallı əkinçinin xırmanı dənsiz qaldı,
Şəhərli ev-eşiksiz, yurdsuz, məskənsiz qaldı.
Ölüm gələr, qorxudan saralarsan, solarsan.
Əllərini qaldırıb sən də təslim olarsan.
Ədalətin - gecənə nur saçan aydı sənin.
Bu günün - sabahına haydı-haraydı sənin.
Xoş sözündən sevinsin ağbirçəkli qadın da,
Ağbirçəyin sözünü yaxşı saxla yadında:
"Zavallı məzlumların var-yoxunu talama.
Dərdlilərin oxunu öz sinənə qalama.
Künc-bucaqda qalana sən bu qədər atma ox.

Yoxsulların ahından, qarğışından çəkin, qorx!
Səadət qapısını açmağa yaranmısan,
Sanma sitəm dalınca qaçmağa yaramısan
Hökmdar olmusan ki, yetişəsən haraya.
Daim məlhəm qoyasan hər sızlayan yaraya,
Məzlumlar güvənirlər şöhrətinə, adına.
Sən də yetiş onların köməyinə, dadına.
Nəfəs dərən sailin nəfəsini dinlə sən,
Dünyadan bezənləri süzmə gendən kinlə sən.
Qoy səltənət mülkündə əsməsin qara yellər,
Qoy kəramət tacını başında görsün ellər",
Xorasanda Səncərin zülmü elə car oldu,
Eşitmədi bunları, bəlaya düçar oldu.
İnsan indi taparmı, arasa ədaləti?
Zümrüd quşu aparıb harasa ədaləti.
Haqsızlıq arsız göyü heyran qoyubdur indi,
Torpaq zülmün əlindən cana doyubdur indi
Nizami, etirazın həddini aşdı yenə,
Qana dönmüş qəlbində qan seli daşdı yenə.

BEŞİNCİ SÖHBƏT

BƏŞƏRİN DÜŞGÜNLÜYÜ VƏ KEŞMƏKEŞLİ HƏYATI

Gənclik - nurlu şəhərdi, qocalıq - qərib axşam,
Biri parlaq günəşdi, biri öləziyən şam.
Uymusan səhərlər də şirin-şirin yatmağa,
Ömrünün al günəşi üz qoyubdu batmağa.
Dünyanın sevdasını, gəzdirmə başında sən,
Cavanlıqdan əl götür ixtiyar yaşında sən.
Gözəllərin eşqindən yaralısan, yaralı,
Sevdalı aşiqlikdən aralısan, aralı.
Ağlı heyrət bürüyüb, fikrin alt-üstdü daha,
Əlin qabar-qabardı, ayağın süstdü daha.
Başına nazbalışdır öz qucağı torpağın,
Rahatlıq guşəsidir hər bucağı torpağın.
Dünya gözəl olsa da, bitməz narahatlığı.
Hər əzaba son qoyar əbədi rahatlığı.
Hüsnün aylı çeşməydi, o çeşmə donub indi,
Lalətək yanağına sarılıq qonub indi

Tərazlıtək gözəldin, saçın həbəş saçıydı,
Hüsnün türkə, ərəbə bir elin xəracıydı.
Rüzgarın öz saçı da gündüz - ağ, gecə - qara,
İbrət dərsi öyrədir ilk gündən cavanlara:
Unutma səndən əzəl çoxdu dünyada gənclər,
Qocalmağı salmazdı heç zaman yada gənclər.
O gülləri soldurdu xəzanın hər afəti,
Qocalığa bənd imiş gəncliyin təravəti.
Cavanlığın eybini izləmək də eyibdir,
Qocalığın eybini gizləmək də eyibdir.
Cəmşidtək səadətlə keçsə dövranın sənin,
Ağ saçını görəndə qaralar qanın sənin.
Əcəlin müjdəsidir ağ saçımız, telimiz, -
Ölümə baş əyməkdən bükülübdür belimiz.
Gənclikdən, gözəllikdən ömrümüz binəsibdir,
Mənə nəsib olmayan görən kimə nəsibdir?
O gözəl cavanlığın qəflətdə keçdi, heyhat!
Başına vura-vura yansan da gecdi, heyhat!
Yusif kimi cavanlar çıxdı yoxa dünyada,
Həsrətindən çoxları cırdı yaxa dünyada.
Cavanlığın qədrini bilərsən qocalanda,
İtən ömrə göz yaşı çilərsən qocalanda.
Cavan ağac hər bağın gözəlidir, gözəli,
Qocaldımı, sındırar onu bağbanın əli.
Cavanlıq od-alovdur, gözəlliyin tacıdır.
Cavanlıq çox şirindir, qocalıq çox acıdır.
Tər budağın üstündə təzə açan gül olar.
Quru odun ocaqda yana-yana kül olar.
Ənbər saçan şəvədir hər bir başın qarası,
Saf qızıla məhəkdir, bil ki, daşın qarası.
Gəncliyi vurdun başa, qəflətdən oyan indi,
Al günəşi oyatmaz yuxudan doyan indi
Şam kimi ərimisən, gücün yox aha sənin,
Müşk ətirli saçına qar yağıb daha sənin.
Havalar soyuyanda qısılar otlar yerə;
Ağappaq qar ələyər qara buludlar yerə.
Fələk - boyaq küpüdür, sanma boyası azdır,
İsa bir boyaqçıdır, Günəş də ki, rəngsazdır.
Buludlar - paltaryuyan, Ay - gümüşü ləyəndir,
Gecənin saçlarına məhtab nur ələyəndir.
Yuyub nur çeşməsində öz pasını asiman,
İsaya boyadıbdır libasını asiman
Zərrə qədər boyası rəngi varmı havanın?

Tutqunluğu könüllər oxşayarmı havanın?
Gündüz kimi ağappaq, gecə kimi qapqara,
Ağ rumlu, qara zənci olmaq hara, sən hara?
Ağlığı, qaralığı iftixarla daşısan,
Rumlu təki zalımsan, zənci təki naşısan.
İki rəngli olması hədəf elər pələngi,
Ovçunun sərrast oxu beldən dələr pələngi.
Hüsnün bağlar gəlini ağaclartək tamaşa.
Gah palaza girirsən, gah da əlvan qumaşa.
Təzadlı aləminə, söylə, nəzər salırsan?
Yayda cübbə geyirsən, qışda üryan qalırsan.
Şir, pələng ovla yaşar, libasıdır dərisi,
Tapdığıyla dolanan olmaz tamah hərisi.
Varsa suyun çörəyin yoxluqdan qəmə batma,
Əlini çömçə təki hər kasaya uzatma.
Çörək də söndürməsə hərisliyin odunu,
İç içməli-sulardan, döşür yemlik otunu.
Minnətli çörək ilə kef-damaqmı yaxşıdır?
İsanın eşşəyitək otlamaqmı yaxşıdır?
Göylər altında olan bu torpaqda od, külək
Aparmamış üzlərin suyunu vermir çörək.
Quduz nəfsi yaraşmaz, ey əxi - qardaş, sənə
Haram süfrə başında haramdı bardaş sənə
İnsan dünya evində bir məhbusa dönməsə,
Ülviyyət ocağının odu, közü sönməsə,
Yusiftək yazıq bəşər qurda yeyilərmidi?
Pişiyə şir ürəkli aslan deyilərmidi?
Bir ovuc arpa üçün nə əyil nə daş daşı.
Könül dəyirmanında qoy yeməsin daş daşı.
Su kimi, yavanlığın su olsun savab olsun.
Od kimi, yanan qəlbin özünə kabab olsun.
Torpaq ye, çörəyini xəsisin yemə ancaq.
Torpaq olma, varlığın əzilib tapdanacaq.
Qana qəltan etsə də səni zəhmət tikanı.
Çalışmaqdan usanma, işə alışdır canı
Öz halal zəhmətinlə namuslu insan sayıl,
Hər yetənə alçalma, əl açıb olma sail.

KƏRPİCKƏSƏN QOCANIN BİR CAVANLA HEKAYƏTİ

Deyirlər Şam tərəfdə bir qoca kişi vardı,

Pəri kimi xalq ilə onun nə işi vardı
Əyninin köynəyini ot-ələfdən hörərdi,
Kərpic kəsib bir təhər dolanar, gün görərdi.
Qılınclı ərlərin ki, düşərdi qalxanları,
Məzarına kərpicdən döşərdi "qalxanları"
Kəfənsizin kəfəni, duvağıydı kərpici,
Günahkarın ağzının suvağıydı kərpici.
Bir gün yenə işiylə başını qatdı qoca,
Əldən-dildən düşərək qan-tərə batdı qoca.
Birdən-birə göründü gözə bir cavan oğlan,
Başladı məzəmmətlə sözə bir cavan oğlan:
"Bu düşkünlük, zəlillik səncə, hara yaraşar?
Palçıq-saman yoğurmaq muzdurlara yaraşar.
Torpağın qalxanını qılıncınla sökmə sən,
Bir qarın çörək üçün öz abrını tökmə sən.
Bu kərpic qəlibini yandırıb külə döndər,
Ömrün xəzan bağını əlinlə gülə döndər.
Daş kimi kəltənlərə bel vurmaqdan nə çıxar?
Bəlimli palçıqları yoğurmaqdan nə çıxar?
Qocasan, qocaların yerişini yeri sən,
Yorularsan, cavanın yerişini yerisən."
Qoca dedi: "Nadanlıq havası var başında,
Ağsaqqala gülürsən belə cavan yaşında.
Qocalar kərpic kəsər, halallıqla yaşayar,
Kölələr, əsir qullar ağır yüklər daşıyar.
Qarşında boyun büküb əl açmayım deyə mən,
Əzəldən əl atmışam belə bir peşəyə mən.
Nə xəzinə yığanam, nə də tirmə geyənəm,
Öz halal zəhmətimin çörəyini yeyənəm.
Halalca nemətimə naşükür olma mənim,
Nemətə xor baxana nemət qənimdir, qənim."
Qocaya tənə vuran peşmanladı sözündən,
Gözdən itən zamanda yaş axıtdı gözündən.
Dünya görmüş insandı, qoca belə qocaydı,
Namuslu zəhmətiylə el gözündə ucaydı.
Unut dünya evini sən burada, Nizami!
Məslək eşqi yetirər hər murada, Nizami!

ALTINCI SÖHBƏT

VARLIĞIN QÜDRƏTİ

Bu sehirli pərdədə möcüzə göstərən var,
Sehrkar qüdrətilə ecazkardır, ecazkar.
Qəlbinin gözlərilə seyrə dal bu pərdəni
Gördüyün hər möcüzə hər an sehrlər səni.
Qubarlı pərdədəki quldurlar gəlməz saya,
Keşikçidir fələyə, talançıdır dünyaya.
Köləlik ziyasıdır gözlərinin gövhəri,
Könülün köləsidir onlar əzəldən bəri.
Ətalətdən uzaqdır gərdişi kainatın.
Varlığa həvalədir hər işi kainatın.
Fələyin köhlənləri yəhərlidir əzəldən,
Yalmanına yatmayan qəhərlidir əzəldən.
Bu cavan hərəkətli qoca fələkdən qabaq,
Ululuq şan-şöhrəti uca fələkdən qabaq,
Əlimizlə qurmuşuq eşqin uca taxtını,
Eşq ilə sınamışıq insanlığın baxtını.
Xeyrin, şərin yükündən insan çətin daşına,
Şikar kimi bağlanıb yəhərinin qaşına.
Dünya sirli saraydır, sirdaş da sönsən ona.
Torpaq acgöz bir quşdur, ən gözəl dənsən ona
Xilas eylə canını sinə sökən bu quşdan,
Zümrüd kimi havalan, görünməz ol uçuşda.
Qəfəsdəki can quşun İsa deyil, bəs nədir?
Yerdə qanad açsa da, məskəni göylərdədir.
Ya söküb caynağıyla uçursun qəfəsini,
Ya göyə caynağında uçursun qəfəsini.
Qoy müqəddəs yurduna pənah aparsın daha,
Sən də ki, qanadında sığın ülvi dərgaha.
Bu yerin dəhlizindən xilas olanda canın -
Əbədi təmizlənər ləkədən onda canın.
Nə ağa, nə qaraya yovuşarsan əbədi,
Ülviyyət aləminə qovuşarsan əbədi.
Öz yanında görərsən hər-bir peyğəmbəri sən.
O calallı dərgahda olarsan bir pəri sən.
İki dünya yolunda yolçuluğun əbəsdir,
Könülə qovuşmağa yarım nəfəs də bəsdir.
Kim varlıq cövhərini bu gildən yaradıbdır,
Ruhunun Kəbəsini könüldən yaradıbdır.
Qalsın tozlu dəridə çirki, pası ruhunun,
İşıqlı könüldədir hər cilası ruhunun.
Sürmə çəkən nəsimdir nərgizin gözlərinə
Mis iksirlə dönübdür kimyagərin zərinə.

Bədənin ovxalanan bir ovuc gildi sənin,
Əzəl gündən sirdaşın yalnız könüldü sənin.
Öz könlünə qul ol ki, sultanlığa çatasan,
Ağla, cana hökm edib köləliyi atasan
Könül nərmə-nazikdir, bürüyər heyrət canı,
Ətirli göbək kimi sərtliyə öyrət canı.
Sənə cildən toxunan libas geymək eyibmi?
Əcdadın zərli cübbə, ipək paltar geyibmi?
Ceyranın sərt dərisi - gözəlliyin şüası.
Yazılar dərisinə məhəbbətin duası.
Müşkü yaxşı saxlayır ahunun sərt göbəyi,
Ətri kimi dağılar bürünərsə ipəyi.
İncisən, gir sədəfə daş-qaş deyən olmasın,
Şəkərsən, görünmə ki, basıb yeyən olmasın.
Gah gecətək, əriyib şəfəqi ol səhərin,
Gah da ki, sal ahınla qoynuna yol səhərin.
Zülmətli gecələrdə qatlaş ağır zəhmətə
Mərhəmətin, şəfqətin nuru yağır zəhmətə
Şöhrətə zəhmətilə ucalıbdı ərənlər,
Məsləkinin yolunda qocalıbdı ərənlər.
Müsibət - rahatlıqdı, bəhrələndi nəbilər,
Müsibət səfasını ondan qaçan nə bilər?
Şirin meyin mayası, bil ki, acıdır, acı,
Fəlakət xudbinliyin əlacıdır, əlacı.
Dünya bir xəzinədir, keşikçisi - əjdaha,
Xəzinəyə can atan qoy rahat yatsın daha.
Sərv ol, çətirə döndər ay nurunu gecələr,
Şam olub, yana-yana yay nurunu gecələr
Zəhmət fəryad deyildir, bir şadlıqdır insana,
Zəhmətinin axırı rahatlıqdır insana
Düşünmə ki, qəsdinə durub haçandır fələk.
Qapılar bağlasa da, qapı açandır fələk.
Çıxar nicat yoluna bir gün karvanı ömrün,
Sevinc qəm darğasıtək olar sarvanı ömrün.

OVÇU İLƏ TÜLKÜNÜN HEKAYƏTİ

Bir tuşqul ovçu vardı, quşu göydə vurardı,
Dərə keçib, dağ, aşar, bənd-bərədə durardı.
Bir tulası vardı ki, cürəti şir cürəti,
Qaçışına çatmazdı Günəşin də sürəti
Ən heybətli kərgədan qorxusundan əsərdi,

Maralı aslan dişi xəncər kimi kəsərdi.
Köməyilə vəhşilər bir şikardı ovçuya,
Gərəkliyi hər zaman aşikardı ovçuya.
Hər şikara cumanda qəlbinə nur saçardı,
Gecə keşikçi, gündüz ov dalınca qaçardı.
Şirürəkli ovçunun şir tulası yox oldu,
Bu itiyin xiffəti ürəyinə ox oldu.
Dedi: "Məni qoruyar, ovumu izləyərdi,
Bir tazımın dırnağı yüz aslana dəyərdi".
Hayıfsınıb əzabdan od tutdu, nə tutdu o,
Dözüb şirin canını öz dişinə tutdu o.
Hövsələ daralanda sanma dözmək asandı,
Zərrə qədər səbriylə sanki dirhəm qazandı.
Bir tülkü yaxınlaşıb ələ saldı ovçunu,
Söylədi: "Nə yaxşı ki, bu dərd aldı ovçunu.
Eşitdim ki, gəbərib o zirək tazın sənin,
Tazın ölüb getsə də, olmasın yasın sənin.
Dünən səndən ayrılıb, şikara cumdu tazın,
Ovdan ötrü həlakdı, gözünü yumdu tazın.
Budur, öz ovçusuna özü şikardır indi,
İki aylıq bolluca yeməyin vardır indi.
Ürəyini kababtək dur, yaxşıca çək şişə.
Beyni - sənə yem olsun, dərisi - mən "dərvişə".
Əvvəl yağlı yeməyə yaman çoxdu iştahın,
İndi yağlı tülküyə niyə yoxdu iştahın?
Bir gün qan udmalıydın yağımızı yeməkdən,
Sarılıq tutmalıydın yağımızı yeməkdən.
Qorxum yoxdur torundan, zəhri yarandan daha,
Qurtarmışam ölümdən, müdhiş yarandan daha.
Artıq uzaq gəzirsən, niyə bizdən bezmisən?
Heç saya da salmırsan, əlimizdən bezmisən?"
Ovçu dedi: "Məsəldir: hər gecə hamilədir,
Nə doğacaq bilinmir, gör necə hamilədir?!
Şadam ki, dünya evi darısqaldır əzəldən,
Qəm gedər, şadlıq gələr, adi, haldır əzəldən.
Ağalığı - ədanı, köləliyi - təşvişi
Yer üzünə bəxş edib bu fələyin gərdişi
Bu ulduzlar, fələklər, bax, dövr edir həmişə,
Əzab da, rahatlıq da keçib gedir həmişə.
Şadlıq sarsa könlümü sonu qəmdir-kədərdir,
Şadlıq gəldi-gedərsə, qəm də gəldi-gedərdir.
Hər gecənin bir nurlu, günəşli gündüzü var,
Hər yoxuşun enişi, hər təpənin düzü var.

Buna qurdla Yusifin macərası deyərəm,
Qurd Yusifi yeyibsə, mən də onu yeyərəm.
Aldada bilməz məni qurduğun hiylə, kələk,
Sənin kimi şikarı tazısız qoymaz fələk".
Ovçu belə deyəndə hər yan toza büründü,
Toz tazının dalınca pərdə kimi süründü.
Ora-bura şütüdü o şikarın hərisi,
Şir dişiylə tülkünün parçalandı dərisi.
Dedi ki, pusqudayam, gərək qəsdə girəm mən,
Tülkü yaxşı bilir ki, şikar vaxtı şirəm mən.
İtməyimdən səbrinin kasası doldu sənin,
Tülkünü parçaladan inamın oldu sənin.
Mütiliyim boynuma xalta salıb əzəldən,
Vəfam ixtiyarımı əldən alıb əzəldən.
Kimin ki ixtiyarı sədaqətə bağlıdır,
Taleyinin axırı səadətə bağlıdır.
Məslək yolu ülviyyət yoludur kainatın,
Yüksəliş, təmiz niyyət yoludur kainatın.
Şərəfə yüksələrsən hökmün, qətiyyətinlə,
Daşın dönər qızıla müqəddəs niyyətinlə.
Əzminlə, inamınla, dolanarsan hər yanı,
Atəşdən su alarsan, qurudarsan dəryanı.
Kimə ki, inamıyla bəxti yardır dünyada,
Tanrının nemətilə bəxtiyardır dünyada.
Cibintək, mığmığatək qan sormağa can atma,
Tamahın neştəriylə ürəyini qanatma.
Qapına gələn nemət qismətindir, yeyərsən,
Ruzi verən kimsəyə min-min alqış deyərsən.
Kimdə varsa comərdlik, yollan onun üstə sən.
Ruzini, nemətini yalnız ondan istə sən.
Comərdin qapısını kim ki, kəsib cahanda,
Ona dünya neməti olub nəsib cahanda.
Həqiqət carçıları bağlı qapı açandır,
Bizim kimi qul deyil, tağlı qapı açandır.
Xarabat guşəsində keçir ibadətləri,
Saf şərabı bal kimi içməkdir adətləri.
Vəfasız ömrə görə dərdə, qəmə batma sən,
Yüz ilin sərvətini yığmağa can atma sən.
Sanma başdan-binadan dərd yolunu kəsibdi,
Hər qismətin, nemətin əzəl gündən nəsibdi.
Hər canlıya nəsibdi qüdrətin naz-neməti,
Qismətinə sevinən ucuz tutmaz neməti.
İnsan oğlu əlləşib darınıbdır həmişə,

Hamı öz qismətindən barınıbdır həmişə.
Məslək yolu seçənlər tamaha baş əyərmi?
Dövlətin artsın deyə əlləşməyə dəyərmi?
Çarpışmağı bacarsan havadarın tapılar.
Üzünə açıq olar bütün bağlı qapılar.
Nizaminin eşq odu sanma külə dönəndi,
Qüdrətin al Günəşi sönsə, o da sönəndi.

YEDDİNCİ SÖHBƏT

İNSANIN ÜLVİYYƏTİ

Sən, ey yerdə fələyi heyrətdə qoyan insan,
Yer də, göy də nazınla daim oynayan insan.
Ülviyyət aləmindən xəbərdarsan deyə sən,
Qüdrətinlə şərəfsən, şansan yerə, göyə sən.
Qüdrətin pərvərişi dayən olub əzəldən,
Süd deyil, şəkər yemək qayən olub əzəldən,
Hədsiz nəcibliyinlə əşrəfisən dünyanın,
Əzəldən xeyirxahlıq bütüsən gen dünyanın.
Ecazkardır qüdrətin ucu iti qələmi,
Yaradıb-sənin kimi gözəl bütü qələmi,
Can damarı bağlayıb ciyərinin telinə,
Can gövhəri parlayan kəmər vurub belinə.
Aləmdir incəliyin, dünya sənin heyranın.
Çatmaz arıq ahuya əsla kökü ceyranın.
Yer üzündə vəhşilər ramdır zoruna sənin,
Quş kimi yemləyirsən, düşüb toruna sənin.
Dövlət quşu humaysan, qayən səadət olsun.
Az yemək, az danışmaq, nəciblik adət olsun.
İşığı, qaranlığı, xeyri, şəri aləmin,
Bil ki, əbəs deyildir, ey bəşəri aləmin!
Uğursuz adlansa da əfsanələrdə bayquş,
Xəzinə bülbülüdür viranələrdə bayquş
Bu dünyanın hikməti çatmaz sona əzəldən,
Hər canlının şirindir canı ona əzəldən.
Üstünlükdə varlığın birincidir dünyada.
Hər canlı da səntək bir incidir dünyada.
Qan bahası istəyən çoxdur deyə can alma,
Can verməyə qüdrətin yoxdur deyə can alma.
Dünyanın xeyri, şəri səni güdür həmişə,

Əməlini göstərən bir güzgüdür həmişə.
Başmağını cütləsən o, başına tac qoyar,
Pərdə yırtsan, ay kimi pərdəyə möhtac qoyar.
Səhərtək pərdə yırtma, - qanlar udan olasan.
Gecə kimi hər sirrə pərdə tutan olasan.
Arının pərdəsidir qızılgülün ətəyi,
Hər sirrinin pərdəsi - arıların pətəyi.
Dünya-üstə cumduğun bal daman şandı sənə,
Hörümçəyin toruna düşməyin şandı sənə?
Əl vardır ki, əl qoyan yox əlinin üstünə,
Pərdə çəkər sirrinin, əməlinin üstünə
Can atırsan açasan bu pərdənin sirrini,
Yırtdığın pərdə açar, bil ki sənin sirrini.
Pərdəsiz bir könülü alqışlama heç zaman,
Pərdəsiz bir havanı sən xoşlama heç zaman.
Möcüzəni göstərən bu sehirli pərdədə
Ağlını heyran qoyur hər bir sirli pərdə də.
Bu pərdədən savayı, gəl, heç hava çalma sən,
Bu pərdədən kənarda xaric hava çalma sən.
Hər xalından, gəl, şadlan bu əsrarlı pərdənin.
Ahəngiylə qanadlan bu əsrarlı pərdənin.
Ruhunun aynasından qoy pak olsun varlığın,
Qırx günün zillətindən gülsün bəxtiyarlığın.
İnsan oğlu qazanar zindanda da şan-şərəf,
Kölәlik zəncirini zillətsiz atmaq olmaz.
İztirabsız, əzabsız şərfə çatmaq olmaz.
Təbiət gümüşünü əridərək əzabla,
Qızıla döndərəsən onu gərək əzabla,
Əzaba qatlaşmaqla hər niyyətə çatarsan,
Zəlillikdən qurtarıb ülviyyətə çatarsan.
Hünərin bədöy atı ram olar inadına,
Sədaqət sikkəsini vurdurarsan adına.
Vərdişinlə, ağlınla sən gözüsən dünyanın,
Dəmirçisi, əttarı sən özünsən dünyanın:
Üzünün dərisini oddan qopan görərsən,
Nəfəsinə ənbərdən ətir hopan görərsən.
Varlığın yuvasından uçmalısan, uçmalı,
Ülviyyət səmasını qucmalısan, qucmalı.
Hər ömrün öz köçü var, karvanı var əzəldən,
Səadət karvanının sarvanı var əzəldən.
Dünyaya baş əyməyən tacidardır cahanda,
Peyğəmbərlik qüdrəti ona yardır cahanda.
Tamahını öldür ki, möhlət səni gözləyir,

Gey başmağı, düş yola, cənnət səni gözləyir.
Öz nəfsini mələdən, ləlidən oğul ol sən,
İblisə qul olunca, məsləkinə qul ol sən.
Can at ki, sığınasan dərgahına məsləkin,
Məhşər odu qıyarmı günahına məsləkin?!
Cəhənnəmin atəşi yaxarmı suçsuz kəsi?
Əmisini qorudu peyğəmbərin nəfəsi.
Tanrı salmaz nəzərdən pak ruhları, canları,
Zireh kimi qoruyar qəlbi saf insanları.

FİRİDUNLA CEYRANIN HEKAYƏTİ

İki-üç dostu ilə səhər çağı Firidun,
Seyrə çıxıb dolaşdı gen ovlağı Firidun.
Ovlağa çatan kimi ov gəzdi gözü şahın,
Vuracağı ceyrana vuruldu özü şahın.
Ürkək gözü, sağrısı qıyma deyir ovçuya,
Şuxluğu qansızlığa uyma deyir ovçuya.
Duyuq düşdü qəsdindən ona tor quran kəsin,
Nəzərindən yayındı-qəsdinə duran kəsin.
İşvəsiylə, nazıyla dağ çəkdi ceyran şaha,
Dostları məftun görüb, qaldılar heyran şaha
Köhləni şığıdıqca hirsi səmuma döndü,
Ahunun qarnı kimi kamanı muma döndü.
Süzən ox izinə də batammadı ceyranın,
Uçan at tozuna da çatammadı ceyranın.
Oxunu qınadı ki: can almağın nə oldu?
Atını qınadı ki: yan almağın nə oldu?
Əzəlki uçuşunuz, sürətiniz yoxdumu?
Ot yeyən bir ahuca cürətiniz yoxdumu?
Ox dedi: "Yağın deyil bu bağrı qanlı sənin.
Gözlərini oxşayır bu dilsiz canlı sənin.
Bir canın zirehi ki öz sayəndə toxuna,
Mümkünmü o zirehə hər süzən ox toxuna?
Zövq əhli hər bir zaman hey zövq alsa yaxşıdır,
Təbilçinin təblini özü çalsa yaxşıdır.
Ülviyyət timsalıtək ucalmağa çalış sən,
Ülviyyət göylərindən öc almağa çalış sən.
Ülvi eşqə can atar əsil insan cahanda,
Bəşər ülvi eşqiylə qazanıb şan cahanda.
Uzaqgörən kəsləri zövqü səfa ucaldıb,
Eşqinə sadiqliyi, əhdə vəfa ucaldıb.

Sədaqət kəmərini öz belindən açma sən,
Əhdinə sadiqlikdən ömrün boyu qaçma sən.
İlan - qaşlı kəmərdir, gör ki, nədir qisməti,
Viranələr küncündə xəzinədir qisməti
Göyün tacı - günəşi, qəməridir əzəldən,
Qövsi-qüzeh - belinin kəməridir əzəldən.
Kim hünər köhlənini cilovlaya bilibdir,
Diləyin ovlağında ov ovlaya bilibdir.
Arının mumuyla ki yaşayır haçandı şam.
Qaranlığa tacından şölələr saçandı şam.
Sığışmazsan qaranlıq, dar zindana, Nizami!
Günəş kimi işıq saç bu cahana, Nizami!

SƏKKİZİNCİ SÖHBƏT

XİLQƏTİN GÖZƏLLİYİ VƏ KAMALIN QÜDRƏTİ

Qüdrətin nəzərində heç nəydi hələ xilqət,
Səxavət dəryasına təşnəydi hələ xilqət.
Bu dünyanın əlində sərvət də, var da yoxdu.
Bu dünyanın yolunda toz da, qubar da yoxdu.
Nə vüsal vədi vardı, nə vədə gələn vardı.
Nə də sirli pərdəni sehriylə dələn vardı.
Gecə-gündüz amansız qanlı yağı deyildi,
Həyat eşqi ürəklə can qaynağı deyildi.
Yeridirdi ətalət öz hökmünü hələ də,
Verməmişdi ədalət öz hökmünü hələ də.
Kərəm feyzi özünü görk elədi birinci,
Dəryasından bir qətrə bəxş etdi ki, - bir inci.
Bu qətrəylə bərəkət bağışladı fələyə,
Cilvə, gərdiş, hərəkət bağışladı fələyə.
Damladan axar suyu - möcüzəni yaradan,
Cövhərini yoğurub, oldu səni yaradan.
Yaratdı - yetirəsən göz əslinə cahanda,
Zərrətək qovuşasan öz əslinə cahanda.
Hər qayğıdan necə də azaddı dünya sənsiz,
Varlığın yoxdu deyə kasaddı dünya sənsiz.
Bu fələk girməmişdi qərəzlə qəsdə hələ,
Torpağın qulaqları deyildi səsdə hələ,
Varlığına ümidi yoxdu hələ varlığın.

Yoxluqdan təmənnası çoxdu hələ varlığın.
Gecə-gündüz sənsizkən özünü sonsuz saydı.
Nəbatat törəməsiz, təbiətsə subaydı.
Bir tikan görməmişdi bağça-bağı dünyanın,
Göyə sovrulmamışdı toz-torpağı dünyanın.
Taleyinə pörtməkdən uzaqdı hələ Cövza,
Damarını çərtməkdən uzaqdı hələ Cövza.
Üzüqara deyildi yer üzündə Ay hələ,
Təşt döyüb etməmişdin sən onu rüsvay hələ.
Zöhrə yerdə bədnamlıq adı alan deyildi,
Harut hələ Babilə qanad salan deyildi.
Yoxdu izin, sorağın bu göydə, yerdə sənin,
İntizarın dünyanı salmışdı dərdə sənin.
Hökmranlıq fərmanı gələn gündən adına,
Göylər tac düzəltdirib Aydan, Gündən adına.
Baxışından qamaşıb gözü də ulduzların,
Calalına heyrandı özü də ulduzların.
Dolanandı, gəzəndi ayı, ili zamanın,
Təqviminlə bəzəndi ayı, ili zamanın.
Yer üzünün bərq vurub, par-par yandı aynası,
Ahınla, nəfəsinlə qubarlandı aynası.
Məşəliylə apardın qaranlığa səhəri,
Tanıtdın aydınlığa, toranlığa səhəri.
Töküb yerin külünü gözünə çoxdan fələk,
Qul olubdur əmrinə, sözünə çoxdan fələk.
Ülviyyətin bəhrəsi sanan çoxdu ruhunu,
Dildə deyib, ürəkdə danan çoxdu ruhunu.
Başından dəyərlidir ülviyyət tacın, əfsus!
Başsız yoxdur taracın, xəracın, bacın, əfsus!
Təkəbbür meydanında döşünə döymə əbəs,
Dünyanı zərrə sanıb, özünü öymə əbəs.
Bir ovuc torpaq üçün bir can almaqdı qəsdin.
Suvaqlı daxman üçün cahan almaqdı qəsdin.
Yer üzünü inlədir sitəmin, zülmün sənin,
Xəzinətək torpağın altındadır məskənin.
Civətək qaynasa da daim yağı beyninin.
Sincab rəngli fındıqla var donmağı beyninin.
Fındıq kimi darısqal, dar məzarı dərk elə.
Sincab rəngli fındığa uyma, onu tərk elə.
Gecə-gündüz nə sincab, nə qunduzdur əzəldən,
Dələ, pələng, əjdaha, bir quduzdur əzəldən.
Ovunla pişik kimi kələklə oynama sən.
Dünyanın dələsiylə - fələklə oynama sən.

Selik töküb əsriyir şir bulağın başında,
Maraltək qalar başın bir bulağın başında,
Ədasıyla, nazıyla su göstərir bu fələk,
Göstərdiyi ilğımdır, qıymaz sənə su fələk
Demə ki, susuzluğa tabı hanı bağrının.
Təşnəliyi söndürər duzlu qanı bağrının.
Fələk suya qıyınca, parçalayar şir kimi,
Yanaraq təşnəliyi söndür təbaşir kimi.
Quyuya düşməmişdən nicat vardı Yusifə,
Çünki Misrin tanrısı havadardı Yusifə.
Rəngi-ruyu sapsarı yaranmısan ilk gündən,
Zindana düşdüyünü sən qanmısan ilk gündən.
Sən sarılıq çəkməsən saralmaz ki, bənizin,
Üzünü turşutsan da qaralmaz ki, bənizin.
Yüz ilin yağı, piyi bir kəsi sağaldarmı?
Bu mərəzi on ilin sirkəsi sağaldarmı?
Göyün yeddi süfrəsi ac öldürdü atanı,
Tanı yeddi çörəklə çörəyə qan qatanı.
Öz səadət mülkündə od qalamaq istəsən,
Öz ülviyyət tacını tapdalamaq istəsən,
Səyirt zülmün atını, daha meydan sənindir,
Bütün varlıq köləndir, hər cür fərman sənindir.
Beşcə gün yaşasan da ələ cam al dünyada,
Yaxşı yeyib, yaxşı yat, ancaq kam al dünyada.
Nəş ələrə dalmağın sanma səfa deməkdir,
Özbaşına olmağın, bil ki, cəfa deməkdir
Bel büküldü, qaç görüm, - ayağında kündə sən,
Yanarsan, qovrularsan öz yağında gündə sən.
Mətbəx talaşasısan, bunu çətin danarsan,
Cəhənnəmin odunda ələf kimi yanarsan.
Qarnını doldurmağın hamballıq olar sənə,
Yüngüllüyün ağırlıq, sanballıq olar sənə.
Əgər çox yaşasaydı çox yeyənlər cahanda,
Çox yemişlər yaşardı, ölüm olmazdı onda.
Demə gəldi-gedərdi, nədir qiyməti ömrün,
Azlığına görədir qədir-qiyməti ömrün.
Az yeyib, çox dincəlmək məziyyətdir insana,
Çox yemək narahatlıq, əziyyətdir insana.
Yeməklə bir sevdası, alveri varmı ağlın?
Tamaha aldanmağa, gör, bir yeri varmı ağlın?
Tamahın duza getsə, belə duzdan uzaqlaş.
Zirəkləri aldadan dələduzdan uzaqlaş.
Tamahı cilovlayan kamalıdır bəşərin,

Öz nəfsini öldürmək amalıdır bəşərin.
Hərisliyə uymağın qorxuludur, qorxulu!
Ondan nəşə duymağın qorxuludur, qorxulu!
Xeyirlə şər izləyir hər bəşəri əzəldən.
Xeyir xeyri tapandır, şər də şəri əzəldən.

OĞRU VƏ TÜLKÜ HEKAYƏTİ

Yəməndə meyvəsatan kişi vardı deyirlər,
Meyvəsini bir tülkü qoruyardı deyirlər.
Ayıq-sayıq nəzərlə süzüb dörd yanı tülkü.
Qoruyardı, güdərdi hər gün dükanı tülkü.
Bir oğru hər kələyə əl atmağa başladı,
Hiyləsiylə tülkünü aldatmağa başladı.
Fürsət gəzdi, vurnuxdu, gözü dörddü oğrunun,
Yalandan gözlərini yuxu örtdü oğrunun.
Yatmış sanıb hiyləgər həris gözlü qurdu o,
Başını quyruğuna qısıb, mürgü vurdu o.
Tülkünü yatmış görüb, gözünü açdı oğru.
Kisədəki pulları götürüb qaçdı, oğru...
Kim ki qəflət yolunda xoş yuxuya dalandır,
Başı əldən gedəndir, papağı boş qalandır
Ayıl, uyma qəflətdə yatmağa sən, Nizami!
Çalış qəflət daşını atmağa sən, Nizami!

DOQQUZUNCU SÖHBƏT

MÜDRİKLİK VƏ ALİCƏNABLIQ

Ey vüsal gecəsindən qəlbə eşqi xal salan!
Ey sübhün bayrağından tez ucalıb, alçalan!
Kölgə kimi sürünmə, qəlbinə dağ yaraşar?
Qalx ayağa, bayrağa dalğalanmaq yaraşar.
Səfər əzmi qəlbindən haçan keçər şahların,
Özü yola düşməmiş yükü köçər şahların.
Əgər şahsan, yubanma, sən başla səfərinə,
Hazırlaş cah-calalla, can-başla səfərinə,
Özün hələ köçməmiş büsatını yola sal,
Sabahkı azuqəni, sursatını yola sal.

Şanı şirin balıyla niyə dolub arının?
Çünki gözü uzağı görən olub arının.
Əlləşər, çəkməz əsla ruzi qəmi qarışqa,
Sabahına bu gündən yığar yemi qarışqa.
Qafilliyə kor kimi etməsə meyil insan,
Arıdan, qarışqadan heç əskik deyil insan.
Bu dünyadan kamını almalısan, almalı,
Yayda qışın qeydinə qalmalısan, qalmalı.
Səndən, məndən savayı hanı məslək yolçusu?
Zər-zivərlə süsləməz canı məslək yolçusu.
Son gününü düşünən görməzsən bir kimsəni.
Bir nəfəsə bağlısan - sansa mətin kim səni.
Göydən uca yerdədir dərgahı insanların,
Son gününü düşünmək - pənahı insanların.
Hər kəsdə ülviyyətə istək hanı dünyada?
Aqibəti düşünən biztək hanı dünyada?
Candan şirin sansaq da arzu-kamı cahanda,
Axırını düşünsün gərək hamı cahanda.
Biz könüllər hakimi, sərvəriyik aləmin,
Dəfinəmiz yerdədir, gövhəriyik aləmin.
Necə gəldik - sirrinə yetməyimiz var bizim,
Gəlməyimiz kimi də getməyimiz var bizim.
Əzəl günün hökmüdür - ömür qısa yazılıb,
Doqquz məktəb əbcədi alnımıza yazılıb.
Belə dağın qubarı yalnız bizik əzəldən.
Belə bağın nübarı yalnız bizik əzəldən.
O gündən ki, ələnib torpağımız un kimi
Ürəklərə məlhəmik ən gözəl məcun kimi.
Torpağına əl qatan səndə nələr gizlədib?
Bu torpağın qəlbində xəzinələr gizlədib.
Bu torpağı əzizlə, eylə ona şükür sən,
Xor baxma bu torpağa, əzəldən naşükürsən.
Sığındığın məkanın yolu, mülkü hardadır?
Gələn - qalmaz, gedəcək, yerin, bil ki, hardadır.
Niyə məskən seçmisən yer üzünü, söylə sən,
Niyə köçüb gedirsən, bir düzünü söylə sən?!
İxtiyarı dünyanın yoxdu səndə əzəllər,
Hələ sakin deyildin viran kəndə əzəllər,
Dövlət quşu humay da, bir mələk də özündün,
Havalanan, millənən bu fələkdə özündün.
Ülvi eşqin qanadı kömək oldu fələkdə,
Əbədiyyət uçuşun demək oldu fələkdə.
Uçub, uçub yoruldun, qanad gərdin yer üstə,

Kölgə salıb cahana, qanad sərdin yer üstə.
Bir gün darlıq eyləsə nəfəsinə bu dünya,
Uç günəşə, dönməsin qəfəsinə bu dünya.
Yalqızlıq çox çətindir, bu dərdi sezməlisən,
Tənhalığın əlindən axır ki, bezməlisən.
Ürəyini təlaşdan qanatmaqdır niyyətin,
Öz əslinə dönməyə can atmaqdır niyyətin.
Comərdliyin dünyada zəlilliyin, xarlığın,
Əzəli də, sonu da varlığındır - varlığın.
Övladının qatili bu anadan uzaqlaş,
Eşit atan deyəni, ülviyyətlə qucaqlaş.
Mərd atanı sal yada, əgər ki, mərd kişisən,
Çıxma onun yolundan, sən ki, comərd kişisən.
Bu dünyadan gözləmə əbəs yerə səadət.
Beşcə gündə nəsibmi heç bəşərə səadət?
Bircə anda asudə nəfəs varmı həyatda?
Səadətə bir güman, həvəs varmı həyatda?
Qəmlənərək bir düşün vəfasını dünyanın,
Hansı könül duyubdur səfasını dünyanın?
"Şadlan" deyən fələyin deyil nəsib şadlığı.
Ondan şadlıq ummayaq, bizdən kəsib şadlığı.
Əzab-zillət içində inləməyə gəlmişik.
Sanma şadlıq sədası dinləməyə gəlmişik,
Sevdasına demə ki, uymamışıq dünyanın.
Puçluğunu əzəldən duymamışıq dünyanın.
Gələn gündən qızarıb bənzəmisən meyə sən.
Getməyini ilk gündən anlamısan deyəsən?
Görən neçin yarandıq belə ömrü gödək biz?
İxtiyarsız gələrək ixtiyarsız gedək biz.
Fənalığa, yoxluğa zərrə yoxdur şübhəmiz,
Heçə dönən varlığa çoxdan çoxdur şübhəmiz.
Tez uçma ki, bilinməz heç gəlməyin cahana,
Tez getmə ki, bilinsin gec gəlməyin cahana.
Gethagedi gözlərik, ömrümüz kəmdir bizim,
Sikkəmizdən düzələn yeni dirhəmdir bizim.
Yoğurarlar yenidən külə dönən varlığı,
Döndərərlər əslinə gilə dönən varlığı.
Bu günündən utanıb qızarmırsan belə sən.
Xəcalətin sonradır, onu düşün hələ sən.
Möhnət yükü ağırdır, bundan halı qəlbimiz,
Hər möhnətə qatlaşar bu yaralı qəlbimiz.
Məslək eşqi çıxarar bu vadidən bir yana,
Çalış ki, məsləkinlə çıxasan sən bir yana.

Yolun gedər-gəlməzdir, köhlənini çap indi,
Mətanətlə, inamla o dərgahı tap indi.
Əməllərin aynadır, varlığına bax onda.
İzzətinə, şanına, xarlığına bax onda.
Günahına peşman ol, hər cəzadan uzaq ol.
Əməlinlə, səyinlə hər qəzadan uzaq ol.

TÖVBƏSİNİ SINDIRAN ZAHİDİN HEKAYƏTİ

İbadəti, tövbəni tamam atdı birisi,
Meyxanələr küncündə gedib yatdı, birisi.
Meyə döndü göz yaşı şərab içdiyi zaman:
"Kimdən aman istəyim, deyin kimdədir aman?
Həvəs quşu qəlbimi çaldı tamah gücünə.
Təsbeh dənəm dən oldu, - aldı tamah gücünə,
Talanmışam yolunda, mənim olub Kəbə də,
Xarabata köçəli qənim olub Kəbə də,
Taleyim üz döndərib, günüm qara haçandır!
Qələndərəm, olmuşam bir avara haçandır!
Həya məndən yaşınır, dönüb zaya əməlim,
Xarabatı döndərib xarabaya əməlim.
Gözdən düşdüm, bu gündən dünya mənə dar olsun
Bədnamlığım əbədi yer üzünə car olsun.
Bədbəxt olub qəzadan, səadəti boşladım,
Xarabatı xoşladım, ibadəti boşladım".
Himmətlilər lütfünü ona əyan eylədi,
Pərdədən cavabını belə bəyan eylədi:
"Bədbəxtliyin baisi sanma hədər qəzanı,
Ha qınasın sənintək min dərbədər qəzanı.
Günahından keçənin dərgahını ara sən,
Gör dərdini deməyə sığınmısan hara sən,
Özün getsən, utanıb qızarmazsan pul kimi,
Yoxsa zorla gedərsən qolu bağlı, qul kimi.
Yaşıl şəkər qamışı olsun sənə fələklər,
Bu torpağın otuyla dolandın, bəsdir, yetər.
Gedənəcən yuxuya qov gözündən yuxunu,
Yoxluğa sovqat üçün hazırla var-yoxunu.
Qan çanağı görməyək birinin də gözünü,
Yuxu yumar ölütək dirinin də gözünü.
Səni dinin, məsləkin şirin yuxuda gördü.
Üz çevirib, gizlənib, niqab altına girdi".

Can hakimi atlanıb, qalx ayağa Nizami!
Dönmə gecə yarısı bir dustağa, Nizami!

ONUNCU SÖHBƏT

DÜNYANIN AXIRI

Ey fələk! Dolanmağın yetməzmi, yavaşı sən.
Ey yer! Qurtar bu zülmü, bu cövrü, savaşı sən.
Hər gecənin gündüzə dönməyi var əzəldən,
Ucalmağın, bəllidir, enməyi var əzəldən.
Zəlzələnin dəhşəti ərzə qorxu salanda,
Yerin dərin qatına lərzə, qorxu salanda,
Sərsəmlikdən torpağın coşar kini qəzəbdən,
Parçalayar fələyin zəncirini qəzəbdən
Sərsəri yel bağrını didib, sökər torpağın,
Zəncirini əliylə qırıb tökər torpağın.
Yer kimləsə çəkişib, hoqqa açan olacaq,
Bu fələyin belindən toqqa açan olacaq.
Axşam-səhər müşk-ənbər səpməyəcək o zaman,
Göy - çövkanı, yer - topu öpməyəcək o zaman.
Qapısını yer döyər, taqqıldadar fələyin,
Kin dişini pusquda şaqqıldadar fələyin.
Bənd-bərəni dağıdar qəzasıyla asiman,
Parçalayar torpağı cəzasıyla asiman.
Qoca Zühəl hirslənib dərhal enər yer üstə.
Sapdan qopan gil muncuq səpələnər yer üstə.
Fələk enər aşağı qəzaları yararaq,
Torpaq qalxar yuxarı fəzaları yararaq.
Dərdimizi çəkməkdən yerlə göy can qurtarar,
Yerin, göyün yolları tozumuzdan qurtarar.
Göy kişnəməz ahından, naləsindən insanın,
Yer qurtarar canını hiyləsindən insanın.
Neçin göylə ulduzlar hey utansın həsəddən?
Bircə ovuc torpağa baxıb yansın həsəddən?
Bir zəhərli gürzətək qıvrılandır bu fələk.
Torpaq yeyib yaşayan bir ilandır bu fələk.
Ey torpağın bağrını qan eləyən insanlar!
Bu torpaqda varlığı kül ələyən insanlar!
Qəm küpündə bu torpaq neçin qalan olubdur?
Bu küp matəm rəngini nədən alan olubdur?

İmkan yoxsa fənd ilə tez qırmağa bu küpü,
Gil varlığa can verib, sındırmağa bu küpü.
Çəkin, bu hisli küpdən çəkin ətəyinizi,
Yeddi dərya suyuna çəkin ətəyinizi.
Ulduzlartək qəmlənib yas paltarı geyin siz,
Viran qalan dünyaya yas qurmuşuq" deyin siz.
Kürrəmizin başına dolansa da bu fələk,
Bircə anda verəcək onu bada bu fələk.
O, qərəzsiz nur səpmir dağ-daşına torpağın,
Bir gün oyun açacaq küt başına torpağın.
Baş əsməyə başlasa, şəksizdir, o qopacaq,
Rahat deyil, bu gün də əsir, titrəyir torpaq.
Müşkə bənzər bu sədəf düşmənindir, bil daha,
Gözü dolu incidir, qəlbi dolu əjdaha.
Sanma dərya incisi axıb dolan sədəfdir,
İnciləri gözlərə işıq olan sədəfdir.
Ona baxan gözlərə qatı zülmət çökübdür,
Zümrüd görən ilantək bəbəyini tökübdür.
Nəzərində, gözündə işıq hanı, görməz o,
Şölə saçan min gözlə bu cahanı görməz o.
Əbədiyyət yolunu seçməmisən hələ də,
Öz gözünlə sən ondan keçməmisən hələ də
Öz ayağın yetirməz son mənzilə gec səni,
Özgə ayaq mənzilə yetirərmi heç səni?
Göylərə ucalsa da zərlə zora Bəhram Gur,
Gur dalınca gedəndə, girdi gora Bəhram Gur.
Əcəl gəlsə, üzünə qapı açan tapılar,
Zənn etmə ki, məzardan çıxıb qaçan tapılar.
Məhbəsdəki məhbussan, dəhşət nəyə gərəkdir?
Bağla qapı-bacanı, vəhşət nəyə gərəkdir?
Fələk zəhər qatmayıb, söylə, kimin aşına?
Boş qoyduğu dünyanın külü olsun başına.
Sanma verməz fələkdə aman yolu - kəhkəşan,
Dəyməz bircə arpaya saman yolu - kəhkəşan,
Havalanıb fələkdən uçmalısan, uçmalı,
Sanma ki, dar dünyanı qucmalısan, qucmalı
İncəlikdə əzəldən bir sapdımı xəyalın?
Tüktək incə sirlərə yol tapdımı xəyalın?
Düşün, keçə bilərmi gen düşüncə dar yoldan,
Keçməlisən inamla tükdən incə, dar yoldan.
Bir tükcədir varlığın, tük ki, deyil dəmirdən,
Yapışsa da xəmirə, qopmalıdır xəmirdən.
Fənalığın mülkünü atmalısan, atmalı,

Əbədiyyət mülkünə çatmalısan, çatmalı.
Qalan deyil dünyada gil təpəsi varlığın,
Toza dönüb aləmə kül səpəsi varlığın.
Alıb əldən hər tacı, hər nəməri bu dünya,
Açıb belə vurduğu hər kəməri bu dünya.
Hər ərənə güldürüb yağısını bu həyat,
Hər şərbətə qatıbdır ağısını bu həyat.
Günəş - soyuq fələyin qucağının odudur,
Cəhənnəmin kükrəyən ocağının odudur.
Varlığıyla göylərin çırağına dönər Ay,
Yağ almasa günəşdən, öz-özünə sönər Ay.
Xəzana da can verən bir məlhəmdir buludlar,
Sinəsində fələyin bir bəlğəmdir buludlar.
Hər canlıya həyatdır coşan dəmi suların.
Azmı batıb qoynunda üzən gəmi suların?
Başdan aşan eybindən həzər, həzər dünyanın,
Bəs eybinə salmırsan neçin nəzər dünyanın?
Öz eybinə göz yumub, sanma görər eybini,
Ayna kimi hər kəsin tez göstərər eybini.
Eyib açıb, açılma sən həvəsdən aynatək,
Ləkələrsən özünü bir nəfəsdən aynatək.
Qəlbin - hünər aynası bacar canı parçala,
Ya eybini göstərən o aynanı parçala.
Özgəsinin eybinə gözlərini açma sən,
Öz-özünü görəndə öz eybindən qaçma sən.
Eybi kimi hüsnü də var dünyada hər şeyin.
Hüsnünü gör, eybini salma yada hər şeyin.
Çırağını mümkünmü quca gecə gündüzün?
Qəfəsindən qarğatək uça gecə gündüzün?
Zər qanadı, görkəmi bir tamaşa tavusun,
Ayağının eybini qaxma başa tavusun.
Qapqaradır görkəmi, özünə bax qarğanın,
Ağappaqdır gözləri, gözünə bax qarğanın.

İSANIN HEKAYƏTİ

İz qoyaraq dünyanın torpağında, daşında,
İsa ayaq saxladı bir bazarın başında.
Qurda bənzər köpəyi düşən gördü yol üstə,
Can Yusifi çıxmışdı dar quyudan dol üstə.
Baxdıqca iyrənirlər hopub qoxu leşinə,
Leş hərisi quzğuntək baxır çoxu leşinə,

Biri deyir: "İy basır künc-bucağı bir anda,
Üfünəti qaraldar gur çırağı bir anda"
Biri deyir: "Törətməz nələr, nələr bu qoxu,
Görən gözü kor qoyar, qəlbi dələr bu qoxu".
Calayaraq sözbazlar biri beşin üstünə,
Qarğış, lənət yağdırdı murdar leşin üstünə.
Baxıb hikmət gözüylə vaz keçərək eyibdən,
İsa necə söz açdı indi görək eyibdən:
"Bu fələyin hökmündən hansı varlıq zay deyil?
Parlaq inci bu itin ağ dişinə tay deyil".
Bu sözlərə üzləri oldu hədəf onların,
Dişlərini ağartdı yanmış sədəf onların.
Yad eybinə dikmə sən hər baxanda gözünü,
Gör açanda, yumanda öz yaxanda gözünü.
Ələ güzgü almazsan - bəyənməsən özünü,
Öz-özünə vurulub bəyənmə sən özünü.
Neyləyirsən zinəti, təravəti bahartək,
Soldurmasın ruzgarın hər afəti bahartək.
İncə sapla tikilib ar libasın əzəldən.
Bürün doqquz pərdəyə, - var libasın əzəldən.
Bir üzük halqasıtək bu dünya dar deyilmi?
Başın keçsə halqaya adına ar deyilmi?
Köpək kimi, Sürəyya xaltası salan olma
İsanın yükü altda eşşəktək qalan olma.
Fələk kaftar qarıdır vəfasına gəl uyma,
Dünya bağdır - xəzanlı, səfasına gəl uyma.
Hər cəfası bəllidir çox əzəldən dünyanın,
Bir arpacan dəyəri yox əzəldən dünyanın.
Çəkmə dünya qəmini, oyan, ağa, qəflətdən,
Səslər səni Nizami oyanmağa qəflətdən.

ON BİRİNCİ SÖHBƏT

DÜNYANIN VƏFASIZLIĞI

Yıx taxtını amansız bir taxtdır bu fələk,
Vəfa yoxdur zərində, nərdtaxtadır bu fələk.
Açmaz vüsal qapısın ömür başa gəlincə,
Zəri səni saraldar bircə qoşa gəlincə.
Söylə, girmək neçindir bu dalğalı dəryaya?
Başdan aşıb fırtına, tapşır malı dəryaya.

Laçın deyib sonaya: "Səhra qoynu gözəldir."
Sona deyib: "Əlvida! Dərya qoynu gözəldir"
Sükançısan fəlakət gəmisinə əzəldən,
Üzmək üçün verilib gəmi sənə əzəldən.
Sür gəmini sahilə, qoyma canı dəryada,
Su dolmamış ağzına çörək hanı dəryada?
Aman verməz bir küncə, sığınmağa bu cahan,
Yelbeyin bir zalımdır, olub ağa bu cahan.
Yox qılığı zərrəcə, istəyindən dad onun:
Ayaq basma mülkünə, ad sənindir, dad onun.
Fələk çadır qurubdur, gendən xoşdur süfrəsi.
Qan qoxuyur kasası, daim boşdur süfrəsi.
Bu süfrəyə baxanlar ağzı bağlı gedibdir,
Ondan söhbət açanlar dili dağlı gedibdir.
Kəcavəsi bomboşdur, zəngi gürlar bir belə,
Kasasında nə var ki, milçəyi var bir belə?!
Kasasında olanın kim dadına baxıbdır,
Kəlləsini üzüktək barmağına taxıbdır.
Sanma daim doğruluq hökm eləyib cahana,
Fitnə-fəsad, oğurluq hökm eləyib cahana.
Fənalığın evini seçib dalda özünə,
Bəxtiyarlıq axtarma qilü qalda özünə
Bacasından tüstüsü hey daransın dünyanın,
Kaftar qarı - içində qoy daransın dünyanın
Dünya deyil uşağın, bu ki, bəlli əzəldən
Onu niyə qucmusan ikiəlli əzəldən?!
Bu dünyanın üstünə çəkib qələm, şad yaşa!
Möhnətinə, dərdinə duyma ələm, şad yaşa!
Uzaq yola çıxırsan, mənzilin çox uzaqdır,
Azuqəni hazırla, son mənzil - ölüm haqdır.
Bu səhra yatağıdır, diyarıdır divlərin,
Məhşər yaxan təşnələr şikarıdır divlərin
Bir dirilik çeşməsi - ciyər qanı onlara,
Odlu günəş bəxş edib nəməkdanı onlara.
Tamahkarın ətindən kabab verər bu səhra,
Gözün duzlu suyundan şərab verər bu səhra.
Şoran düzü susuzluq nəməkdana döndərər,
Ödü suya döndərər, qəlbi qana döndərər.
Bir yolun ki, qorxusu bağrı yara həmişə,
Quldurları soxular karvanlara həmişə.
Alov dolar nəfəsə div yatağı bu çöldə,
Ürəkləri tövşüdər qəm otağı bu çöldə.
Hansı kəs ki, bu düzdə od içində yeriyib,

Ciyəritək qovrulub, ödü kimi əriyib
Dünya sənin məhşərin, gəzmə atəş üstə sən,
Cəhənnəmi verərək, cənnətini istə sən.
Qubar olar, toz olar gil heykəlin bir zaman,
Tapdaq olar ruzgara, bil, heykəlin bir zaman.
Külə dönər sənin də hamı kimi varlığın,
Yoxa çıxar məclislər şamı kimi varlığın.
Yaranmısan torpaqdan, dönməlisən torpağa,
Dönmə yerin başına, enməlisən torpağa.
Ayaqlayıb əzmə sən gəzənləri torpaqda.
Torpaq özü əzibdir əzənləri torpaqda.
Bu dünyadan heç zaman can aparan olmayıb,
Onun sonsuz yolunu sona varan olmayıb.
Başdan-başa tikandır, tikan üstə gəzmə sən.
Tikan batmaz ayağa tikan üstə gəzməsən.
Hər xətəri dəhşətdir bu dəhşətli məkanın,
Vahiməsi harda var bu vəhşətli məkanın?!
Beşgünlük mənzilini yıxar seli dünyanın,
Baharına yağıdır səmum yeli dünyanın.

MÜDRİK MÖBİDİN HEKAYƏTİ

Atəşpərəst bir möbid Hindistanı dolaşdı.
Bahar çağı ətirli gülüstanı dolaşdı.
Hər tərəfi naxışlı kaşanəydi gördüyü,
Cah-cəlallı diyardı, gör ki, nəydi gördüyü
Qönçə zalım fələktək hey qan içir doymayır,
Ömrü necə gödəkdir - yazıq lalə duymayır.
Göy çəmənin çırağı, məşəlidir gül-çiçək,
Qəndab qatıb meyinə - nəşəlidir gül-çiçək.
Yaralayıb öz oxu - can üstədir gül indi,
Söyüd qorxub canından, tökür başa gül indi.
Öz saçından bənövşə kəmsik salıb boynuna,
Xumar gözü nərgizin dirhəm səpir qoynuna.
Gül - firuzə, laləsə gövhər ovur çəməndə,
Solacaq, gülsələr də bircə hovur çəməndə.
Həyatları həyatda bircə ana bağlıdır,
Düşünən yox son günü, bu cahana bağlıdır.
Qoca möbid tərk etdi cənnət təki bu bağı,
Sonra da seyrə gəldi cənnətdəki bu bağı:
Köçüb bülbül, solub gül, gülşən varmı dolaşa?
Haray-həşir salıbdır qarğa-quzğun, dolaşa.

Behişt olub cəhənnəm, büsat zaya gedibdir,
Haman qəsrin qeysəri kəlisaya gedibdir.
Otlar necə yanıbsa - kül topası yerində.
Topa-topa tikanlar - gül topası yerində.
Vaxtsız solan güllərdən qəlbi qubar bağladı,
Puç varlığa gülərək öz halına ağladı.
Hansı varlıq əbədi qalan olub həyatda?
Hər varlığın həyatı talan olub həyatda.
Nə ki, sudan, torpaqdan baş qaldıran olubdur.
Öz başına axırda daş saldıran olubdur.
Xarabatın yolundan varmı məyər yaxşı yol?
Xarabata üz qaysam, hamı deyər: "Yaxşı yol."
Müdrikliyin qüdrəti görk elədi özünü,
Yaradanı tanıdı, dərk elədi özünü.
Vaqif oldu sirlərə, şübhələri sovuşdu,
Ülvi eşqin yolunda öz əslinə qovuşdu
Ey müsəlman, öyünmə, atəşpərəst deyilsən,
Bir günəşin eşqindən zərrəcə məst deyilsən.
Kaş ki, hindli möbidtək dərk edəsən dünyanı.
Bu dünyaya uymadan tərk edəsən dünyanı.
Nə vaxtadək gül kimi başda yaşar qürurun?
Beldə kəmər, başda tac, başdan aşar qürurun?
Öz əlinlə belindən aç kəməri gül kimi,
Dünya bələr qanına tac kəməri gül kimi.
Tacla kəmər canını salar lova cahanda, -
Xarabatın eşqinə ver girova cahan da.
Tacın varsa gül kimi, hələlikdir, həlalik!
Belə kəmər vurmağın köləlikdir köləlik!
Ağalıqdan, qulluqdan çalış azad yaşa sən,
Nizamitək ülviyyət mülkündə şad yaşa sən.

ON İKİNCİ SÖHBƏT

DÜNYA İLƏ VİDALAŞMAQ

Qalx ayağa, cahanla vidalaşıb köç daha,
Fitnə-fəsad yurdunda qala bilməz köç daha,
Köçməlisən yurdundan daha gözəl yurda sən,
At hücrəni, bir qapı aç üzünə burda sən.
Qəlbin ahla, gözlərin yaşla dolar bu yolda,
Könül aşın, göz yaşın sirdaş olar bu yolda.

Gözlərinin yaşını bu torpağa çiləsən,
Könül şahı comərddir, verər nəyi diləsən.
Dəvə kimi oynasan, yollar qucar köçəndə,
Tapdaq olsan fillərə, kollar qucar köçəndə.
Zərrə qədər halına hanı yanan dünyada?
Ülviyyətə qovuşar canı yanan dünyada.
Köçüb könül oxşayan arif kəslər haçandır,
Yalqızlıqdan ülviyyət səni səslər haçandır.
Xislətinlə çox da ki, çox zərifsən həyatda,
Yoxsa könül həmdəmin - tək, qəribsən həyatda.
Döndər qara torpaqda şəffaf suya qəlbini,
Bağla ülvi qayəyə, saf arzuya qəlbini.
Fənalığa uğrayıb talanınca varlığın,
Ayrılığın oduna qalanınca varlığın,
Qədəmini sidq ilə atmalısan mənzilə,
Atıb ağır yükünü çatmalısan mənzilə.
Dünya evi hədərdir, könül də bir məskənin,
Ucal uca göylərə, könüldədir məskənin.
Yuva sanma özünə can sıxan dar qəfəsi,
Ülvi eşqin yolunda parçala, yar qəfəsi.
Bu cızıqdan çıxmağa imkan hanı "mim" kimi,
Nicat verən deyildir, parçal tilsim kimi.
Şan-şan edən oxuyla yaralanma fələyin,
Sən özünü köləsi, qulu sanma fələyin.
Gündüz ilə gecənin gərdişindən uzaqlaş,
Öz əzəlki köləlik vərdişindən uzaqlaş.
Ehtiyatı unutma qədəm atsan haraya.
Qurtuluşa yol ara gedib çatsan haraya
Əməlinin qəlbini sıxmağını bir düşün.
Girməmişdən bir yerə çıxmağını bir düşün.
Atma xətər qoynuna görən gözlə özünü,
Yolundakı quyudan gözdə, gözlə özünü.
Seldə qalan bu qəsri çalış yara biləsən,
Fəlakətin əlindən can qurtara biləsən.
Zirək tülkü itlərdən daim qorxub qaçsa da,
Yuvasından çıxmağa iki deşik açsa da.
Qurtarmayıb ölümündən kələk onu yuvada,
Tüstüsüylə boğubdur fələk onu yuvada.
Uydun keyfə, şadlığa qəflətdə sən əzəldən.
Varlığını unutdun, qəflətdəsən əzəldən.
Əzəl günün hökmüdür bu darısqal dünyada:
Candan bezib gedənə deməz ki: "qal dünyada."
Yaradanın hökmünə əyməsən də boynunu,

Əyməlisən hamıtək bir gün sən də boynunu.
Yalnız qəlbin gözüylə seçməlisən bu yolu,
İki dünya yoludur, keçməlisən bu yolu.
Göydən yerə baxmadan, sürətli ol bu yolda.
Dönüb dala baxmadan, cürətli ol bu yolda.
Məslək eşqin - sovqatın, yaşa ülvi aləmdə,
Göz yaşların çeşmətək daşa ülvi aləmdə.
Can ləkəsiz gövhərdir, sədəfinə at onu,
Gil varlığı neylərsən, hədəfinə at onu.
Çox öldürüb sənintək munis kəsi bu fələk,
Səndən qolu güclünü, yenilməzi bu fələk.
Var gücünlə qolunu burmalısan düşmənin,
Kürəyini tez yerə vurmalısan düşmənin.
Onun elə hünəri, fəndi hanı qorxulu?
Nə qılıncı qorxulu, nə qalxanı qorxulu.
İlan deyil, ilantək qıvrılandır kəndiri,
Ülvi eşqin gücüylə qırılandır kəndiri.
Düşünmə ki, mümkünmü sındıra can şüşəni.
Bircə odlu ahınla sındırarsan şüşəni.
Comərd insan canında zər odunu söndürüb,
Şirin dillə düşmənin hər odunu söndürüb.
Öyün bilik çeşməsi nur saçan könüllə sən,
Günəş kimi, düşməni öldür nurla, güllə sən.

İKİ RƏQİB ALİMİN HEKAYƏTİ

İki alim yaşardı hikmət evi dünyada,
Höccət başdan aşardı hikmət evi dünyada.
Hər biri "mən", "mən" dedi, "sən", "sən" deyən olmadı,
Bu mənzilin sahibi "sənsən" deyən olmadı.
İki deyil yaradan, tanrı təkdir dünyada.
Bir baş varkən, ikinci nə gərəkdir dünyada?
İki Cəmşid bir yerdə dövran sürə bilərmi?
İki qılınc bir qına, söylə, girə bilərmi?
Bir-birinə qənimtək kələk qurdu alimlər,
"Hikmət evi mənimdir" deyib durdu alimlər.
Hikmət evi çevrildi kin-ədavət evinə,
Biri köçsün, ev dönsün bir ədalət evinə.
Canla, başla girişdi iki yağı köçməyə.
Hazırlaşdı hər biri toran çağı köçməyə.
Dedilər ki, bu evdən köçsək daha yaxşıdır,
İki şərbət düzəldib içsək daha yaxşıdır.

Bir görək ki, kim kimə yağıdan da betərdir,
Görək kimin şərbəti ağıdan da betərdir.
İki hikmət mülkündə qala bilək hünərlə,
Bir bədənə iki can ala bilək hünərlə.
Biri zəhər düzəltdi - beyni-başı yandıran,
Üfunəti, qoxusu qara daşı yandıran.
Verib dedi: "Nuş eylə, nəşə verən meydi bu,
Zəhər deyil, şərbətdən daha şirin şeydi bu."
Şirürəkli bildi ki, qatıb meyə ağını,
Alıb çəkdi başına şərbət deyə ağını.
Çimmək üçün qaynatdı nuşgiyanı əlüstü,
Tiryək kəsdi zəhəri, hər ziyanı əlüstü.
Pərvanətək yansa da yenə qanad açdı o,
Hər məclisə şam kimi öz nurunu saçdı o.
Gül bağından gül dərdi, yaman güldü düşmənə,
Zəhər deyil, qıydığı haman güldü düşmənə.
Qəniminə uzatdı qoxuduğu o gülü.
Püfləyərək bir əfsun oxuduğu o gülü.
Nifrətiylə yağıya o, yağıdan betərdi,
Gülündəki hər tikan o ağıdan betərdi.
Əfsunlu gül ruhunu sıxdı, sıxdı yağının,
Vahimədən, qorxudan canı çıxdı yağının.
Dərdə əlac tapan kəs gülən oldu həyatda,
Bircə güldən qorxan kəs ölən oldu həyatda.
Yer üzünün bağında bir gül hanı əzəldən,
Ləçəyinə hopmasın insan qanı əzəldən?!
Bu zəmanə bağının baharısan dünyada,
Qəm mülkünün sevimli nigarısan dünyada.
Ağzına qara daş bas ağız açan torpağın,
Dolduracaq ümmanı, söylə, haçan torpağın?!
Bu ümmanın qoynunda oldu gəmin puç daha,
Bu xarabat mülkündən, bu torpaqdan uç daha.
Nə Günəşi, nə Ayı hünərinlə say göydə,
Daldalansın kölgəndə Günəş göydə, Ay göydə.
Göy çadırda Ay göyün dilbəridir, dilbəri,
İbrahimin sevdiyi bir pəridir, bir pəri.
Gündüzünü gecəyə döndəribdi bu fələk,
Ülviyyətdən gör hara göndəribdi bu fələk.
Günəş qəlbin nur saçsın gündüzünə cahanda,
Həsrət qalma gecətək gün üzünə cahanda
Gözdən arzu gülabı çiləməyi unutma,
Qara gündə ağ günü diləməyi unutma
Halallıqla yaşayıb ucal gözdə dağ kimi

Son mənzildə tərəzi çəkər səni yağ kimi.
Məsləkinlə qolunda qüvvət duysan əyər sən,
Ədalət mizanını sanma tükcə əyərsən.
Heç bir hünər sahibi - comərd insan dünyada
Məsləkini dünyaya satmaz, inan, dünyada.
Sənin kimi dünyaya salmaz meyil Nizami.
Sən uysan da dünyaya, uyan deyil Nizami.

ON ÜÇÜNCÜ SÖHBƏT

DÜNYANIN MƏŞƏQQƏTİ

Özü qoca, qəlbi dar dünyaya bax gəl, indi,
Boyasına aldanıb sanma təzə gəlindi.
Qocalıqda cavantək görünən bu insanın
Çələng deyil əlində, od-atəşdir, inanın!
Çeşməsinə aldanma, ilğım çağlar qoynunda,
Səcdəsinə əyilmə, xaçdı yanan boynunda.
Qəlbə tikan sancmamış gülmü taxar yaxana?
Gül qucunca, gül kimi qanın axar yaxana.
Yığdın dünya malını, bəli, dolu gedəsən,
Əlidolu gəlmişdin, əlidolu gedəsən?!
Varla köçən sanma ki, şər-xatadan qurtarıb,
Pul-parasız köçənlər hər xatadan qurtarıb.
Qazansan da, udsan da, çıxacaq var əlindən,
Nə veriblər, axırda alacaqlar əlindən.
Qiyamətə qoyarmı qalsın qisas bu dünya?
İstəyir ki, hamıdan alsın qisas bu dünya?
Baramanı qurduna toxutdurar həmişə,
Qarışqayla o qurda qan uddurar həmişə.
Cəfər kimi şam olsun sarı gülün qəlbinə,
Çıraq kimi nur saçsın barı gülün qəlbinə.
Yanma doqquz qapılı fələktək mis, qızılla,
Altı başlı büt kimi təmiz, xalis qızılla.
Kərəminlə tapdayıb əz qızılı kül kimi,
Zər eşqindən açılıb gülmə qızılgül kimi.
Bir qızıl ki, olmasın yaxşı adın üstündə,
Mərgmüşlə kükürddür yanan odun üstündə.
Zər aşiqin kim görüb ər kimidir həyatda?
Tavusun da quyruğu zər kimidir həyatda.
Od içindən dəmirlə zər götürən şah olar?

Dəmirçidir, şah deyil, nəsibi də ah olar.
Çox güvənən gördülər qızıl taca Qarunu,
Öz günahı batırdı torpağaca Qarunu,
Tac sevdası - baş yükün, iztirabın, qəhərin,
Qızıl taxtın - atındır, qızıl tacın - yəhərin.
"Canım çıxsın, çıxmasın əldən qızıl" deyirsən,
"Yığım, yığım ölüncə eldən qızıl deyirsən.
Hərisliklə canını yaxar odu cahanın,
Səxavətlə canından çıxar odu cahanın.
Qızıl üstə qəlbini qanatmasan yaxşıdır,
Əzəl gündən qızıla can atmasan yaxşıdır.
Qızıl yığmaq yağ kimi yayar cana sarılıq,
Yesən onu meyvətək keçməz qana sarılıq.
Məşriq səpib əzəldən kainata qızılı,
Məğrib etsin dünyaya neçin əta qızılı?
Məşriq doğub səxavət günəşini dünyanın,
Məğrib boğub səxavət günəşini dünyanın.
Məşriq səhər borc verir çoxdur deyə altunu,
Məğrib axşam borc alır yoxdur deyə altunu.
Can mülkünün şahı da altun qucan olubdur,
Sonra qızıl quş kimi əldən uçan olubdur.
Dəməşq daşı məhəkdir qızılına Rum kimi,
Altun eşqi canını əritməsin mum kimi.
Alışsa da, yansa da, uyma qızıl pula sən,
Torpaq sovur üstünə, dönmə aciz qula sən.
Hansı başdan oğrutək papaq qapan olmayıb,
Kim bu sarı iblislə yoldan sapan olmayıb?

HACI VƏ SUFİ HEKAYƏTİ

Kəbə eşqi qəlbində aşıb-daşan hacının,
Zəvvar kimi hamıyla halallaşan hacının
Tanıyanlar, bilənlər xəbərdardı halından:
Bircə kisə qızılı vardı dünya malından.
Düşündü ki: bir sufi gözütoxdur əzəldən,
Onun dünya varında gözü yoxdur əzəldən.
İnanıram bir ona, dəyanəti var onun,
Əmanətə kim deyər xəyanəti var onun.
Durub getdi evinə, açdı dərdi sufiyə,
Qızıl dolu kisəni saxlanc verdi sufiyə.
Dedi: "Saxla, çıxmasa bu can, gəlib çıxaram,
Qaytararsan yenə də haçan gəlib çıxaram"

Hacı yola düzəldi, nəsibi qan-tər oldu,
Zər aşiqi bu şeyxə girov qalan zər oldu:
Yarəb, mən nə uzağa, nə yaxına sığındım,
Yoxsulluqda həmişə dərgahına sığındım.
Kəräminlə ucaltdın gör ki, məni hara sən,
Bir yoxsulu yetirdin istədiyi vara sən.
Tez xərcləyim, yeyim ki, yüzü alar əlimdən,
Tanrı özü versə də özü alar əlimdən.
Açan kimi kisəni, aman, necə şelləndi,
Kef-damağı cağ oldu, neçə gecə şelləndi.
Haman müftə qızılla tezcə harın oldu şeyx.
Gödənini doldurub xaşalqarın oldu şeyx.
"Əritdiyi" qızıllar qursağını yağladı,
İpək telli sənəmlər qurşağını bağladı.
Axır cini hürkütdü əbasının yırtığı,
Dönüb oldu elində sırtıqların sırtığı.
"Şikarını" hülüdüb ac-yalavac qaldı o,
Çırağına tökməyə yağa möhtac qaldı o.
Gəlib çıxdı axır ki, ziyarətdən bu hacı,
Xəbərsizdi qızıldan, o qarətdən bu hacı
"Əmanəti özümə qaytar" deyib - dindi o.
Şeyx dedi ki: batıbdır, yoxsa çıxıb indi o?
İnad etmə, dilimə haçan yalan gəlibdir,
Haçan viran bir kəndə xərac alan gəlibdir?
Mənimtək arif hara, sən atdığın şər hara?
Hava gəlib başına? Müflis hara, zər hara?
Türkü soymaq mümkünmü? Türk soyubdur hamını.
Hindu paltar güdəndir? Lüt qoyubdur hamını.
Can evimdə qızılın dirəyimi sındırıb.
Dirək nədir, belimi, kürəyimi sındırıb.
Dözdü belə qarətə yazıq hacı gülüşlə,
Göz yaşını sel kimi tökdü acı gülüşlə.
Comərdliyin varsa da, bil ki niyə peşmanam.
Müsəlmanam, etdiyim kafirliyə peşmanam.
Dünya xata doğmağa yaranıbdır əzəldən,
Xatakarı boğmağa yaranıbdır əzəldən.
Comərdliyi hökm etdi: yandırmasın zər səni,
Qoy yumşaltsın o şeyxin üzündəki tər səni.
Tanrı özü vermişdi, özü aldı qızılı,
Səxavəti, mərdliyi gözdən saldı qızılı.
Öz-özünü danladı: niyə zalım olum mən?
O, yoxsulun biridir, nəyi var ki, alım mən?
Bir çöpü də yox onun, nəyə çatır gümanı?

Girovunu verməyə imanadır gümanı
Əmanətdən qalıb ki, o, qıya qaytarmağa
Nəmənəsi qalıbdır hacıya qaytarmağa.
Dedi: - Qəddin sınmasın günah yükündən sənin,
Haram pullar halalın olsun bu gündən sənin.
Fələk kimi dolanıb özün qazan neməti,
Əldən qapıb ətəyə yığma asan neməti.
Hərisliklə vurmayan ürək varmı dünyada?
Etibarlı bir insan görək, varmı dünyada?
Din-imanın qızıldır, onu şeytana qıyma,
Xaqanın qolbağını itsaxlayana qıyma.
Başdan-başa günahdır inləməyi yoxsulun,
Aldığını verməyə yox heç nəyi yoxsulun.
Dünyanın hər eybinə qəh-qəh çəkib gül gündə,
Məslək eşqi yaşatsın səni könül mülkündə.
Sığın könül mülkünə, öz yerini bilən ol,
Hünərinlə dünyanın hər eybinə gülən ol.
Bu dünyanın darğası ancaq varı taladır,
Yoxsullara toxunmaz varlıları taladır.
Nə veribdir kasıba göz qoydursun bu fələk?
İstər-varlı karvanı tez soydursun bu fələk.
Düşündürməz əzəldən öz əhvalı arını,
Şirin candan eyləyər şirin balı arını.
Şirin deyil, acıdır deyə əti aslanın,
Bir vəhşi də ətini yeməz qəti aslanın,
Ucalsa da, alçalıb günəş göydə sönəndir,
Bədirlənib axırda Ay hilala dönəndir.
Yalquzaqtək gəzməyi yerə xoşdur küləyin,
Arxayındır boş gedir, əli boşdur küləyin.
Öz pulları göstərər ayna sudan balığı.
Bircə anda ovlayar balıqudan balığı.
Arzu, istək tərəzin qızıl çəkən olmasın,
Müqəddəssən, qəlbində çalış ləkən olmasın.
İstəyinin yolunda saf çeşmətək çağla sən,
Nizamitək könlünü ülviyyətə bağla sən.

ON DÖRDÜNCÜ SÖHBƏT

HAQSIZLIQ VƏ DOĞRULUQ

Ey öküzə, ulağa harınlıqda tay olan!

Ömrü, günü qəflətdə, gecə-gündüz zay olan!
Batıb-çıxan Günəşin gərdişindən xəbərsiz!
Bu laciverd göylərin hər işindən xəbərsiz!
Müdriklər əməliylə şöhrətidir aləmin,
Nadanlar qəflətiylə möhnətidir aləmin.
Hünər, qeyrət dəmidir, yatma əbəs həyatda,
Ülviyyətə çatmağa göstər həvəs həyatda.
Niyə kefli yatırsan? Qəsdindədir bu fələk,
Aqillərtək ayıq ol, bil ki, nədir bu fələk.
Yatanlara yaxşı bax, bu qəfləti tərk elə.
Gör ki, hara gedirsən, axırını dərk elə.
Ağlın huşsuz qocadır, anmaz səni heç zaman.
Kimliyini bildirsən, danmaz səni heç zaman.
Kamalına görədir şan-şöhrətin dünyada,
Onsuz adın, hünərin olar çətin dünyada.
Öz ağlındır İsatək möcüzəni yaradan,
Ulaq görmək istəməz, bil ki, səni yaradan.
Ya ağlınla ucalıb al Günəşə qovuş sən,
Ya da uca dərgahın qapısından sovuş sən.
Yol göstərən ağılı məst eləmək yaramaz,
Sərçə üçün tərlana qəsd eləmək yaramaz.
Halaldır demişdilər hər məqamda, bu meyə,
Sonra haram etdilər ağla düşməndir deyə.
Çox da dünya qəmini pərən salan şərabdır,
Ağa, içmə, ağlını əldən alan şərabdır.
Çaxır duztək ciyərdə yanan odu söndürər,
Əyyaşların bağrında, inan, odu söndürər.
İçmə, huşyar eyləməz o içdiyin mey səni.
Yaddan çıxar varlığın, şərab eylər key səni.
Sərxoşluğa uyan kəs ələm çəkər ömürlük,
Aqilliyin üstünə qələm çəkər ömürlük.
Xülyaların gözləri qoy milinlə kor olsun,
Meyxanənin meyiylə qoyma ciyər qor olsun.
"Əlif" kimi öyünmə düzdür deyə qamətin,
Lovğalıqdan əyilər bu fələyə qamətin.
"Əlif" olsan, qanadsız quşa dönüb uçmazsan,
"Bey" kimi əyilməsən, bu torpağı qucmazsan.
"Əlif" qəddin olsa da hər məclisə yaraşıq,
Yaraşarmı "əlif"tək sən müflisə yaraşıq?
Sən ki, tikan deyilsən, dikbaş görə el səni,
Gülə bənzə, oxşasın həzin əsən yel səni.
Həyat kimi dünyada çox qalmağa can atma,
Uşaqtək oyuncağa sən də başını qatma.

Üz qoyubdur batmağa şölə saçan günəşin,
Zülmət çökər gözünə batsa haçan günəşin.
Qaranlıqda gündüzün dönər heçə kölgəsi,
Hər bir şeyin ikiqat artar gecə kölgəsi.
Öyünmə ki, kölgəli bir bağ olmaq yaxşıdır,
Qaranlığa nur saçan çıraq olmaq yaxşıdır.
Qaranlıqdan işıqtək qurtar yaxa həmişə,
Kölgə kimi hər eybin çıxsın yoxa həmişə.
Yalnız işıq şöləsi oynar zülmət qoynunda,
Diriliyin çeşməsi qaynar zülmət qoynunda.
Əbəs yerə salmışıq fikrimizi baş-ayaq,
Neçin qara fikirlə ömür boyu yaşayaq?
Səhər qızıl təştini verib nurda üzəsən,
Nura batıb, əlini öz canından üzəsən.
Həmən təştin nurundan qismət nurun əzəldən,
Al günəşin çeşməsi - ismət nurun əzəldən.
Ancaq günəş nuruyla gedər canın ləkəsi,
Zərrə qədər üstündə qalmaz qanın ləkəsi.
Əzəl gündən canını salıb oda xislətin,
Hərislikdən ömrünü verər bada xislətin.
Tamahının odunda qaralsan da zər kimi,
Saf qızıla dönməzsən, saralsan da zər kimi.
Pakdır deyə udmasa hər gedəni cəhənnəm,
Bəs nəylə doldurardı ac gödəni cəhənnəm?!
Doğruluğun zirehdir, səni hər an qoruyar,
Atəş nədir? İstəsən, qasırğadan qoruyar.
Hər eybini əyrilik açan olub həyatda,
Doğruluqla qəm-qüssən haçan olub həyatda?
Tərəzitək doğruluq pozar çətin mizanı,
Ürəyinin düzlüyü - ədalətin mizanı.
Bircə arpa, bircə dən güdən olsa qərəzin,
Əskik ölçsə çanağın, əskik çəksə tərəzin,
Bil ki, onlar baisdir günahına son gündə,
Canlı şahid olacaq tamahına son gündə.
Faydasızdır sarsılıb, yuxalmağın o zaman,
Durar gözə az verib, çox almağın o zaman.
Tərəzinin milini etmə xəncər qəlbinə,
Çox verərək az almaq qüvvətdir ər qəlbinə.
Əyri gülü düzlüklə tikan qucar, aldadar,
Bil ki, şəkər qamışı düzlüyündən bal dadar.
Doğruluğun harda ki, ucalıbdır bayrağı,
Haqq əliylə fələkdən öc alıbdır bayrağı.

ZALIM ŞAHLA DÜZ DANIŞAN QOCANIN HEKAYƏTİ

Xalqa yağı şah vardı, zülmkarın biriydi,
Həccacdan da betərdi, lap qəddarın biriydi.
Hər gecə - min qəzanın fərmanıydı ölkədə,
Hər səhər - min cəzanın fərmanıydı ölkədə.
Şah yanına bir çuğul səhər tezdən qaçardı,
Ay, gün açmayan sirri o əlüstü açardı.
Gecə yatmayıb, Aydan dolanmağı öyrənər,
Səhərdən hər ürəyə boylanmağı öyrənər.
Şaha xəbər verərdi: biri sənə yağıdır,
Deyir: "Zalım şahımız nahaq qanlar axıdır".
Çulğuçunun sözündən qəzəblənib şah dindi:
"Düşmənimin cəzası yalnız ölümdür indi".
Qum tökdürdü gön üstə, cəllad hazır dayandı,
Divanənin cəzası divlərə də əyandı.
Yeltək cumdu bir cavan mərd qocanın yanına,
Dedi: "Şahın hökmüylə batmalısan qanına,
Çağırmamış divsifət, dur, özün get saraya,
Tez başına çarə qıl, çatan olmaz haraya".
Yuyunaraq boynuna kəfən saldı o qoca,
Getdi şahın yanına, əhli-haldı o qoca.
Şah görəndə kəfəni, bildi nədir bu halət,
Qəzəbindən utanıb özü çəkdi xəcalət.
Dedi: "Qoca, qaramca sən o ki var demisən,
Mənə zalım demisən, mənə qəddar demisən.
Süleymanın cəlalı görürsən ki, mənimdir,
Söylə, niyə deyibsən şah ölkəyə qənimdir?"
Qoca dedi: "Adına mən yoxsa şər demişəm?
Dediklərin nədir ki, ondan betər demişəm.
Qoca, cavan əlinlə içib ölüm zəhəri.
Biyarın cana yığıb saysız kəndi şəhəri.
Mən deyirəm eybini, şər işini özünə,
Göstərirəm güzgütək hər işini özünə.
Hər eybini göstərər alsan ələ güzgünü,
Utan, qızar eybindən qırma elə güzgünü.
Düzlüyümlə sadiq bil hökmdarı sən məni,
Əgər doğru demirəm, çəkdir dara sən məni."
Şaha sübut elədi düzlüyünü o qoca.
Açdı şahın qəlbindən hər düyünü o qoca.
Şah gördü ki düz deyir, bildi nədir haqsızlıq,

Qoca tamam haqlıdır, özündədir haqsızlıq.
Dedi: "Alın kəfəni, bu kafuru qocadan,
Xələt verin, müşk səpin, razıyam bu qocadan".
Zülm etmədi, el bundan agah oldu o gündən,
Xalqı sevən, insaflı bir şah oldu o gündən.
Öz düzlüyü kimsəni verməz bada dünyada,
Düz sözüylə kimsəyə yetməz qada dünyada.
Doğruluqla köməkdir hər bir ərə yaradan,
Doğru ol ki, yetirsin hər zəfərə yaradan.
Əzəl gündən qiymətli bir incidir doğru söz,
Acısıyla könüllər sevincidir doğru söz.
Doğru sözə bağlıdır öz qüdrətin həmişə,
Qoy qüdrətdən güc alsın söz qüdrətin həmişə.
El gözündə Nizami ucalıbdır düzlükdən,
İlhamını, qəlbinə güc alıbdır düzlükdən.

ON BEŞİNCİ SÖHBƏT

PAXILLARI MƏZƏMMƏT

Sehrikara döndərib bu fələyi hoqqası,
Qəribədir oyunu, hər kələyi, hoqqası.
Çal-çağırlı səhnədir, oynayan kəs hardadır?
İnci dolu dəryadır, qəvvası bəs hardadır?
Sərvət onda, zər onda, qılınc onda, tac onda,
Öc almağa ucalsan, xərac onda, bac onda.
Nə paxıldır, nə xəsis, qəza sənə darılmaz,
Cəbrayılla göylərə yüksələnə darılmaz.
Bu tükənməz xəzinə barındırsın səni də,
Neçin dünya varına darındırsın səni də?!
Yüksəldər yalnız bu yol, bil ki, səni dünyada,
Aç üzünə bu sirli xəzinəni dünyada.
İksir düzəlt otundan, yaqut çıxart daşından,
Yoxsa, sənət eşqini çıxart, çıxart başından.
Dopdoludur, tükənməz inci saçan xəzinə,
Söz fatehi fəthindən qorxub qaçan xəzinə.
Sənət bağı heç zaman kəsməz, bilin, nübarı,
Bir-birindən gözəldir hər fəsilin nübarı.
Şair - könül sapına söz incisi düzəndir,
Qəlbin qızıl qanıyla göz incisi düzəndir.
Yürüşdədir hər zaman söz-sənətin ordusu,

Hər alayı yenilməz, güclü, mətin ordusu,
Yalnız sözlə yüksəlib ərşə, məncə, düşüncə,
Nə qocaya baxandır, nə də gəncə düşüncə.
Deyirlər ki, ləl olur qartıyanda daş belə,
İnanmıram mən buna, olur-olsun kaş belə.
Paxıllıqdan qocalar gənci bada verəndir,
Hər sözünə dağ kimi əks-səda verəndir.
Bir südəmər uşaqsan ahılların gözündə,
Şirin südün zəhərdir paxılların gözündə.
Cavanların qədrini çətin bilər qocalar,
Sanma qayğı göstərər, uğur dilər qocalar.
Könül oxşar təzə gül, bil, haraya sancılar,
Köhnə tikan neştərtək düz yaraya sancılar.
Üzüm qora vaxtında tutiyaya dönəndir,
İlan qoca vaxtında əjdahaya dönəndir.
Nur çiləyər həmişə beyin başda kamala,
Köhnə beyin nur saçar, deyin, başda kamala?!
Kim ki, dalar gözüylə ulduzların seyrinə.
Ona köhnə təqvimin köməyi nə, xeyri nə?!
Şirtək qoca tazıya hər bir ovlaq yurd kimi,
Yırtar quzu ceyranın göbəyini qurd kimi.
Qoca qurdlar can atır - mən sızlayım, köynəyim,
Bir günahsız Yusifəm, parçalanıb köynəyim.
Qoca vuran yaradan mən olmaram key kimi,
Gənclik eşqi qanımda qaynar odlu mey kimi,
Vura-vura başını daşdan-daşa cavanlıq,
Olar ağıl dəryası başdan-başa cavanlıq.
Yasəmənin söyüdlü bağ olmağı baş tutmaz,
Hindu "ağam" desə də ağ olmağı baş tutmaz.
İnci səpəni gül kimi inci səpmək peşəmdir,
Cavanlıqda qocalıb yeri öpmək peşəmdir.
Ucaltsa da alçaldar hər nadana qulluğun,
Alçaltsa da ucaldar yaradana qulluğun.
Bir hilaldır təzə Ay - gərili bir yaydır o,
Yetkinliyə çatanda - bədirli bir Aydır o,
Elə bəslə ağacı meyvə görə biləsən,
Əllərini uzadıb xurma dərə biləsən.
Dən ki, düşdü torpağa, gözdən salma sən onu,
Dönüb sünbül olacaq, sanma daha dən onu.
Çayın suyu çağlayıb, hər an dolsa bir gölə,
Göl deməyin əbəsdir - dərya olsa bir gölə.
Gecə - yumub gözünü haçan danar Günəşi,
Səhər - gözə gur işıq saçan sanar günəşi.

Demə niyə qoynuna cillik çəkər qamışı?
Şəkəriylə ad alıb çünki şəkər qamışı.
Çəkişməyə uymazsan hünərinə güvənsən,
Sənət olsun şikarın, hünərinə güvən sən!
Sular bol-bol çoxda ki, axıb dolar sədəfə,
Bircə yağış damlası inci olar sədəfə.
Cummalısan dəryaya sən bir inci tapınca,
Taca layiq incini sən birinci tapınca.
Baxtın əli uzatsa sənə tərəf bayrağı.
Möhkəm saxla, düşməsin əldən şərəf bayrağı.
Yıxan hanı dünyanın sarayını dünyada?
Kəsmə sənət mülkündə harayını dünyada.
Darğa olma heç zaman yaradanın mülkündə,
İblis kimi qamçıyla çıxar canın mülkündə.
Yaradanın hökmündən kim ki, qaçan olubdur,
Fələk onun başına oyun açan olubdur.

ŞAHZADƏ HEKAYƏTİ

Deyirlər ki, hakimdi uzaq Mərvə bir cavan.
Boy-buxunda bənzərdi uca sərvə bir cavan.
Dövlət adamlarından inciyirdi, bezirdi,
Onlar onun əksinə külək kimi əsirdi.
Köhnə şahlar bəslədi təzə şaha ədavət,
Lərzə saldı canına, həm dərgaha ədavət.
Bu qovğadan beynini təlaş yedi bir gecə,
Bir ixtiyar yuxuda ona dedi bir gecə:
"Ey təzə Ay, nurunla köhnə bürcü boğ daha,
Ey təzə gül, köhnə şax qoyma versin zoğ daha.
Belə etsən, şahlıqda başın daim sağ olar.
Qaş qabağın açılar, kef-damağın çağ olar."
Qalxan kimi yuxudan öz işini bildi şah.
Kim ki, ona qənimdi yer üzündən sildi şah.
Yıxıb köhnə sarayı yeni saray qurdu o,
Şahlığıyla bəzədi səltənəti, yurdu o.
Məmləkəti dağıdan başsız qalsa yaxşıdır.
Xain ordu basılıb tarmar olsa yaxşıdır.
Buda köhnə budağı, yeni pöhrə görərsən.
Təzə, cavan budaqdan təzə bəhrə görərsən.
Sel qoymasa işləsin kökü yerə çinarın,
Uzanarmı əlləri fələklərə çinarın?
Göz açmasan kor qalar öz yerində bulaqlar,

Coşmaz yerin qəlbində, gözlərində bulaqlar,
Mənliyinin hakimi səninlədir həmişə.
Qulağına dediyi, bil ki, nədir həmişə.
Paslandırma qanında xəncərini kamalın,
Xəncəriylə doğrasın daim kini kamalın.
Ağıl-kamal mücrüsü ülviyyətə bağlıdır.
Kin xəncəri sanma ki, pak niyyətə bağlıdır.
Kamalındır dövlətin, kamalına arxalan,
Amalındır comərdlik, amalına arxalan,
Güvəniblər həyatda səxavətə varlılar,
Qovuşublar əbədi səadətə varlılar.
Qurtuluşun tarlası kərəm dəni bəsləyər,
Vaxt gələr ki, nemətlə kərəm səni bəsləyər.
O comərdlik xəznəni görüb mini, ilahi!
Nemətinlə barındır Nizamini, ilahi!

ON ALTINCI SÖHBƏT

ZİRƏKLİK

Bir nəsimin gücüylə, ərzi bəzər bayrağın,
Basılanda özüntək yerdə gəzər bayrağın.
Kəndin var ki, "Kəndxuda mənəm kəndə" deyirsən?
Mülkün var ki, "Süleyman taxtı məndə" deyirsən?
Sən ki, qılınc deyilsən, qırhaqırın bəs nədir?
Sən ki, təbil deyilsən, gurhagurun bəs nədir?
Qılınc dilin od saçsın odlu ilham-təb ilə,
Bənzə köksü şadlıqdan enib-qalxan təbilə.
Doğru yoldan azaraq şiltək enmə iblisə.
Ölü deyil, canlısan, sürüklənmə iblisə.
Atəşpərəst önündə xaça dönmək yaraşmaz,
Xətib kimi qılıncla öyünməkdən kar aşmaz.
Şaha xütbə oxumaq natiqlərə nəsibdir,
Adəm İsa xətrinə asqırığı kəsibdir.
Eşq oduna hansı kəs pərvanətək yanandır,
Varlığını əridən oda o, tək yanandır.
Hər anını sevinclə kef-damaqla yaşa sən,
At əbanı, vur ömrü halallıqla başa sən.
Aldıqların sələm ki, vardır tamah yolunda,
Qəsəm olsun allaha, deyil allah yolunda.
Şir ol, mətbəx məstanı şiri çətin teyləyər,

Olsan balıq qursağı məhşər odu neyləyər?
Olsan saxta qızıltək külçəni od yandırar,
Olsan yaqut, saf qızıl, heç səni od yandırar?
Saxtalığın bəllidir, təkəbbürü at daha,
Neçə ovuc sümüksən, az təşəxxüs sat daha.
Bizdən əzəl dünyaya gəlib-gedib çoxları,
Çatmaq üçün mənsəbə nələr edib çoxları,
Söylə, hanı, qalırmı bu dünyada şöhrəti?
Ucalsa da alçalıb, gedib bada şöhrəti.
Bir zərrəsən, göylərə ucalası olsan da,
Göydən Günəş, Ay kimi öc alası olsan da,
Sanma enən deyilsən, bir hakimsən göyə sən,
Enməlisən torpağa Yer oğlusan deyə sən.
Öz başını əlinlə saçın kimi kəsmisən,
Məhəccərli dərgahın qapısını kəsmə sən.
Quş deyilsən, qanadsız, bil, uçmağın çətindir,
Can verməsən, vüsala qovuşmağın çətindir,
Heyran qalsın hünərin öz ərinə bu fələk,
Təslim olsun gücünə, hünərinə bu fələk.
Zəhərləyib mey səni, ağı sənə, neyləyib?
Günahkarsan, günahsız yağı sənə neyləyib?
Comərdsənsə, deməzsən: çox xəbisdir bu dünya.
Biz özümüz pisiksə, sanma pisdir bu dünya.
Heyrətdəyik aramsız gərdişinə aləmin,
İnsan istər yarasın hər işinə aləmin.
Günahkarıq hamımız, demə, hanı günahkar?
Eyləməyək nahaqdan bu dünyanı günahkar.
Cilasıyla tanıyar mahir sərraf incini,
Sultan ancaq bəyənər cilalı, saf incini.
Hansı yerində daşı tapılmazdır dünyanın?
Sinəsində ləl olan daşı, azdır dünyanın.
Yasəmən də, tikan da çölə, düzə sancılar,
Biri gözə məlhəmdir, biri gözə sancılar.
Sanma çayın suyuyla açar çətri güllərin?
Könülləri susuz da oxşar ətri güllərin.
Su - bəxş edib səhraya, göy çəmənə tikanı,
Su döndərə bilərmi yasəmənə tikanı?!
Belə qurub əzəldən gərdişini kainat.
Yoxsa, çoxdan pozardı vərdişini kainat.
Taleyin əlindədir hər adəti aləmin,
Kimə nəsib olubdur səadəti aləmin?!
Bədbəxtlikdən zəlildir comərd əri cahanın,
Bəxtiyarlar olublar bəxtəvəri cahanın.

Kim ki, baxtı əzizlər yatmaz baxtı, iqbalı,
Baxtın qulu olanın atmaz baxtı, iqbalı,
Bəxtiyarlıq mülkünü məslək əri alıbdır,
Zirəkliyi, mərdliyi, alın təri alıbdır.
Xoşbəxtlərin başına canla, başla dolan sən,
Dolanmadan dünyanı naz-nemətlə dolan sən.
Bədbaxtlarla xoş keçməz xoşbaxtların xoş vaxtı,
Ad qazanıb, ol eldə xoşbaxtların xoşbaxtı.
Bağlayaraq fələyin Cövzasına baxtını,
Qoz sındırıb, cevizdə, qozda sına baxtını.
Həlimliklə üzünə qapı açar taleyin,
Yeddi göyün qəsrinə olar açar taleyin.
Su saflığıyla canda odu külə döndərər,
Öz düyünü atəşdə udu külə döndərər.
Bağlan könül dünyana, atma elə dünyanı.
Can qoyaraq bu yolda, gətir ələ dünyanı.
Yad mülkünü soymağın, talamağın bəs deyil
Hərislikdən oda can qalamağın bəs deyil?
Tutaq, tutdun gücünlə neçə aya cahanı,
Aparmağın mümkünmü, o dünyaya cahanı?
Yanar məhşər kürəsi, burar tamah boynunu,
Qənaətin qılıncı vurar tamah boynunu.
Göy qübbənin altında - Yerdə yerin var sənin?
Varlığına gensə də, düşüncənə dar sənin.
Ya düşünmə, talayıb soyduqca soy aləmi,
Ya düşünüb heyrətdə qoyduqca qoy aləmi.
İnsan adı daşıyan hanı, varmı dünyada?
Bircə könül həmdəmi tapılarmı dünyada?
Doqquz katib yazıbdır iki hünər dastanı,
Şərlə başlar, şərlə də qurtarar hər dastanı.
Bu fələyin oxundan, söylə, sapmaq olarmı?
Əjdahanın ağzından həyat tapmaq olarmı?
Fələk açsa başına nə pəstaha, yaxşıdır,
Nadan dostdan ağıllı düşmən daha yaxşıdır.

AĞILLI UŞAĞIN HEKAYƏTİ

Qayğı bilməz bir uşaq bir gün başda tay-tuşu,
Çıxdı evdən yanında özü yaşda tay-tuşu.
Düşər-düşməz getdiyi yola izi oğlanın,
Qaçan zaman burxuldu birdən dizi oğlanın.
Ayağından bir yolluq əli sanki üzüldü,

Ödü-bağrı yarıldı, beli sanki üzüldü.
Tay-tuşları bu haldan gör nə hala düşdülər,
Müsibətə, bəlaya, qalmaqala düşdülər.
Yaxın dostu dedi ki: "Necə ataq biz onu?
Ataq dərin quyuya səssiz-səmirsiz onu.
Özümüzü gündüztək oda yaxa bilərik,
Atasının üzünə necə baxa bilərik?"
Ağıllıydı, hər şeyi düşünəndi birisi,
Baxmayaraq onunla bir düşməndi birisi,
Düşündü ki, qalsa da indi naçar uşaqlar
Vaxt gələr ki, bu sirri bir gün açar uşaqlar.
Qənimiyəm, bilirlər, məni qana salarlar,
Günah qalar üstümdə, şər-böhtana salarlar."
Xəbər verdi əlüstü atasına uşağın,
Əncam çəkdi atası xatasına uşağın.
Öz ağlının gözüylə, baxan kimdir aləmə,
Ən qüdrətli, yenilməz bir hakimdir aləmə.
Kim olubdur sirrinə bir aşina fələyin,
Ayağını qoyubdur düz başına fələyin.
Bilir göyün sirrini azdan, çoxdan Nizami,
Ərş evinə yüksəlib odur çoxdan Nizami.

ON YEDDİNCİ SÖHBƏT

HEYSİYYƏTİ QORUMAQ

Ey tanrıdan, özündən daim qafil olan kəs,
Can qeydinə qalmaqdan saralaraq solan kəs.
"Mən", "mən" deyib öyünmə, axır can da çıxandır,
Can boğaza gələndə bircə anda çıxandır.
Göylər kimi, dünyanı bürüməyə can atma,
Nə ki, sənin deyildir sürüməyə can atma,
Dünya yıxıb gücüylə hər ərini dünyanın
Tutmaz tamah tərəzin gövhərini dünyanın.
Toz nədir ki, qüdrətli uca dağa tay olsun?
Çınqı nədir, gur yanan bir ocağa tay olsun?!
Məmnunluğun kəməri belə möhkəm bağlıdır,
Kimsə onu açammaz - elə möhkəm bağlıdır.
Hərislərdir sələmçi, var möhtacı dünyada,
Məmnunluqdur hər başın şərəf tacı dünyada.
Quldurdandır varlının çox qorxusu bu yolda,

Kim kasıbdır quldurdan yox qorxusu bu yolda.
Varın varsa, ovutmaz arzu-kamın dərdini,
Varın yoxsa, ovudar yoxsul damın dərdini.
Qıymamışdı kosaya dönük baxtı saqqalı,
Gördü yolur ikisi savaş vaxtı saqqalı.
Dedi: "Baxma özümtək üzüqara olan yox,
Arxayınam əl atıb saqqalıma yolan yox."
Sənə qalan deyildir dünya evin dünyada,
Ulaqsızsan, yüksüzsən, buna sevin dünyada.
Daim könül mülkünə sən də can at İsatək,
Ulaqsızca, yüksüzcə mənzilə çat İsatək.
Pak vicdanın varsa da, atəşpərəst olma sən,
Yoxsulluqla fəxr elə, işrətdən məst olma sən.
Dünya coşğun dəryadır, nicat hanı dəryadan?
At yükünü sulara, qurtar canı dəryadan.
Yaşa azad, qayğısız arzuların qoynunda,
Üz sahilə qabaqtək sən suların qoynunda.
Yeyib yatmaqla tapmır insan qədri-qiyməti,
Xarabada tapılır xəzinələr, bil qəti.
Dönmə murdar leş üstə cuman çalağana sən,
Qarğa kimi batırma ayağını qana sən.
Divardakı şəkiltək üzdə qanın qalmasın,
Quzğun didər köksünü, düzdə canın qalmasın.
Ciyər qanın axırda bir şəraba dönəndir,
Dalğalanan alovdur, bir səraba dönəndir.
Damarına sığmayan qana neştər gərəkdir,
Canın polad olsa da, cana neştər gərəkdir.
Çox yeməyə, toxluğa çalışmağın yaxşıdır?
Az yeməyə, pəhrizə alışmağın yaxşıdır?!
Aslan azca yeyir ki, şikar alan olubdur,
Atəş doymaq bilmir ki, tez qaralan olubdur.
Gündüz bircə kökəylə süfrə açıb həmişə,
Müdriklərin gözünə işıq saçıb həmişə.
Sübhün odlu meyindən bağrı yandı gecənin,
Əndamını qaraldan haram qandı gecənin.
Çox yeməkdən kütləşər, ağlın kəm olar sənin,
Reyhan kimi qəlbinə qüssə, qəm dolar sənin.
Ağıl - sənin ruhundur, onsuz quru bədənsən,
Ruh - xəzinə, can - tilsim, xəbərsizsən nədən sən?
Varlığında bilməsən yoxmu, varmı xəzinə,
Sındırmasan tilsimi, nur saçarmı xəzinə?
Bel bağlama heç zaman zəfasına varlığın,
İnan ancaq cövrünə, cəfasına varlığın.

Ömrün boyu qəmindən solmaq sənə qalıbdır?
Vəfasıza vəfalı olmaq sənə qalıbdır?
Zənci dedi: "Ay ata, niyə belə gülürsən?
Qapqaradır üz-gözün, ağla, hələ gülürsən?
Ata dedi: "Gülməsə yüzü qara zənciyə,
Gülmək belə yaraşmaz üzü qara zənciyə".
Qara üzün gülüşü qəlbə axar həmişə.
Şimşək qara buludu yarıb çıxar həmişə.
Aləm sənin məhbəsin, bilməlisən, bilməli,
Şimşək olub aləmə gülməlisən, gülməli!
Tutuquşu gülüşlə şəkər yeyən olubdur,
Qaqqıltısı kəkliyi "ovla" deyən olubdur.
Yersiz gülən dodağı bağlamağın yaxşıdır,
Boş gülüşdən yerində ağlamağın yaxşıdır.
Qəmlənəndə gülməyin, söylə, nəyə yaraşar?
Tez alışıb, tez sönmək, bil, şimşəyə yaraşar.
Gülə-gülə köksünü dağlayarsan şam kimi.
"Gülüşünə yaş töküb ağlayarsan şam kimi.
Ağararmı dişlərin irişməsən, gülməsən?
Çeynə gülən dodağı, irişmə sən, gülmə sən.
Yetər bunca ağlayıb, yetər bunca gülməyin,
Göz dolunca ağlayıb, uğununca gülməyin.
Hər insanın şadlığı, qəhəri var dünyada,
Sevincin də, qəmin də təhəri var dünyada.
Şənləndikcə ələmli olmağını unutma,
Gah nəşəli, gah qəmli olmağını unutma.
Hər şad qəlbin qəm odu, nalə, fəryad səsi var,
Hər gündüzün gövhəri, gecənin şəvəsi var.
Hərislikdən kimin ki, bağrı yanan deyildir.
Tamahkarlıq yolunda qamçılanan deyildir.
Hansı karvan zınqırov səslənmədən gedibdir?
Hansı milçək şəkərlə bəslənmədən gedibdir?
Təlim verən, çoxbilmiş bir dayədir zəmanə,
Nələr öyrətməyibdir gör ki, nədir zəmanə.
Dayən sirkə içirtsə, coşma ki: - Xeyri nədir?
Dinmə, bəlkə də elə bu sənin xeyrinədir.
Əbədiyyət yoluna kim yolçusa cahanda,
Odur Xızrın yoldaşı, odur Musa cahanda.
Ulularm yolunun gərək qulu olasan,
Ülviyyətə yüksəlib, sən də ulu olasan.
Elə sadiq dost ara, səni darda qoymasın,
Çəkib tordan çıxarsın, səni torda qoymasın.

MÜRŞİDLƏ MÜRİDİN HEKAYƏTİ

Dünyagörmüş bir mürşid köç etməyə başladı,
Min müridi başında yol getməyə başladı.
Mürşid ağ yel buraxdı birdən-birə səhrada,
Ədəbsizlik ar gəldi, müridlərə səhrada.
Bir-bir atıb getdilər biyabanda mürşüdü,
Tək qoymadı bir mürid çətin anda mürşüdü.
Mürşid dedi: "Müridlər atdılar məni birdən,
Bəs sən niyə getmədin, baş açmadım bu sirdən?"
Mürid dedi: "Heç səni atarammı, haşa, mən?
Ayağının tozunu tac sanmışam başa mən.
Yel deyiləm, əzəldən bir nəfəslə kükrəyəm,
Qoşularaq yellərə boş həvəslə kükrəyəm.
Ələbaxan əlini güdən olub həmişə,
Yellə gələn yellə də gedən olub həmişə.
Tez qalxar, tez oturar, olsa, necə toz-qubar.
Odur duran deyildir bir yerdəcə toz-qubar."
Öz təmkini eyləyib belə uca dağları,
Mətanəti qoyarmı çıxsın puça dağları?!
Pərdə yırtmaq fələyin, Ayın, Günün işidir,
Hər əzaba qatlaşmaq dözümlünün işidir.
Bu dünyaya uymamaq səadətdir həyatda,
Yük daşımaq ulağa bir adətdir həyatda.
Dünya dərdi çəkmədən ol hər zaman müqəddəs
Günahsızdır gözündən yaşlar daman müqəddəs.
Şah xələti geyinən mömin hanı dünyada,
Zənbil hörən görüblər Süleymanı dünyada.
Yanan şamı zər səpən görüb hamı gecələr,
Qəba kimi bürünər piltə şamı gecələr.
Müqəddəslik - açandır xarabata qapılar,
İnci dolu xəzinə xarabada tapılar.
Məsləkidir zinəti, gör ki, kimdir Nizami,
Al bayrağın altında bir hakimdir Nizami.

ON SƏKKİZİNCİ SÖHBƏT

İKİÜZLÜLƏRİ MƏZƏMMƏT

Saxta qızıl kəsməyə qurşanıbdır çoxları,

Qəlp pulunu qəlbinə nur sanıbdır çoxları.
Üzü qızıl, içi mis saxta pul san onları,
Hər sözünə qulp qoyar, tanı hər an onları.
Üzlərinə baxanda aydan arı hər biri,
Əməliylə aləmin riyakarı hər biri.
Üzdə şamdır, daxildə düyünlü ud hamısı,
Üzdə sadə, daxildə xəbis vücud hamısı.
Harayçını əzaba, əziyyətə salarlar,
Tələbkarı çıxılmaz vəziyyətə salarlar
İstəkləri dildədir, heç bilinməz kinləri.
Qəlblərindən qisasdan heç silinməz kinləri.
Təlaşları eyləyib qəm əsiri onları,
Nəfəsləri varsa da, sanma diri onları.
Sözlərinə inanıb ixtilat qatmaq nədir?
Əgər kefli deyilsən, palçığa batmaq nədir?
Dağ kimidir hər biri, açsan əgər sirrini,
Səs verərək səsinə car eyləyər sirrini.
Sədaqətdən dəm vurub sirdaşına dönərlər,
Səndən bir şey qapınca hey başına dönərlər.
Təmənnadır yaradan elə əhdi-peymanı.
Allah kəssin qərəzli belə əhdi-peymanı.
Təmənnalı olarsa dostun, aman, dostluğu,
Düşmənçilik deməkdir dostun haman dostluğu.
İkibaşlı dostluğu dostluq sanma heç zaman.
Qərəzli dost - düşməndir, arxalanma heç zaman.
Dost da dostun eybini hünər sanan olarmı?
Dost daddığın zəhəri şəkər sanan olarmı?
Sadiq dostun sağaldar şəfasıyla yaranı,
Dönük dostun sızladar cəfasıyla yaranı.
Bir-birinə isnişib həyan olar pişiklər,
Balasını istəkdən yeyən olar pişiklər.
Dost odur ki, dostunun gizli saxlar sirrini,
Zəmanətək faş eylər bu alçaqlar sirrini.
Səndən üstün olmağa hey can atar dostların,
Hünərinə hünəri çətin çatar dostların.
Qoşa çapar səninlə səməndini hər biri,
Əsirgəməz başından kəməndini hər biri.
Saxta dostun dünyanın alçağıdır, dost deyil,
Ürəyinə yatmayan bir yağıdır dost deyil.
Bədən duymaz havadar kimdir sənə dünyada,
Ürək duyar vəfadar kimdir sənə dünyada.
Min ürəyin qəmindən qoymusan qan qəlbinə.
Bir gülsən ki, sancılıb min bir tikan qəlbinə.

Firudinə bərabər sultan hanı cahanda?
Min ətiri duymağa imkan hanı cahanda?
Sir saxlamaz qəlbində ər sirrinin sirdaşı,
Öz qəlbindir dünyada hər sirrinin sirdaşı,
Ürəyinin sirrini faş eyləsə dil sənin,
Yad qəlbində bir sirrin qala bilməz, bil, sənin.
Könül elə sirdaşla gərək bölə sirrini,
Günəş kimi yaymaya hər gün çölə sirrini.
Qəlbin nazik olmasa, hey sirrini açarmı?
Şüşə zərif olmasa, mey sirrini açarmı?
Həyat nəyə gərəkdir bir həmdəmin olmasa?
İnsan çətin yaşayar dosta əmin olmasa.
Varlığına əminsən sən ki hələ həyatda,
Çalış, könül sirdaşı gətir ələ həyatda.
Bilməmiş ki, dostunun nəcabəti, əsli var,
Könül sirrin - incidir, etmə ona etibar.

CƏMŞİDLƏ CAVAN YAVƏRİNİN HEKAYƏTİ

Sarayında Cəmşidin vardı yaxın yavəri,
Ay - Günəşin yavəri, o da şahın yavəri.
Comərdliyi hamını heyran qoydu sarayda,
Şah gözündə aləmin gözü oydu sarayda.
Etibarı, inamı şahın vardı tək ona,
Bütün könül sirrini şah açardı tək ona.
Hökmdarın gözündən cavan bir gün yox oldu,
Onun yoxa çıxması yaydan süzən ox oldu.
Al yanağı qüssədən sarı güldü o gəncin,
Şümşad boyu kamantək tez büküldü o gəncin.
Şahın sirri az qaldı oxtək dələ qəlbini,
Kimsə ala bilmədi onun ələ qəlbini.
O cavanla bir qarı üzbəüz gəldi bir gün,
Gördü lalə yanağı solub gəncin büsbütün.
Dedi: " Xəzan vurubdur, ah, bağında şümşadı,
Göz yaşları suvarır şah bağında şümşadı?!
Dərdin nədir, özünü saraltmısan belə sən?
Şad qəlbinin qanını, qaraltmısan belə sən?
Qocalmısan gənclikdə, hüsnün solub nədəndir?
Yanağının laləsi xeyri olub nədəndir?
Sən yavərə bağlıdır şah qəlbi tək cahanda,
Qaş-qabağın açılsın şah qəlbitək cahanda.
Hüzurunda pörtərək hamı tökər tər şahın,

Ordusunda sirdaşı mühafizdir hər şahın."
Cavab verdi:"Döndərmə suya mənim qəlbimi,
Mümkünmü ki, biganə duya mənim qəlbimi?
Ürəyimə qüssəni dolduran da dözümdür,
Gül çöhrəmi saraldıb solduran da dözümdür.
Şahım mənə açıbdır hər bir zaman sirrini,
Saxlayıram qəlbimdə mən də haman sirrini,
Elə ərin sirrini necə açım, mən necə?
Böyüklərin sirrini necə açım, mən necə?
Dinləmişəm can-başla mən həmişə sözünü,
Lal olmuşam salmayım dilə-dişə sözünü.
Söz almağın çətindir mənim bu lal dilimdən,
Sirrin quşu qorxuram uça dərhal dilimdən.
Od salsa da təlaşdan əgər cana ürəyim,
Xoşdur sirdaş sirrindən dönsə qana ürəyim.
Açıb sirri, bildirsəm sirdaşımı cahanda,
Kəssin baxtın qılıncı qoy başımı cahanda."
Qarı dedi: "Gətirmə şah adını dilinə,
Həmdəmini, sirrini, muradını dilinə.
Nəfəsinsə sirdaşın, sən yenə də inanma;
Öz kölgənsə həmdəmin, kölgənə də inanma.
Qızıl qanda yuyunca qan dəryası çöhrəni,
Qızıl təki saraltsın könül yası çöhrəni.
Bir gecədə neçə yol başın deyir dilinə:
İstəsən ki, sağ qalım, gəlsin xeyir dilinə.
Baş gərəksə, xəncərə dönmək sənə yaraşmaz,
Günəş kimi sirr açıb, sönmək sənə yaraşmaz.
İnsan susar ağzında saxlar uzun dilini,
Quduzluğu uzadar hər quduzun dilini.
Damaq dili altına alsa daha yaxşıdır,
İti xəncər qınında qalsa daha yaxşıdır.
Kim saxlasa dilini, görməz canı xatanı,
Dil gətirər başlara hər bəlanı, xatanı...
Fələk qanlı tasıyla yaxar gündə başını,
Qan tasına atmasın dil üstündə başını.
Bal suyuna susama, görsən sərin bulaq var,
Hər divarın dalında bir eşidən qulaq var.
Xoş ətridir üzdürən bənövşənin başını,
Kəsdirməsin xəncərlə dilin sənin başını.
Kar ol, güdüb pusmağın dövranıdır bu dövran,
Sərt danışma, susmağın dövranıdır bu dövran.
Bəs deyilmi yazdığın lələk-qələm əlində,
Sus, yazını yazandır fələk qələm əlində.

Göstərməsin güzgütək hər varlığı varlığın,
Təmizləsin su kimi murdarlığı varlığın.
Qeyrət əri sirrini gecə saxlar özündə,
Açıb deməz gündüzə - necə saxlar özündə?!
Göy qübbəsi yandırar ulduzunu gecənin,
Sübhə açmaz sirrini il uzunu gecənin.
İbrət götür, faş etmə aləm təki sirrini,
Gündüz açıb danışma hər gecəki sirrini.
Xəzinətək gecənin inci dolub köksünə,
Saysız könül incisi qaş-daş olub köksünə.
Nur çeşməsi çağlayıb, hansı ərin qəlbində,
Gördüyünü gizlədib göydən dərin qəlbində.
Kim ki, göyə yüksələr, ərşdən qəlbi dayanar,
Könülləri fəth edər, sanma qəlbi dayanar.
Gözün - qəlbə dikilsin, dilin - ağla bağlansın,
Yoxsa, gözün tökülsün, dilin dağla dağlansın.
Gizli eşqi döndərər ecazkara aşiqi,
Qovuşdurar, xarabat sanma yara aşiqi.
Məslək ilə toxunar eşq arğacı dünyada,
Pambıq kimi diddirdi eşq həllacı dünyada.
Eşq oduna dözmədi, yandı bağrı qönçənin,
Ağzını açan gündən qandı bağrı qönçənin.
Eşqin gizli sirrindən hansı ərdir xəbərdar?
Könüllərin eşqindən könüllərdir xəbərdar?
Eşqin şirin neməti qəlbdə kimi yandırar?
Lakin alsan dilinə, atəş kimi yandırar.
Susan aşiq sükutla yar vəslinə qovuşar,
Təlaş nədir, təmkinlə öz əslinə qovuşar.
Nurlu könül sanma ki, inləməyə yaranmış,
Özü susub, özgəni dinləməyə yaranmış.
Bu dünyada dilini bilsə hərə könülün.
Öz dilidir tərcüman könüllərə könülün.
Nizamitək ürəyin şadsa əgər dünyada,
Dünya sənin deyilmi, söylə, məgər dünyada?!

ON DOQQUZUNCU SÖHBƏT

AXİRƏTİ QARŞILAMAQ

Bəzənibdir məclisi başdan-başa könülün,
Ay camalı nur saçır al qumaşa könülün.

Taxtındadır şah kimi, ətir yağır üstünə,
Şəkər səpib, ulduzdan çətir yağır üstünə.
Canlar alan amansız düşmənindir bu dövran,
Unutma ki, nə mənim, nə sənindir bu dövran.
Nifrətini görəndə gör girləyib kimləri,
Döndərərək əsirə - zəncirləyib kimləri.
Cah-cəlala uyarmı məslək əri dünyanın?
Car çəkibdir cah-cəlal düşmənləri dünyanın:
Zalımların qəsrindən ayağını kəs daha,
Hikmət dolu göylərin çadırında gəz daha.
Məhşər odu püskürər biyabanda yanan kəs,
Utanar əməlindən, əməlini danan kəs.
Dönər qanıq köpəkdən bağrı qana tülkünün,
Qorxusundan dərisi kürkdür cana tülkünün.
Kükürd saçan məhşərdir, göz qaraldar bu səhra,
Tez keçməyən yolçunu tez saraldar bu səhra.
Təşnə yolçu rast gəlib burda haçan çeşməyə?
Tüpürməyi unutma kükürd saçan çeşməyə.
Bu fələyin borcunu qaytar daha özünə,
Nə almısan torpaqdan, sanma baha özünə.
Oğul kimi tərk elə vida günü aləmi,
Comərdliyin mat qoysun qoy özünü, aləmi.
"Mənəm-mənəm" deyəndir, bil ki, fələk bu yolda.
Quldur kimi hamıya qurar kələk bu yolda.
Əqrəb qədər qorxulu deyil hər an əjdaha?
Əqrəb səni öldürər udanacan əjdaha.
Kiçik düşmən - ən böyük, ən vəhşətli bəladır.
Onu saya salmamaq ən dəhşətli bəladır.
Düşmən kiçik olsa da, can atandır qisasa.
Arifsənsə, unutma, əl qatandır qisasa.
Güclə yerin köksünü sökə bilər qarışqa,
Körpə şirin gözünü tökə bilər qarışqa.
Gizlə cumar incinə, oğru səni görəndə,
"Bismillahı" unutma əcinnəni görəndə.
Könül mülkü yolunda gəzər, bil ki, quldurlar,
Son mənzilin yolunu kəsər, bil ki, quldurlar.
Qorxuram ki, başlaya onlar gecə qarətə,
Görəsən ki, varlığın gedir necə qarətə.
Köləliyin karvanı salsın yolu mənzilə,
Hərisliyin gəmisi çatsın dolu mənzilə.
Görməsinlər qoy səni, yuxu kimi uzaqlaş,
Qovmasınlar qoy səni, bir su kimi uzaqlaş.
Dəyməz qədəm qoymağa bu hücrəyə cahanda,

Alacaqlar canını girov deyə cahanda.
Qəlbin qana dönəcək çəkməsən əl hücrədən,
Qovulmamış aralan, aralan, gəl, hücrədən.
Yerdən ayrıl, biləsən gərdiş nədir fələkdə,
Gecə-gündüz dolanır, gərdişdədir fələk də,
Div əlinə keçməmiş yaxa, sinə cahanda,
Sığın könül mülkünə, məsləkinə cahanda.
Vəcdə gəlib şövq ilə yovuş ülvi aləmə,
Vidalaşıb həyatla qovuş ülvi aləmə.
Məslək eşqi nəsimə dönsün könül mülkündə
Qoyma həyat çırağı sönsün könül mülkündə.
Olmalısan bu mülkün ətir saçan reyhanı,
Könül mülkü soldurub, söylə, haçan reyhanı?
Hər qapıya can atıb səba kimi cumma sən,
Alçaqlardan sədaqət, dostluq, vəfa umma sən.
Hamı - qara kölgədir, sən - işıq ol aləmə,
Günəş kimi ucalıb yaraşıq ol aləmə.
Yerdə meydan verərmi səməndinə bu fələk?!
Olsan göyün sirrindən sən baş açan cahanda,
Deyər nələr törətmiş bu vaxtacan cahan da.
Təngləşdirər kahanda sağ canını dövranı,
Başa vurar ömrünü, dövranını dövranı.
Son nəfəsdə dodağın son kəlməni unudar,
Kimsə salmaz yadına, hamı səni unudar.
Zalım əcəl kəsməmiş nəfəsini dünyada,
Göstər eşqə qovuşmaq həvəsini dünyada.
Əcəl meyi həyatda hansı kəsə nuş olar?
Yalnız eşqin badəsi bir nəfəsə nuş olar.
Qurub dərzi köşkütək qübbəsini bu fələk,
İki şaha geydirməz cübbəsini bu fələk.
Nə eyləsən, amansız, kafir aləm yazacaq,
Günahını, eybini iti qələm yazacaq.
Acsan üzə şərəflə hər bir zaman qapını,
Açacaqlar üzünə, bil ki, haman qapını.
Məsxərəylə kimsəni görsə gözün oyuncaq,
Olacaqsan dünyada axır özün oyuncaq.
Yaxşını da, pisi də üzləyiblər hər zaman,
Yaxşı bil ki, pisləri pisləyiblər hər zaman.
Yaxşıların nişanı, əmanəti olubdur,
Pislərinsə zamini, zəmanəti olubdur,
Keçməlisən ya yaxşı, ya da ki pis, unutma,
Əməlinlə mələksən, ya da iblis, unutma.
Tikanlı, gül tikanla anınıbdır həmişə,

Ənbərsatan ənbərlə tanınıbdır həmişə.
Saxta olma, keçəsən yer üzündən xəcalət,
Həm tanrıdan xəcalət, həm özündən xəcalət.
Bağrı gözə döndərən dövrə yağdır nifrəti,
Qan çanağı fələyə, cövrə yağdır nifrəti.
Bu boyalı nazənin daş-qalağa layiqdir,
Vəfasına qələm çək, bil, talağa layiqdir.
Səkil Xətlan atını minib ucal fələyə,
Al qurğuşun qalanı, qələbə çal fələyə.
Qazansan da ən uca rütbəsini göylərin,
Oxutsan da şahlığa xütbəsini göylərim,
Səndə qalan deyildir elə zəfər bayrağı,
Yalnız mənə nəsibdir belə zəfər bayrağı.
Bir İnsanam, məqamım mələkdən də ucadır,
Can atdığım o dərgah fələkdən, də ucadır.
Qamətimlə ölçülməz bir qiymətim var mənim,
Aləmimə bu aləm, yer də, göy də dar mənim,
Çay deyiləm, ümmanam, gör ki, nəyəm cahanda,
Zərrə deyil, tükənməz xəzinəyəm cahanda.
Fələk təki xəzinə üstündədir ayağım,
Əlçatmazam, bil ki, nə üstündədir ayağım.

HARUN ƏR-RƏŞİD İLƏ DƏLLƏYİN HEKAYƏTİ

Tapdı Harun dövründə növrağını xilafət,
Uca tutdu Abbasın bayrağını xilafət,
Yatağına qoyaraq gecə yarı xəlifə,
Rahatlandı hamamda gecəyarı xəlifə.
Dəllək onun başını kəliməyə başladı,
Kəlidiyi, tük qədər ləliməyə başladı.
Qurtarantək işini fürsət tapdı yenə də,
Söz atını minərək yersiz çapdı yenə də;
"Bir misilsiz ustayam, gəl, şad eylə məni sən,
Lap bu gündən özünə damad eylə məni sən,
Olsun hamı xəbərdar, kəsdir nigah qızına,
Bu bəndəni evləndir, qovuşum şah qızına."
Bu sözlərdən azacıq əsəbləndi xəlifə,
Yenə dözdü, sanma ki, qəzəbləndi xəlifə,
Dedi: "İsti bişirib, dözmür fağır dəhşətə,
Ya da zəhmim, vahiməm salıb ağır dəhşətə,
Çaşıb, yoxsa deyərmi alım sənin qızını?
Dəlləyə bax, istəyir xəlifənin qızını."

Başqa gün də sınadı Harun yenə dəlləyi,
Gördü lovğa, qudurğan, harın yenə dəlləyi,
Çox sınadı beləcə dönə-dönə yenə də,
Dediyindən dönmürdü dəllək yenə, yenə də,
Bir gədanın birisi gördü ki, nə danışdı,
Öz başına gələni vəzirinə danışdı;
"Haçandır ki, bir dəllək kələk açır başıma,
Bu oyunu bəlkə də fələk açır başıma.
Olmalıdır söyləyir ona qızım adaxlı,
Bir abırsız dəlləyə sona qızım adaxlı?
Başım üstə qəzatək baş qatmaqdır peşəsi,
Gövhərimə, özümə daş atmaqdır peşəsi.
Əldə ülgüc, ağzında iti xəncər gəzər o.
Qılınc versən, başımı "uf" demədən kəsər o.
Vəzir dedi: "Dili ki, belə atır dəlləyin, -
Ayağının altında xəznə yatır dəlləyin.
Haçan gəlsə yanına, o, hüzura bir daha,
Həmişəki yerində qoyma dura bir daha.
Əgər çıxsa əmrindən, asdırmağı unutma,
Harda durub, oranı qazdırmağı unutma."
Dəllək gəldi özünü yenə öyən kimicə.
Dəyişdirdi yerini vəzir deyən kimicə.
Qopan zaman yerindən ayaqları dəlləyin,
Birdən-birə saraldı yanaqları dəlləyin.
Gördü yoxdur dinməyə halı fağır ustanın,
Baxışından, dilindən ədəb yağır ustanın.
Ayağının, altında xəznə vardı bir zaman.
Surətini güzgüdə şah sanardı bir zaman.
Qədəmini xəznədən tez götürən gördülər.
Dükanını açaraq köks ötürən gördülər.
Ayağının altını tez qazıb nə tapdılar?
Haman yerdən tükənməz bir xəzinə tapdılar.
Qədəmini kim qoyub xəzinənin üstünə.
Söz incisi səpibdir, daim sənin üstünə.
Hər tilsimi sındırar xəznəsilə Nizami,
Nurlu qəlbi, aynatək sinəsilə Nizami.

İYİRMİNCİ SÖHBƏT

VİCDANSIZLARDAN ŞİKAYƏT

Biz ki candan üzmüşük əlimizi dünyada,
Bu dünyaya bağlayan nədir bizi dünyada?
Bu torpağa uyduq ki, belə xarıq torpaqda,
Sanma necə varıqsa, elə varıq torpaqda.
Köçən köçüb, qalmışıq biz onlardan geridə,
Karvanımız qalıbdır karvanlardan geridə.
Bizimlədir həmişə iki mələk əzəldən,
Qurub insan oğluna iblis kələk əzəldən.
Üzü atəş, qəlbi buz ocaqçıya dönmüşük,
İsti külük, od olub sonra guya sönmüşük.
Odlu ürək, alovlu gəncliyimiz hardadır?
Asudəlik, rahatlıq, dincliyimiz hardadır?
Məhşərin dan ulduzu artıq yanan olubdur,
Sübhün qızıl bayrağı daldalanan olubdur.
Gülüş - gültək hamının dodağında solubdur,
Arzumuzun gülləri can bağında solubdur.
Sehrkartək can qurtar sən əlindən dünyanın,
Boşda qalsın əlləri əməlindən dünyanın.
Qan içəndir bu torpaq, qəfəsindən uç onun,
Zirək tərpən, qoynunda olmayasan puç onun.
Batan deyil heç zaman dişi qurda tülkünün,
Daim kələk qurmaqdır işi qurda tülkünün.
Bir yarın var dünyada, bircə ona aşiq ol,
Aşiq olma özünə, yaradana aşiq ol.
Olsan könül mülkünün sidq ilə saf torpağı,
Gül-çiçəyə döndərər səni insaf torpağı.
Könül təlim eyləyir hər hünəri insana,
Məslək eşqi deməkdir ər hünəri insana.
Cana təpər yaranıb hər bir canın hünəri,
Bəyənməsən məhv olar hər insanın hünəri.
Alqışlarla çağlayar canda hünər çeşməsi,
Dönüb olar candakı qan da hünər çeşməsi.
Ər izləyər hünəri, sənət eşqi olanı,
Əzizləyər hünəri, sənət eşqi olanı.
Yalnız hünər qoymayıb qubar qona torpağa,
Belə hünər nəsibmi bu gün ana torpağa?!
Hünərini göstərsə indi əgər hünərli,
Hünərsizin birisi mənəm deyər hünərli.
Hünərlilər beziblər hünərsizlər əlindən,
Lap fərsizə dönüblər bu fərsizlər əlindən.
Əzabkeşin əzabı - bir tamaşa onlara,
Dəlilikdir - düşünmək, haşa, haşa, onlara.
Bir israfçı sanırlar səxavətli kəsləri,

Pulsuz kölə sayırlar sədaqətli kəsləri.
Comərdliyi hırıltı, lağlağılıq sanırlar,
Söz çeşməsi görəndə lehmə, ya lığ sanırlar.
Onlar "vəfa" sözünü buza yazan olubdur,
Ay da, Gün də tənəyə qulaq asan olubdur.
Yar vüsalı məlhəmsə əgər yarın qəlbinə,
Bir sağalmaz yaradır alçaqların qəlbinə.
Öpüş versə onlara biri əgər gözəlin,
"Məxmirəklə doludur üzü" deyər gözəlin,
Bağrı bişən əncirsən, axıb şirə üstünə,
Sirkə kimi coşarlar birdən birə üstünə.
Hünərin danandır, gizləyəndir hər biri,
Nöqsanını, eybini izləyəndir hər biri,
Hər dəryada nəhəng də, dür də vardır həmişə,
Hünərvərin hünəri elə cardır həmişə,
Çəyirtkənin ayağı qarışqaya yük olar,
Dəclə nəhri kor gözə damla olar, tük olar,
Kim ki, nöqsan axtarar sənət əri görəndə,
Hünərsizdir, ah çəkər hünərvəri görəndə,
Nəcabətsiz, alçaqdır, girsim yerə eləsi,
Dərddir acı qüssətək ürəklərə eləsi,
Söndürərlər yel kimi yanan şamı hər zaman,
Korlayarlar tüstütək nəşə kamı hər zaman,
Halına bax dünyanın, böyükləri kimlərdir?
Hanı ərlər, ərənlər, hünər əri kimlərdir?
Öz dövrünü alçaldan elələri var indi -
Dönüklükdən can atır olum eldə xar indi,
Şer-sənət göyündə bədirlənmiş Ayam mən,
Bulud nədir, qoymaya öz nurumu yayam mən?!
Ayağımın altını qazmaqları mahaldır,
Mən fələyəm, yazımı pozmaqları mahaldır.
Təravətli söz bağım - ruhun əsli kimicə,
Onu danan - qərq olsun Nuhun nəsli kimicə,
Sən, ey Xızrın bayrağı, ucal, cihad eylə sən,
Nuhun qeyzi, namərdi batır, bərbad eylə sən.
Haqsızlıqdan alışıb yanan olub ürəyim,
Alçaqları unudub, danan olub ürəyim.
Namərdlərin əlindən çox gəlmişəm cana mən,
Susmağımla çatmışam bu şöhrətə, şana mən.
Bir inciylə qulağa çatar səsi mücrünün,
Dolu olsa inciylə batar səsi mücrünün.
Coşar, səsi kəsilməz şərabı az kuzənin,
Ağzınacan dolarsa, səsi çıxmaz kuzənin.

Aşıb-daşsa biliyin, dinməməyə alış sən,
Danışmağa çalışma, dinləməyə çalış sən.

BÜLBÜL İLƏ QIZILQUŞUN HEKAYƏTİ

Güllər açan zamanda çəməndə, gül bağında,
Qızılquşa söylədi şeyda bülbül bağında,
"Cəh-cəhi var hər quşun, çıxarmırsan səs niyə?
Niyə üstün olmusan sən quşlardan bəs niyə?
Azad nəfəs alsan da, dilin bağlı həmişə,
Heyran qoyan deyildir səsin ağlı həmişə,
Yerin - Səncər sarayı, peşən - təklik olubdur,
Sinəsini sökdüyün daim kəklik olubdur,
Mənsə bircə ləhzədə görünməz bir xəznədən
Çıxarıram yüzlərlə qiymətli dürr xəznədən,
Şikar vaxtı qurd-quşa var gümanım bəs neçin?
Neçin tikan üstədir aşiyanım, bəs neçin?"
Cavab verdi qızılquş: "Dinlə, bacar susmağı,
Susmağımı görərək inlə, bacar susmağı,
Zirəklikdən almaram heç bir sirri dilimə,
Yüz iş görsəm, yenə də gəlməz biri dilimə,
Vurulmusan dövrana, coşursan, nə coşursan,
Solub gedən bir gülə min təranə qoşursan,
Bu ovlaqda şikarçı məntək kimdir əzəldən,
Kəklik döşü, şah əli nəsibimdir əzəldən.
Ötməkdən dilin yara, bağrın al qan olubdur,
Yemin - qurd-quş olubdur, yerin - tikan olubdur.
Firudinə şahlığın oxunanda xütbəsi,
Təbilləri susdurar bircə anda xütbəsi.
Xoruzların banıyla sökülən dir hər səhər?
Bu vəfasız dünyaya hey gülən dir hər səhər.
Biganədir fəryada, hər oyuna bu fələk,
Kəməndini dolayar hər boyuna bu fələk.
Nalə, fəryad qoparıb, olma cövrün əsiri,
Nizamitək olarsan sən də dövrün əsiri.

ƏSƏRİN BİTMƏSİ

Gülsün üzə səhərin, ey Ütarid, yenə də,
Əldən düşdüm qələmtək - sənsən varid yenə də.
Öc aldırıb fələkdən mənə sözlə qələmim,

Vurub əlvan naxışlar yenə sözlə qələmim.
Ərinməmiş bir almaz qoymadım da daha mən,
Almaz bıçaq düzəltdim töhfə deyə şaha mən.
Ovxar verə bilmədim hələ odlu qılınca,
Odlu kürəm dar idi elə odlu qılınca.
Əgər olsa taleyim çoxlarıtək yar mənə,
Bircə bıçaq düzəltmək gələrdimi ar mənə?
Günahkaram yolumdan görən varsa azmışam,
Varaqları korlayıb, cızmaqara yazmışam.
Çadırdadır gözəllər, - üzləri nə güləndir,
Ömrün neçə səhəri üzlərinə güləndir.
Qaxacları yandırıb, əmlikləri şişə çək,
Tüstü udma, quzunun kababını dişə çək.
Əsərimi təmkinlə oxumağa çalış sən,
Düşündükcə, fikirdən, düşüncədən alış sən.
Hansı sözü ədəbdən kənar deyər gözünə,
Poz ki onu yazan kəs əhsən deyər özünə.
Müdrikliyin bayrağı deyilsə də əsərim,
Yaşatmasın adımı heç bir vədə əsərim.
Ürəyimin qanıyla, bil ki, yazdım onu mən,
Eldən-elə yoxsa ki, yollamazdı onu mən.
Şairliyim saxlayıb dustaq kimi Gəncədə,
Mənəm indi dünyanın söz hakimi Gəncədə.
Dövran dedi: "Torpaqsan? Tərpən görək yerindən.
Torpaq kimi tərpədə təkan gərək yerindən?"
Dedim: "Bakir söz qızı ar libası geyinsin,
Qamətinə don hanı? Var libası, geyinsin?!
Can köynəyi çatır ki, örtə də hər dizini?
Dizi üstə oturub - görməsinlər dizini,
Yeni libas bəzəsin gül əndamı, hüsnünu,
Utanmasın duranda, süzsün hamı hüsnünü.
Qoca, cavan hüsnünə bir heyrandır dünyada,
Umacağım, qazancım şərəf-şandır dünyada.
Aləm axıb üstünə, qızıl sayan hardadır?
Bazar kasad bazardır, qiymət qoyan hardadır?
Boğazımı gör necə düyünləyibdi Gəncə,
Yoxsa, İraq xəznəsi mənim olardı, məncə.
Aləm deyir: "Övladsan sən dünyaya, Nizami,
Sığışmazsan Gəncədə gen dünyaya, Nizami".
Şükür, yazdım ilhamım daşa-daşa əsəri,
Ömrü başa vurmamış vurdum başa əsəri.
Mümkünmüdür zinətsiz qoyam, haşa, onu mən?
Qərq etmişəm gövhərə başdan-başa onu mən.

Mübarəkdir səpdiyim belə baha incilər,
Comərddir ki, layiqdir elə şaha incilər.
Çox gəlibdir cövlana söz mülkündə söz quşu,
Cilvələnib tavuztək öz mülkündə söz quşu.
Söz incimi sanmışam hər incidən baha mən,
"Sirlər xəzinəsi"ni tamamladım daha mən.
Hansı ayda, ildəcə deyim necə qurtarıb,
O, payızın iyirmi dördündəcə qurtarıb.
Sanma hicri tarixi yaddan itən olubdur,
Beş yüz yetmiş ikinci ildə bitən olubdur.